

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

The Readiness for the Development of the Areas Surrounding
the Pasak Jolasid Dam for Ecotourism

โดย

นางสาวพัชรพรรณ ภูคาพิน

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์)
พ.ศ. 2545

ISBN 974-357-147-7

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์)

ปริญญา

ภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์

ภูมิศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

The Readiness for the Development of the Areas Surrounding the Pasak
Jolasid Dam for Ecotourism

นามผู้วิจัย นางสาวพัชรพรรณ ภูคาพิน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สากล สถิตวิทยานันท์, วท.ด.)

กรรมการ

(อาจารย์อรสา สุสว่าง, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรทิพย์ กาญจนสุนทร, วท.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์มาตริณี รักษัตานนท์ชัย, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันท์, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 5 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2545

คำนิยม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สากุล สถิตวิทยานันท์ ประธานกรรมการ ดร.อรสา สุกสว่าง กรรมการสาขาวิชาเอก ผศ.พรทิพย์ กาญจนสุนทร กรรมการสาขาวิชารอง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แก้ไขข้อบกพร่องและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ รศ.ดร.สาวิตรี รังสิภัทร์ ที่กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.มาตริณี รักษาถนนที่ชัย เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้วิชาความรู้จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบคุณประชาชนบริเวณรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์และนักท่องเที่ยวทุกท่านสำหรับความมีน้ำใจและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ขอขอบคุณนายอำเภอวังม่วง นายอำเภอพัฒนานิคม นายอำเภอท่าหลวง และผู้นำชุมชนทุกท่านที่ให้คำสัมภาษณ์ และขอขอบคุณโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักที่เอื้อเพื่อข้อมูลและอำนวยความสะดวกต่างๆ

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยมาตลอด และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกคน ขอขอบคุณพีเบิร์ดสำหรับคำแนะนำต่างๆ พี่แจ๊เอ อั้ง ที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องแผนที่ พี่ณู พี่จุม ลักษณ์ ชาลี พี่อึ้ง ที่ทำให้การเรียนปริญญาโทครั้งนี้ได้ทั้งความรู้และเต็มไปด้วยความสนุกสนาน

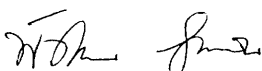
พัชรพรรณ ภูคาพิน
เมษายน 2545

พัชรพรรณ ภูคาพิน 2545: ความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่น
ฐานมนุษย์) สาขาภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ ภาควิชาภูมิศาสตร์ ประธาน
กรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์สากล สถิติวิทยานันท์, วท.ด. 152 หน้า
ISBN 974-357-147-7

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อน
ป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีพื้นที่ศึกษา 5 ตำบลในรัศมี 5 กิโลเมตรจากถนน
รอบอ่างเก็บน้ำ ปัจจัยความพร้อมมี 3 ด้าน คือ พื้นที่ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ด้านพื้นที่
ที่ได้สำรวจ 6 ตัวแปร ได้แก่ ความงามของทิวทัศน์ วัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความ
สะดวกในการเข้าถึง ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และสินค้าพื้นเมือง ด้านประชาชน
ท้องถิ่นใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 365 คน และด้านนักท่องเที่ยวใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยว
ที่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ 100 คน

ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ศึกษา 5 ตำบลมีความพร้อมด้านพื้นที่ต่างกัน ตำบลโคกสูงมี
ความพร้อมด้านพื้นที่มากกว่าพื้นที่อื่น กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม เป็นแหล่งวัฒนธรรม และมีสินค้า
ในท้องถิ่นที่น่าสนใจ ตำบลหนองบัว พบว่า พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้าน
เขาพระ กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม เข้าถึงได้สะดวก และใกล้กับที่ทำการเขื่อนมากที่สุด ตำบลวังม่วง
พบว่า พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านท่าฤทธิ์ กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม และมี
สินค้าในท้องถิ่นเป็นที่รู้จัก ตำบลมะนาวหวาน มีทิวทัศน์สวยงาม มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ
และตำบลแก่งผักกูด มีความพร้อมด้านพื้นที่น้อยที่สุด ด้านความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นของแต่ละ
หมู่บ้านไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย การมีส่วนร่วม
ร่วมในท้องถิ่นน้อย มีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงขาดความรู้
ความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านนักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวชมทิวทัศน์
บริเวณพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มากที่สุด และมีบางส่วนที่สนใจกิจกรรมขี่จักรยาน กางเต็นท์พัก
แรม ชมแหล่งวัฒนธรรม และชมสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น

โดยภาพรวมพื้นที่บริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มีความพร้อมในการพัฒนาเป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ กล่าวคือ ด้านพื้นที่มีทิวทัศน์สวยงาม เป็นแหล่งวัฒนธรรม มีสินค้าในท้องถิ่น
ที่น่าสนใจ และยังมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง ด้านประชาชนมีความคิดเห็น
ด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ควรให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชา
ชนท้องถิ่น เพื่อให้มีความเข้าใจการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปในทางเดียวกัน และส่งเสริมให้
ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากขึ้น จึงจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำไปประโยชน์
มาสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ลายมือชื่อนิติสด

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

29 / น.ด. 15

Patcharapan Phookapin 2002: The Readiness for the Development of the Areas Surrounding the Pasak Jolasid Dam for Ecotourism. Master of Science (Human Settlement Planning Geography), Major Field Human Settlement Planning Geography, Department of Geography. Thesis Advisor: Associate Professor Sakol Satitwityanan, Ph.D. 152 pages. ISBN 974-357-147-7

The objective of this survey research is to investigate the readiness for the development of the areas surrounding the Pasak Jolasid Dam for ecotourism. The study area covers five sub-districts in a five-kilometer radius from the road encircling the reservoir. Readiness factors are classified into three groups: the area, the local people, and the tourist. Factors concerning the area cover six variables: the scenery, the local culture, landuse, accessibility, linkages with nearby attractions and local souvenirs. Questionnaires were administered to 365 samples among the local people. Another 100 were administered to 100 tourists at the Dam.

Research results reveal the differences in readiness within the five sub-districts under study. Tambon Khok Salung has the highest readiness in terms of area. It has beautiful scenery, is a cultural hearth, and has interesting local souvenirs. In Tambon Nong Bua, the only village suitable to be developed as a tourist attraction is Ban Khao Phra with beautiful scenery and excellent accessibility by being closest to the Dam's central office. Ban Tha Rit in Tambon Wang Muang has beautiful scenery and well-known local souvenirs. Tambon Manao Wan also has beautiful scenery and is near other interesting tourist attractions. Tambon Kaeng Phak Kud has the lowest readiness, however. Local people have similar opinion towards tourist information perception, have low local participation, have positive opinion towards ecotourism development but lack understanding and knowledge in some of its aspects. As for the tourists, they were mostly interested in sight-seeing around the Dam. Some of the tourists expressed interest in cycling, cultural tour, and local souvenirs.

In sum, the area surrounding the Pasak Jolasid Dam is ready to be developed for ecotourism. Its beautiful scenery, cultural hearth, interesting local souvenirs, and several near-by tourist attractions all contribute towards such readiness. Local inhabitants have positive perception regarding ecotourism development but should be more informed about ecotourism in order to have correct understanding about it. Moreover, they should be encouraged to have more participation in the local matters that would lead to more benefit to the local areas from ecotourism.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

29 / 05 / 2002

	สารบัญ	(1)
		หน้า
	สารบัญตาราง	(3)
	สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1	บทนำ	1
	ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์	5
บทที่ 2	การตรวจเอกสาร	7
	การทอ้งเทียบ	7
	การทอ้งเทียบเชิงนิเวศ	17
	การมีส่วนร่วมของชุมชน	26
	การพัฒนาแหล่งทอ้งเทียบประเภทอ่างเก็บน้ำ	33
	สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	38
	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
บทที่ 3	วิธีการศึกษา	45
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
	ประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง	46
	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	47
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	49
	การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	51
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	51
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	53
ตำบลโคกสูง	53
ตำบลหนองบัว	66
ตำบลวังม่วง	77
ตำบลมะนาวหวาน	89
ตำบลแก่งผักกูด	101
การวิเคราะห์ข้อมูล	113
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	117
สรุปผลการศึกษา	117
ข้อเสนอแนะ	122
เอกสารอ้างอิง	123
ภาคผนวก	127
ภาคผนวก ก แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น	128
ภาคผนวก ข แบบสอบถามนักท่องเที่ยว	136
ภาคผนวก ค ข้อมูลนักท่องเที่ยว	141

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การปกครองจำแนกตามอำเภอ	40
2	จำนวนประชากรจำแนกตามอำเภอ	40
3	ข้อมูลของเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ	41
4	จำนวนสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน	46
5	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูง	57
6	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูง	58
7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	58
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงในการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น	59
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น	59
10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	60
11	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

(4)

ตารางที่		หน้า
12	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลโคกสูง	64
13	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัว	70
14	จำนวนและร้อยละของความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัว	71
15	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	71
16	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวในการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น	72
17	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น	72
18	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	73
19	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	75
20	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลหนองบัว	76
21	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วง	81
22	จำนวนและร้อยละของความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วง	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านการรับรู้ข่าวสาร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	82
24	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงในการเป็นสมาชิกกลุ่ม ในท้องถิ่น	83
25	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของท้องถิ่น	83
26	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	84
27	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านความคิดเห็นที่มีต่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	86
28	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลวังม่วง	87
29	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวาน	93
30	จำนวนและร้อยละของความเห็นต่อการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง ตำบลมะนาวหวาน	94
31	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านการรับรู้ข่าวสาร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	94
32	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของท้องถิ่น	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
33	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น	95
34	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	96
35	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	98
36	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลมะนาวหวาน	99
37	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูด	104
38	จำนวนและร้อยละของความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูด	105
39	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดด้านการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	106
40	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดในการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น	106
41	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น	107
42	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดด้านความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
43	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งฝักกุดด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	109
44	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลแก่งฝักกุด	110
45	การจัดกลุ่มความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามหมู่บ้าน	113
ตารางผนวกที่		
1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว	142
2	ประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว	143
3	พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว	144
4	การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว	144
5	การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว	144

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 พื้นที่ศึกษา	6
2 ระบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	44
3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	52
4 แหล่งท่องเที่ยวตำบลโคกสูง	55
5 แผนที่ตำบลโคกสูง	56
6 แหล่งท่องเที่ยวตำบลหนองบัว	68
7 แผนที่ตำบลหนองบัว	69
8 แหล่งท่องเที่ยวตำบลวังม่วง	78
9 แผนที่ตำบลวังม่วง	79
10 แหล่งท่องเที่ยวตำบลมะนาวหวาน	90
11 แผนที่ตำบลมะนาวหวาน	91
12 แหล่งท่องเที่ยวตำบลแก่งผักกูด	102
13 แผนที่ตำบลแก่งผักกูด	103

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมากกว่าสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ เห็นได้จากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและธนาคารแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. 2539 รายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าถึง 219,364 ล้านบาท มีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจกว่าแสนล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ประมาณ 7,192,145 ล้านคน จากทุกภูมิภาคของโลก (ฉลองศรี, 2542: I) การท่องเที่ยวส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น การท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่เฉพาะแต่การท่องเที่ยวภายในประเทศ แต่ยังรวมไปถึงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศด้วย ทำให้นักท่องเที่ยวจากที่ต่างๆ ได้ทำ ความรู้จักแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน(วรรณมา, 2539: 1)

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องมีการลงทุนในเรื่องของการนำทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ มาเป็นสินค้าเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรและการกระจายรายได้ หากขาดการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแล้วย่อมนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหามลภาวะต่างๆ รวมถึงผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วย ถึงแม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนานั้นได้รับผลตอบแทนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเมื่อเทียบกับปัญหาทางสังคมและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่ตามมา จึงได้มีการแสวงหาแนวทางการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบแก่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นให้น้อยที่สุด (วรรณพร, 2540: 10)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้มองเห็นปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว จึงเริ่มมีการวางแผนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ และกระแสรพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แพร่หลายเข้ามาและยอมรับกันไปทั่วโลกทำให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้มุมมองของการท่องเที่ยวต้องหันไปพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืนเช่นกัน การพัฒนาแบบยั่งยืนก็คือสนับสนุนค่านิยมที่มีการส่งเสริมให้มีมาตรฐานการบริโภคทรัพยากรที่ไม่ฟุ่มเฟือย อยู่ในขีดความสามารถของระบบนิเวศที่จะรองรับได้ คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักหรือมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นการพัฒนาที่มีชุมชนเป็นฐาน โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541: 103)

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก สร้างแล้วเสร็จในพ.ศ. 2542 ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และบ้านคำพราน ตำบลคำพราน จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่เก็บกักน้ำ 114,119 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค ใช้เพื่อการเกษตรกรรม และช่วยบรรเทาอุทกภัยให้แก่พื้นที่ริมแม่น้ำป่าสักรวมไปถึงกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นเขื่อนกันแม่น้ำป่าสักที่ใหญ่มาจากเขื่อนเขาเพชรบุรี ผ่านจังหวัดเพชรบุรีจนถึงจังหวัดลพบุรี ซึ่งบริเวณนี้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ยๆ บริเวณพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ท่งนา ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด ไรทานตะวัน เป็นต้น ไม่ได้มีสภาพเป็นป่าไม้เหมือนเช่นอ่างเก็บน้ำทั่วไป เมื่อการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแล้วเสร็จ ทำให้ทัศนียภาพบริเวณอ่างเก็บน้ำสวยงามแปลกตา ถึงแม้จะไม่มีสภาพป่าไม้ให้เห็นก็ตาม อ่างเก็บน้ำนับเป็นบริเวณที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้วยความสวยงามของทัศนียภาพ และยังมีลักษณะทางกายภาพอื่นๆที่เอื้ออำนวยให้รองรับการท่องเที่ยว และกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ดังนั้นอ่างเก็บน้ำจึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2533: 1/21) ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดตามเทศกาลต่างๆจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์กันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯมากนักและการเดินทางก็สะดวกสบาย จากการใช้รถส่วนตัวมาเที่ยวชมเขื่อนกันมากส่งผลให้เกิดการจราจรติดขัด โดยเฉพาะช่วงที่มีเทศกาลดอกทานตะวันบานด้วยจะเกิดการจราจรติดขัดมาก นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาคือ ปัญหาขยะมูลฝอย ความไม่เป็นระเบียบของร้านค้า ร้านอาหารบริเวณทางเข้าเขื่อน หากไม่รีบดำเนินการแก้ไขอาจส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวขยายตัวมากขึ้นจนยากที่จะแก้ไข และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวก็จะเที่ยวชมบริเวณตัวเขื่อนแล้วก็เดินทางกลับ จึงเป็นที่น่าเสียดายที่นักท่องเที่ยวที่จะนำรายได้มาสู่ชุมชน ไม่ได้ไปเที่ยวชมพื้นที่บริเวณรอบๆอ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่น้อยเลย หากมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ดีมีการประสานร่วมมือกันของหน่วยงานหลายฝ่าย ก็อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมเขื่อนได้ไปท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นการช่วยลดความแออัดของนักท่องเที่ยวบริเวณที่ทำการเขื่อน ลดความแออัดของปัญหาการจราจร และที่สำคัญเป็นการช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำได้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวด้วย

ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่รอบอ่างเก็บน้ำบางท้องถิ่นก็ได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และทำการประมง แต่บางท้องถิ่นกลับไม่ได้รับประโยชน์ จากอ่างเก็บน้ำเลยก็มี ชาวบ้านที่เคยอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสัก มีอาชีพทำนามีความเชี่ยวชาญในการทำนา เมื่อถูกเวนคืนที่ดินเพื่อก่อสร้างเขื่อน ต้องอพยพขึ้นไปอยู่บนที่ดอนด้านทิศ ตะวันออกของอ่างเก็บน้ำ ซึ่งบางส่วนเป็นที่ดินของสปก. ไม่สามารถซื้อขายกันได้นอกจากเป็น มรดกตกทอดเท่านั้น ทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่มีที่ดินทำกิน ต้องหันไปยึดอาชีพรับจ้างมีรายได้ พอเลี้ยงตัวเองไปวัน ๆ เงินที่ได้รับจากการเวนคืนเมื่อนำมาสร้างบ้านก็เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยซึ่ง นับวันก็จะหมดไป ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนบางส่วนแยลง เกิดการว่างงานมากขึ้น

การพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์น่าจะเป็นอีกแนว ทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ได้มีงานทำ สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนใน ท้องถิ่น ช่วยแก้ปัญหาการว่างงานและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น แต่การพัฒนา การท่องเที่ยวต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงจะเป็นการพัฒนาที่ ยั่งยืน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวก ให้แก่ชุมชน ทั้งยังเป็นการดูแลรักษาให้แหล่งท่องเที่ยวคงสภาพความเป็นธรรมชาติของระบบ นิเวศและวัฒนธรรม ด้วยการจัดการของคนในท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความ พร้อมของพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของพื้นที่ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวในการพัฒนา พื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. เพื่อเสนอรูปแบบและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ในด้านความพร้อมของพื้นที่รอบเขื่อนป่าสัก ชลสิทธิ์ ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น และวางรูปแบบแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ รอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ อ่างเก็บน้ำและหมู่บ้านที่อยู่รอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จากตัวเขื่อนขึ้นไปจรดถนนสาย 2256(ชัยบาดาล-ด่านขุนทด) ในรัศมี 5 กิโลเมตร จากถนนรอบอ่างเก็บน้ำ ดังนี้

- 1.1 ตำบลโคกสูง หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ตำบลโคกสูง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี
- 1.2 ตำบลหนองบัว หมู่ที่ 6, 7, 9 ตำบลหนองบัว อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี
- 1.3 ตำบลมะนาวหวาน หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ตำบลมะนาวหวาน อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี
- 1.4 ตำบลแก่งผักกูด หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 7 ตำบลแก่งผักกูด อ.ท่าหลวง จ.ลพบุรี
- 1.5 ตำบลวังม่วง หมู่ที่ 1, 8 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จ.สระบุรี

2. ขอบเขตการศึกษา

2.1 ด้านพื้นที่ มีองค์ประกอบในการศึกษาและสำรวจ ดังนี้ คือ ความงามของทิวทัศน์ วัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความสะดวกในการเข้าถึง ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และสินค้าพื้นเมือง

2.2 ด้านชุมชน มีองค์ประกอบในการศึกษา ดังนี้

2.2.1 ประชาชน ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาศัยประสบการณ์การท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.2 ผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3 ด้านนักท่องเที่ยว มีองค์ประกอบในการศึกษา ดังนี้ คือ ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยอาศัยประสบการณ์การท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามศัพท์

ความพร้อมของพื้นที่ หมายถึง องค์ประกอบของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่จะนำมาช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบด้วยด้านพื้นที่ ชุมชน และนักท่องเที่ยว

ความพร้อมของชุมชน หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และความคิดเห็นของผู้นำชุมชน

ความพร้อมของนักท่องเที่ยว หมายถึง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยอาศัยความรู้สึก ประสบการณ์การท่องเที่ยว และการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ และวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

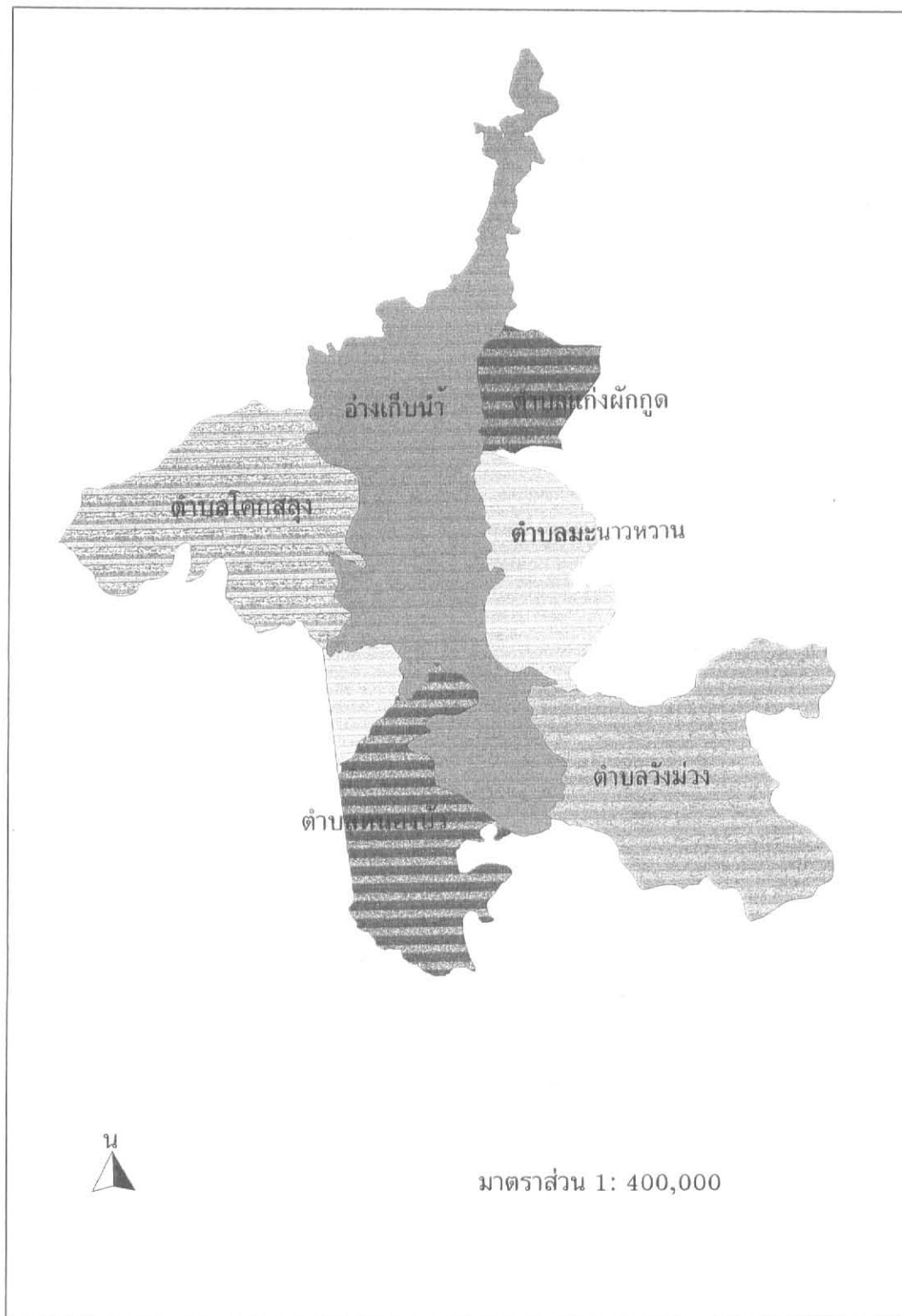
ชุมชนรอบเขื่อน หมายถึง หมู่บ้านที่มีประชาชนอยู่อาศัยบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจากถนนรอบคันอ่าง

อ่างเก็บน้ำ หมายถึง แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำ ในการศึกษาให้หมายถึงพื้นที่เก็บกักน้ำตั้งแต่ตัวเขื่อนขึ้นไปจนจรดถนนสาย 2256(ชัยบาดาล-ด่านขุนทด)

ประชาชน หมายถึง ผู้ที่อาศัยหรือประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้านบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจากถนนรอบคันอ่าง

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้นำในด้านการปกครอง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธาน อบต.หรือ ผู้นำกลุ่มต่างๆที่มีบทบาทในหมู่บ้านที่สามารถเป็น Key Informant

เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่

ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษา

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย โดยได้ทำการศึกษาใน 6 ส่วน ดังนี้

1. การท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ
5. สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยว

การศึกษาแนวคิดด้านการท่องเที่ยวของการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาความหมายของการท่องเที่ยว องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประเภทของการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

มีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหลายท่านได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

Jafari (1977: 8 อ้างถึงใน Burns และ Holden, 1995: 6) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวว่าเป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในการที่จะเรียนรู้สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของท้องถิ่นอื่น

Mathieson และ Wall (1982: 1 อ้างถึงใน Burns และ Holden, 1995: 5) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นการเคลื่อนย้ายของประชากรอย่างชั่วคราวจากที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงานไปยังจุดหมายที่ใดที่หนึ่ง และมีกิจกรรมเกิดขึ้นในระหว่างนั้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนเหล่านั้น

วรรณมา วงษ์วานิช (2539: 7) ได้ให้ความหมายของคำว่าการท่องเที่ยวว่า หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน และพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดเวลาเหล่านั้นได้มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น การไปเที่ยวชมสถานที่สวยงาม ทัศนียภาพแปลก ๆ หรือเดินซื้อของต่าง ๆ เป็นต้น และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้ ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540: 2-5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายปลายทางไปยังอีกที่หนึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการ ในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

จากคำนิยามของการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาเรียนรู้และแสวงหาความเพลิดเพลินจากสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวยังต้องมีองค์ประกอบหลายประการจึงจะจัดเป็นการท่องเที่ยว

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540ก: 2-7 ถึง 2-10) ได้แบ่งองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ถือว่าเป็นอุปทาน และเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

- 1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 1.2 แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ
- 1.3 แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงความงดงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ
- 1.4 แหล่งท่องเที่ยวประเภทให้ความบันเทิง
- 1.5 แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้นจัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

2. บริการการท่องเที่ยว เป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวกสบายและความบันเทิง ในบางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดใจเช่นกัน ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่นๆ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ด้วย

3. ตลาดการท่องเที่ยว เป็นการแสดงออกของอุปสงค์ จะเน้นที่ตัวนักท่องเที่ยวซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อร่วมกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและกิจกรรมอื่นๆ รวมถึงการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยว และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว

วรรณภา มงษ์วานิช (2539: 19-23) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้จะช่วยกระตุ้นการเกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้วยังเป็นผลดีแก่นักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. นักท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วยลักษณะของนักท่องเที่ยว การกระจายของนักท่องเที่ยว กิจกรรมของนักท่องเที่ยว และทัศนคติของนักท่องเที่ยวด้วย

2. สินค้าท่องเที่ยว หรือสถานที่ท่องเที่ยว เป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ คุณค่าทางวัฒนธรรม ประเพณี อุตสาหกรรมบันเทิง เป็นต้น

3. การคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบของการคมนาคม ความสะดวกปลอดภัย ความรวดเร็ว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ เป็นข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว จัดทำแผนที่เส้นทางและแผนที่ท่องเที่ยว การบริการที่พักอาหาร ของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าเมือง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุด การอำนวยความสะดวกในการเข้าเมืองจะทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเกิดความประทับใจตั้งแต่ก้าวแรกที่มาถึง

6. องค์ประกอบทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ความสะดวกในการมีไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ สถานพยาบาล ตลอดจนความสามารถในการกำจัดขยะ

7. การสนับสนุนอื่น ๆ เช่น การเงินการธนาคาร แหล่งค้นคว้าต่าง ๆ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศ

3. ประเภทของการท่องเที่ยว

ประเทศไทยได้พัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและตลาดได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540ก: 2-14) ได้กำหนดและแบ่งการท่องเที่ยวออกเป็นประเภทต่าง ๆ 4 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงไว้ยาวนานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งครอบคลุม Natural Tourism, Cultural Tourism และ Historical Tourism ทั้งหมด

2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism)

3. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญกับการบริการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก จัดเป็นการท่องเที่ยวนันทนาการ ประชุมสัมมนา (Recreation and Convention Tourism)

4. การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมีแอบแฝงอยู่ในทุกส่วนหรือมีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวทางเพศ กาลีโน กีฬาบางประเภท เป็นการท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (Immorality tourism)

วรรณ วรชวานิช (2539: 17-18) ได้จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวไว้เช่นกัน โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว แบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานบันเทิง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ชมทิวทัศน์ ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนสมองหรือร่างกาย สถานที่ที่ไปท่องเที่ยวจะเลือกที่สงบ สะดวกสบาย มีอากาศบริสุทธิ์

3. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา มี 2 ประเภท ได้แก่

1) การไปชมกีฬาตามที่สนใจ เช่น ฟุตบอล มวย วายน้ำ เป็นต้น ซึ่งการแข่งขันกีฬาถึงจะมีการย้ายสถานที่ ผู้ชมก็ยังคงติดตามไปชมเสมอ

2) การท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย โดยจะเลือกสถานที่ที่มีความดึงดูดใจ หรือน่าสนใจ เช่น การเดินป่า ตกปลา ส่องสัตว์ ปีนเขา เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุม และสัมมนา การท่องเที่ยวแบบนี้สิ่งที่จะเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ ต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีสถานที่พักอาศัยหรือโรงแรม การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว

6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การที่บุคคลเดินทางไปเพื่อการศึกษา วิจัย ดูงาน ประชุม สัมมนา หรือฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย เป็นต้น

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

4.1 ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ (วินิจ, 2532: 70)

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (วรรณ, 2539: 58)

4.2 ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวแบ่งตามลักษณะความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ 3 ประเภท (วินิจ, 2532: 70-71) คือ

4.2.1 ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกขชาติ ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ และยังมีถึงบริเวณที่มนุษย์ได้ปรับปรุงในบางส่วนให้ความงามธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ

4.2.2 ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ฯลฯ

4.2.3 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของพิธี งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตในชนบท เป็นต้น ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่ สวน พืช ผัก ผลไม้ ตัวอย่างเช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานช้างจังหวัดสุรินทร์ สวนสามพราน เป็นต้น

5. กิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการของมนุษย์แต่ละบุคคลหรือกลุ่มที่จะท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และ/หรือ

กระบวนการขัดเกลาสังคม ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกมาในรูปของกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นสิ่งทีนักท่องเที่ยวเข้าไปประพฤติปฏิบัติกับสิ่งแวดล้อมหรือสถานที่ท่องเที่ยว โดยทีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวยังจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมหรือสถานที่ท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้จำแนกกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามวัตถุประสงค์ พื้นที่ ขนาด รูปแบบ ดังนี้

5.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวยุทธรมชาติ ชื่นชมธรรมชาติ และผจญภัย

5.1.1 การเดินป่า เป็นกิจกรรมที่ำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา หาความรู้ สนุกสนาน สัมผัสธรรมชาติทีงดงาม ออกกำลังกาย และการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์ พื้นที่ทีสามารถจัดกิจกรรมได้ คือ ป่าเขา พื้นที่ทีมีความลาดชัน ลำน้ำหรือเกาะแก่ง น้ำตก เพิงผาหรือหน้าผา ถ้ำ โดยสามารถเดินป่าเพียงลำพังหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ได้ กิจกรรมนี้ คาดว่าจะเกิดผลกระทบทางลบ ได้แก่ การเกิดขยะมูลฝอย เสียงดัง เหยียบย่ำต้นไม้และ/หรือตัดกิ่งไม้ รบกวนการวางไข่ของนกและการผสมพันธุ์ของสัตว์ และอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในชุมชนทีมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรม เป็นต้น

5.1.2 การศึกษาธรรมชาติ เป็นกิจกรรมทีมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การสัมผัสธรรมชาติและองค์ประกอบ โดยพื้นที่ทีจัดกิจกรรมนี้ ได้แก่ ป่าเขา ทุ่งหญ้า ภูเขา ถ้ำ หน้าผา เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ โดยสามารถศึกษาธรรมชาติได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็กก็ได้ ผลกระทบทางลบทีคาดว่าจะเกิดขึ้น คือ ปัญหาขยะมูลฝอย เสียงดังจากนักท่องเที่ยว การทำลายทัศนียภาพซิด/เขียนต้นไม้ ป้ายและหิน เป็นต้น

5.1.3 การส่องสัตว์/ดูนก จัดทำขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้ สัมผัสธรรมชาติ โดยพื้นที่ทีจัดกิจกรรมนี้ ได้แก่ ป่าเขา ทุ่งหญ้า ป่าชายเลน ภูเขา โดยสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก แต่มีผลกระทบกับการวางไข่ของนกและการผสมพันธุ์ของสัตว์

5.1.4 การเที่ยวถ้ำ/น้ำตก เป็นกิจกรรมทีมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน ศึกษาหาความรู้ ผจญภัย สัมผัสธรรมชาติ สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ทีเป็นถ้ำ/น้ำตกและบริเวณโดยรอบ สามารถกระทำอย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก ผลกระทบทางลบ คือ ปัญหาขยะมูลฝอย การขีดเขียนผนังถ้ำทำให้เสียทัศนียภาพ การเหยียบย่ำต้นไม้

5.1.5 การพายเรือ (แคนู คะยัค เรือใบ เรือใบ รวมถึงกระดานโต้คลื่น) เป็นกิจกรรมทีมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน การออกกำลังกาย ผจญภัย ความสนุกสนาน และสัมผัส

ธรรมชาติ โดยมีพื้นที่ที่เป็นทะเล เชื้อน อ่างเก็บน้ำ ลำน้ำ เกาะแก่ง ที่สามารถดำเนินการได้ โดยสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก

5.1.6 การตั้งแคมป์ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน ความสนุกสนาน และสัมผัสธรรมชาติ โดยมีพื้นที่ที่เป็นป่าเขา ทุ่งหญ้า ชายฝั่งทะเล เกาะ พื้นที่โล่ง พื้นที่สาธารณะ สามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก แต่จะมีผลกระทบทางลบ คือการเกิดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล เสียงดัง ไฟไหม้ การรบกวนที่อยู่ของสัตว์ เป็นต้น

5.1.7 การล่องแพ/ล่องแก่ง เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการออกกำลังกาย ทัศนศึกษา และสัมผัสธรรมชาติ โดยจัดในพื้นที่ที่เป็นลำน้ำ/เกาะแก่ง น้ำ เชื้อน/อ่างเก็บน้ำ สามารถกระทำได้อย่างเป็นกลุ่มเล็ก แต่จะมีผลกระทบทางลบ คือ การตัดไม้มาทำแพ การรบกวนการวางไข่และผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ การเกิดขยะมูลฝอย เสียงดัง เป็นต้น

5.1.8 การถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสัมผัสธรรมชาติและองค์ประกอบ โดยจัดในพื้นที่ที่เป็นป่าเขา ทุ่งหญ้า ภูเขา ถ้ำ น้ำตก พิงผาหน้าผา เกาะแก่ง ทะเล ชายฝั่งทะเล สามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก

5.1.9 ซี่จรรย์านท่องเที่ยว (เสือภูเขา) เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน การออกกำลังกาย การทัศนศึกษา การศึกษาหาความรู้ การสัมผัสธรรมชาติ ซึ่งจัดในพื้นที่ที่เป็นป่าเขา ทุ่งหญ้า พื้นที่ลาดชัน ชายหาด สามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก แต่จะมีผลกระทบทางลบ คือ การเกิดเสียงดัง ขยะมูลฝอย การตัดทำลายกิ่งไม้ ความปลอดภัย

5.1.10 ตกปลา เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน การทัศนศึกษา สามารถจัดในพื้นที่ที่เป็นลำน้ำ เกาะแก่ง เชื้อน อ่างเก็บน้ำ ทะเล โดยสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่มเล็ก

5.1.11 การล่องเรือ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหาความรู้ การพักผ่อน การสัมผัสธรรมชาติ จัดในพื้นที่ที่เป็นลำน้ำ เกาะแก่ง เชื้อน อ่างเก็บน้ำ ทะเล ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

5.1.12 การชมทิวทัศน์ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน สัมผัสธรรมชาติ สามารถจัดในพื้นที่ที่เป็นเชื้อน อ่างเก็บน้ำ ป่าเขา ถ้ำ น้ำตก ทะเล สวนสาธารณะ สามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

**สำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

15

๑พ
HT
147
T35
3/11/2
C.1

5.1.13 การพักผ่อนปิกนิก เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน สัมผัสธรรมชาติ จัดได้ในพื้นที่ที่เป็นน้ำตก ชายฝั่งทะเล เขื่อน อ่างเก็บน้ำ พื้นที่หรือสวนสาธารณะ โดยสามารถกระทำอย่างเป็นเอกเทศ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

5.1.14 การเล่นน้ำ ว่ายน้ำ อาบแดด เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน สนุกสนาน การออกกำลังกาย ซึ่งจัดได้ในพื้นที่ที่เป็นลำน้ำ เกาะแก่ง อ่างเก็บน้ำ บึง สามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

5.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

5.2.1 ชมความงาม ความเก่าแก่ และศึกษาประวัติความเป็นมา เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน การศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยจัดในพื้นที่ที่เป็นโบราณสถาน เช่น วัด วัง เมืองโบราณ มรดกโลก ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

5.2.2 ชมงานแสดงทางศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม และเรียนรู้เรื่องราวทางศิลปวัฒนธรรม โดยจัดในพื้นที่ที่เป็นโบราณสถาน เช่น วัด วัง มรดกโลก เมืองโบราณ ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างเป็นเอกเทศ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้

5.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ

5.3.1 กิจกรรมการบันเทิง เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน เพื่อความสนุกสนานและผ่อนคลาย กิจกรรมการบันเทิงมีการจัดในเมืองท่องเที่ยวต่างๆ ตามสถานบริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลทางลบ คือ อาจมีกิจกรรมที่เสื่อมเสียศีลธรรม และยาเสพติด หรือเสียงดังรบกวน

5.3.2 กิจกรรมการซื้อสินค้าที่ระลึก เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของในร้านจำหน่ายสินค้า ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบ คือ เกิดขยะมูลฝอย ความไม่เป็นระเบียบของร้านค้า การนำทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตเป็นสินค้า

5.3.3 กิจกรรมการนิยมบริโภคอาหารป่า เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวที่มีความนิยมในการบริโภคอาหารที่มาจากป่าจำพวกสัตว์ ซึ่งหากปล่อยให้ดำเนินการไปเรื่อยๆ ก็จะส่งผลกระทบต่อจำนวนสัตว์ป่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

6. การพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540ก: 2-12) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวคือการดำเนินงานที่จะให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ และพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยทั่วไปในประเทศไทยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ช่วยแก้ไขการขาดดุลการชำระเงิน

2. ให้การท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาค ที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่ต่อเนื่อง เป็นแหล่งสร้างงาน กระจายรายได้ และกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค

3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชนบทธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถานทางประวัติศาสตร์อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม

การดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยว มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการชักจูง แนะนำ และควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวให้ประสานกลมกลืนกัน หากในแหล่งท่องเที่ยวใดการพัฒนาขาดความสมดุลระหว่างทั้ง 2 ส่วนนี้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้

สำหรับประเทศไทยแนวคิดในการพัฒนาแบบยั่งยืนกำลังเป็นที่กล่าวถึงกันมาก ในเรื่องแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยพิจารณาจากมุมมองด้านการท่องเที่ยว สามารถสรุปหลักการได้ 4 ประการคือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541: 103)

1. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ชนบทธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อชบวนการท่องเที่ยว

2. ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร/ชุมชน ชนบทธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว

3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4. ต้องชี้ นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น

แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวปรับการจัดการใหม่ให้เข้ากับกระแสของโลกที่เปลี่ยนไป ขอบเขตของการพัฒนาจะต้องครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม ชมสม่าเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวดึงดูดใจผู้คนได้ตลอดเวลา ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมต้องมีน้อยที่สุด การจัดการท่องเที่ยวทุกประเภทต้องคำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม และการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว การได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างสมดุลและเหมาะสมจึงจะเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นครอบคลุมการท่องเที่ยวหลายประเภททั้งการท่องเที่ยวบนพื้นฐานธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยววัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านี้ได้อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้งสิ้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ศึกษาด้านความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักการ นโยบาย และแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวได้เปลี่ยนทิศทางไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในค.ศ.1980 มีการนำเสนอทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และประเทศไทยได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้พัฒนาเป็นรูปแบบหลักและมีการจัดการที่เหมาะสม

การท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่จะพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540ก: 2-44)

Ecotourism Association of Australia (อ้างถึงใน Beeton, 2000: 3) ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน มุ่งให้มีการดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมและเข้าใจในวัฒนธรรม รู้คุณค่าของธรรมชาติและช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ

Beeton (2000: 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีหลายประเภท แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แตกต่างจากการท่องเที่ยวประเภทอื่น คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีพื้นฐานอยู่บนการเรียนรู้และเข้าใจในธรรมชาติ สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และ Beeton ยังกล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ (Nature-based Tourism) การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติ ไม่ได้หมายถึงระบบนิเวศเสมอไป อาจหมายถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้น เช่น การท่องเที่ยวฟาร์ม จุดประสงค์สำคัญคือ เรื่องเศรษฐกิจและการเกษตร สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นเพียงผลพลอยได้ ซึ่งสิ่งนี้เป็นผลผลิตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น
2. เป็นการศึกษาหาความรู้และการแปลความหมาย เมื่อผู้คนได้เดินทางไปยังที่ต่างๆ ได้พบปะผู้คนและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างออกไป ก็จะเกิดความตื่นตัว เกิดคำถามขึ้นมากมายเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น คนเหล่านั้นต้องการคำตอบและเข้าใจในสิ่งที่ได้พบเห็น เก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการท่องเที่ยว
3. มีการจัดการอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวทุกประเภทควรมีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเช่นกัน การจัดการอย่างยั่งยืนเน้นการจัดการทางด้านกายภาพของสภาพแวดล้อม เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว วิธีการกำจัดของเสียโดยให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด การประหยัดพลังงาน เป็นต้น ความยั่งยืนไม่ได้หมายถึงการจัดการที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ชุมชนท้องถิ่นจะได้รับจากการท่องเที่ยวด้วย จุดมุ่งหมายที่สำคัญของความยั่งยืนของชุมชนก็คือ การกินดีอยู่ดี หมายถึง การอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น

Wallace และ Pierce (1996: 848 อ้างถึงใน Fennell, 1999: 39) ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวโดยไม่รบกวนต่อธรรมชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาเรียนรู้ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกี่ยวข้องกับต้นไม้ สัตว์ป่า ธรณีวิทยาและระบบนิเวศของพื้นที่ รวมไปถึงผู้คนที่อาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่นั้น ซึ่งวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของคนกับพื้นที่ ต้องมีการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่คนในท้องถิ่นมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นกันมาก

Fennell (1999: 43) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความยั่งยืนรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ มุ่งเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้ธรรมชาติ มีการจัดการที่ทำให้ผลกระทบต่อธรรมชาติต่ำที่สุด ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง มีการดูแลโดยคนในท้องถิ่น ทั้งในด้านการควบคุมดูแล ด้านผลประโยชน์และขนาดของการท่องเที่ยว

วรรณภา วงษ์วานิช (2539: 74) กล่าวว่า มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยยึดหลักการแห่งความเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศ และเอื้ออำนวยประโยชน์ และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน และท้องถิ่นเป็นสำคัญ”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540: 2-51) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติอันมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จากคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยยึดหลักการรักษาระบบนิเวศและการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540ก: 2-46)

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่ง

แวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลุกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

3. หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (carrying capacity) ซึ่งเป็นแนวความคิดของนิเวศวิทยา กล่าวไว้ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะมีขีดจำกัดในตัวเอง คือมนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้น ๆ ได้จนถึงระดับหนึ่งเท่านั้น หากใช้ประโยชน์เลยขีดจำกัดนี้แล้วจะทำให้สภาพความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไป จนเกิดปัญหาต่อเนื่องอื่น ๆ ตามมา

Wallace และ Pierce (1996: 848 อ้างถึงใน Fennell, 1999: 39-40) กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ต้องมี 6 หลักการต่อไปนี้

1. มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและคนในท้องถิ่นให้น้อยที่สุด
2. ตระหนักและเข้าใจในธรรมชาติและระบบวัฒนธรรมมากขึ้น
3. สนับสนุนให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

4. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในระยะยาวของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะตัดสินใจว่าประเภทของการท่องเที่ยวหรือขนาดของการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น ควรจะเป็นอย่างไร

5. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์อื่น ๆ มุ่งสู่คนในท้องถิ่น

6. ให้โอกาสแก่คนในท้องถิ่นที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

วรรณพร วณิชขานุกร (2540: 13) กล่าวถึงการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงนิเวศควรมีหลักการต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะป็นน้ำเสีย ขยะ ตลอดจนการคมนาคม

2. ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวแก่ทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเอง

3. เสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4. การจัดการใด ๆ ควรยอมรับข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะที่เป็นอยู่

5. ในการวางแผน ตัดสินใจและดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด

6. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญ ในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืนหรือไม่เพียงใด

7. มีการจัดการและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่เกินความสามารถของชุมชนท้องถิ่น

วรรณภา วงษ์วานิช (2539: 76-77) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังนี้

1. การกำหนดเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

2. การควบคุมนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มีความเปราะบางทางธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
3. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและประสบการณ์การท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดความแออัดให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก
5. นำกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืน เช่น การตัดต้นไม้ทำลายป่า
6. การควบคุมสิ่งก่อสร้างในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งการควบคุมระบบกำจัดขยะสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

สรุปได้ว่าหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การพัฒนาใด ๆ ต้องก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้น้อยที่สุด ต้องยอมรับในข้อจำกัดของพื้นที่และคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ กระบวนการและผลประโยชน์ต่าง ๆ ต้องมุ่งสู่คนในท้องถิ่น

4. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(วท.) ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง จึงได้เสนอนโยบายหลักเป็นกรอบการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้(อนุชา, มปป: 8-9)

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการควบคุม ดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก
2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ การจัดการกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดี ในการรักษาระบบนิเวศร่วมกันมากกว่ามุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการมีรายได้ เพียงอย่างเดียว
4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรม ชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือให้ประชาชนมี ตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ
5. ให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความจำเป็นอันดับต้น ๆ ในการ พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม
6. นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งจัดให้มีการจัด สรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
7. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนด แนวทางการจัดการการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน
8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่าง ครบครัน โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย
9. จัดทำแนวทางปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศเป็นไปอย่างถูกต้อง
10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้มีการประสานด้านข้อมูลข่าวสาร การจัดการร่วมกันทุกระดับ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540ข) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้ในการกำกับทิศทางและวางรูปแบบการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี และวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ มีระบบการสื่อความหมายที่ดีและคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

2. ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่การสร้างควมรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม

3. สร้างสำนึกด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดวิถีทางแห่งการอนุรักษ์ การคืนประโยชน์สู่ระบบนิเวศ

4. ดำเนินการให้มีการวางแผนและปรับปรุงพัฒนากฎระเบียบ องค์กร การจัดการด้านการพัฒนานิเวศสัญจรให้มีประสิทธิภาพ เกิดการประสานงานและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนท้องถิ่น

5. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการในทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ มีการให้การศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดการที่ยั่งยืน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จึงได้พิจารณากำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540ก: 3-12 ถึง 3-14)

5.1 ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความตั้งใจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้มีความสำคัญที่ต่าง ๆ กันในแต่ละปัจจัยดังนี้

5.1.1 ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวหรือเป็นองค์ประกอบหลักภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นแหล่งที่มีสภาพของธรรมชาติดั้งเดิมหรือเป็นแหล่งที่สภาพของธรรมชาติถูกตัดแปลง ตกแต่งเป็นบางส่วนแต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน จำลอง หรือตกแต่งใหม่ โดยไม่มี

ลักษณะที่เป็นระบบนิเวศที่ถูกต้องหรือไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือเป็นแหล่งที่สร้างเลียนแบบธรรมชาติมีค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก-น้อยตามลำดับ

5.1.2 องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาความสำคัญของระบบนิเวศ ความหลากหลาย ความสมบูรณ์ ลักษณะที่หายากและความสัมพันธ์ที่เป็นระบบในพื้นที่

5.1.3 ความโดดเด่นด้านกายภาพ คือ มีความโดดเด่นมาก (มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ชัดเจนมีความแปลกแตกต่างจากทั่วไป) หรือมีความโดดเด่นลดลงตามลำดับ

5.1.4 สภาพที่มีความสวยงามของธรรมชาติ (ทัศนียภาพและองค์ประกอบ) ว่ามีระดับของความงามมากเป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็นอย่างไร โดยสรุปแล้วมีความดึงดูดใจมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้รวมถึงความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศมีอย่างไร

5.1.5 มีองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (ด้านนามธรรม ประวัติความเป็นมาที่สำคัญ ด้านวัตถุธรรม ด้านรูปแบบและกิจกรรม ลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ) ที่ผสมผสานหรือเพิ่มความดึงดูดใจมากน้อยอย่างไร

5.2 ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบัน เป็นการจัดการที่อยู่ในกรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีมากน้อยแค่ไหน การพิจารณาการจัดการนี้จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้เพิ่มสูงขึ้นได้ ศักยภาพการจัดการประกอบด้วย

5.2.1 มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการที่สำคัญจะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษา (กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้ศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว)

5.2.2 การจัดการป้องกันและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน มีมาตรการควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและบริการอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน

5.2.3 องค์การในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณารูปแบบองค์กรในการจัดการ เน้นความเป็นองค์กรประชาชน รัฐ

และเอกชน ตระดับของการมีส่วนร่วมว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว หรือให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือเพียงได้ประโยชน์จากการค้าและบริการ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ให้ความสำคัญของลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศและวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่จริง และยังสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมด้วย แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการศึกษา สัมผัสและเรียนรู้ นั้น อาจนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติของระบบนิเวศและวัฒนธรรมของพื้นที่ นั้น ๆ เพราะฉะนั้นการพิจารณาศักยภาพด้านการจัดการที่ดีจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างตรงเป้าหมาย และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนได้กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว แนวทางการจัดการด้านการมีส่วนร่วม และผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2542: 3-48) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การมีสิทธิในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นการสำรวจ วางแผน จัดการ ดำเนินการ นอกจากจะก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นแล้ว ยังชี้ถึงความสำคัญของท้องถิ่น และเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของประชาชนอีกด้วย

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2542: 3-52 ถึง 3-54) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยวว่าเป็นการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน การสร้างโอกาสและสร้างประโยชน์ที่แท้จริงให้แก่ชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างโอกาสและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่จัดให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่น ในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยว

ประชาชนท้องถิ่นยังสามารถเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการต่างๆ ได้ ความรู้สึกการเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีความรัก มีความหวงแหน มีการฟังฟังและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่แหล่งท่องเที่ยวได้

การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงมีตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการจัดการวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์

3. แนวทางการจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542: 5-23 ถึง 5-25) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ดังนี้

3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามสื่อต่างๆ ทั้งในระบบและนอกระบบแก่เยาวชน ประชาชนหรือผู้นำท้องถิ่น

3.2 ส่งเสริมให้ธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นชมรม องค์กร หรือ สหกรณ์ เพื่อร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา-อนุรักษ์ และเพื่อความเข้มแข็งมีอำนาจต่อรองทางการตลาด อันจะทำให้ธุรกิจของท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงธุรกิจ โดยให้องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษา แนะนำจัดการ

3.3 ในการดำเนินการใดๆ ควรพิจารณาถึงทรัพยากรท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะ เป็นบุคลากร วัตถุุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ

4. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น

เมื่อท้องถิ่นใดมีแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้น การที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ท้องถิ่นนั้นจะต้องมีโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัย เมื่อมีการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนท้องถิ่นย่อมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่ง

ผลกระทบที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นนั้นมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลกระทบใดๆที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ย่อมมีผลต่อชุมชนท้องถิ่นอันหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ท้องถิ่นจึงต้องทำหน้าที่วางแผนพัฒนาและจัดการด้านการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543: 71-96) ได้แบ่งผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นออกเป็น 4 ด้าน สามารถแบ่งได้เป็นผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบดังนี้

4.1 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น

4.1.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ในระยะแรกโครงสร้างทางการผลิตของชุมชนท้องถิ่นเป็นเศรษฐกิจการเกษตร เมื่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นขยายตัวมากขึ้น จะมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนจากเศรษฐกิจการเกษตรไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างเพียงพอ

3) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์อาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น เมื่อมีการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานแก่คนในท้องถิ่น

4) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตของชุมชนท้องถิ่น เมื่อรายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นย่อมมีการใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ กระตุ้นให้มีการผลิตและนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

4.1.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ท้องถิ่น การท่องเที่ยวไม่สามารถสร้างรายได้สม่ำเสมอตลอดปี เนื่องจากเป็นกิจกรรมตามฤดูกาล

2) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าครองชีพสูงแก่ชุมชนท้องถิ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ย่อมต้องมีสินค้าและบริการสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการไต่ราคาสินค้าและบริการ ค่าครองชีพในท้องถิ่นย่อมสูงขึ้นด้วย

3) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กัน การท่องเที่ยวมีผลให้เกิดการแข่งขันกันผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวด้วยการตัดราคาคู่แข่ง ทำให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

4) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาราคาที่ดินสูงขึ้น การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว จำเป็นต้องใช้ที่ดินทำให้ราคาที่ดินในท้องถิ่นสูงขึ้น ในระยะยาวจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ชุมชน เพราะลูกหลานของคนในชุมชนอาจไม่มีกำลังซื้อที่ดินนั้น

5) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวที่ขยายตัวมากขึ้นนั้น อาจสร้างปัญหาให้กับชุมชนที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนมากขึ้น เพื่อให้ชุมชนคงสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายมีสามประการคือ ประการแรกค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียและขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น ประการที่สอง ชุมชนท้องถิ่นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมความเสียหายของทรัพยากรการท่องเที่ยว และประการที่สามชุมชนท้องถิ่นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหาสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น

4.2 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมท้องถิ่น

4.2.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสังคมท้องถิ่น

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวย่อมก่อให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ร้านอาหาร สถานที่พักผ่อน เป็นต้น เมื่อมีการลงทุนจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวย่อมทำให้สังคมของท้องถิ่นเจริญก้าวหน้า

2) ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อคนในท้องถิ่นมีอาชีพ มีรายได้และจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

3) สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสิ่งอื่นๆต่อกัน ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและเกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

4) เสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ

5) เสริมสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นต้องมีมาตรการเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่ชุมชน เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางท่องเที่ยวสถานที่ที่มั่นใจว่ามีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4.2.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสังคมท้องถิ่น

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมในท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นที่เคยมีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบทที่เรียบง่าย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความชื่นชมและเลียนแบบนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิม

2) เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม การปรับปรุงด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคกันในสังคม คนบางกลุ่มอาจไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเนื่องจากไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจพอที่จะใช้บริการเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดความรู้สึกถูกเอาเปรียบและต่อต้านการท่องเที่ยวได้

3) การหลอกลวงเอาเปรียบเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวบางคนเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คำกล่าวเกินควร เอาเปรียบนักท่องเที่ยว อาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้ามาเที่ยวในท้องถิ่นอีก

4) ปัญหาอาชญากรรมขึ้นในท้องถิ่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ทำให้มองเห็นความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น มีโอกาสเกิดอาชญากรรมขึ้นได้ง่าย ถือเป็นการทำลายภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4.3.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชม วัฒนธรรมนับเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้จากการเข้าชมโบราณสถาน ศาสนสถาน และพิพิธภัณฑ์สถาน นอกจากนี้รายได้ยังมาจากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกต่าง ๆ

2) สร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและมีโอกาสได้พบเห็นวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่นดีขึ้น

3) ช่วยฟื้นฟูสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาลค่อย ๆ เลือนหายไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย บางอย่างจึงถูกละเลยไปด้วยสาเหตุเพราะความไม่จำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นจะเป็นตัวแรงในการชักจูงคนในท้องถิ่นฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

4) ส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น คนในท้องถิ่นสามารถส่งเสริมงานอาชีพศิลปหัตถกรรมเป็นสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น

4.3.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1) การขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวบางคนไม่เข้าใจวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำให้ประพฤติตัวไม่เหมาะสม ผิดกาลเทศะหรือลบหลู่จารีตประเพณีของท้องถิ่น

2) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวได้นำความเจริญทางวัตถุเข้ามาในท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่ดั้งเดิม

3) การทำลายศิลปวัตถุของชุมชนท้องถิ่น

4.4 ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

4.4.1 ผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

- 1) สร้างความตระหนักถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น
- 2) พัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น
- 3) ศึกษาค้นคว้าหาแนวทางการรักษาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

4.4.2 ผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

- 1) การทำลายทรัพยากรป่าไม้ การขยายตัวของการท่องเที่ยว อาจทำให้มีการบุกรุกพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 2) การขาดแคลนทรัพยากรน้ำ เมื่อมีคนเพิ่มมากขึ้นย่อมต้องมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ เป็นเหตุให้มีการขุดเจาะบ่อบาดาลเพิ่มขึ้น คุณภาพน้ำเสีย
- 3) การทำลายชีวภาพของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภทอาจรบกวนและเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ส่งผลต่อพืชและสัตว์ในบริเวณนั้น
- 4) ระบบนิเวศของพืชและสัตว์สูญหายไป การตัดถนนผ่านบริเวณที่มีความเปราะบางของระบบนิเวศทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง
- 5) การทรุดตัวของดิน เกิดการพังทลายของดิน และการขุดเจาะน้ำบาดาลที่เพิ่มขึ้นทำให้มีการทรุดตัวของผิวดิน
- 6) ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 7) ปัญหามลภาวะทางเสียง
- 8) ปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ การก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างบางแห่งก่อให้เกิดปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ทำลายธรรมชาติดั้งเดิมของพื้นที่ ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ล้วนเป็นการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ

การศึกษาแนวคิดด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ ได้กล่าวถึง ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำในปัจจุบัน แนวทางและกระบวนการในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ หลักเกณฑ์ในการกำหนดระดับการพัฒนาและรูปแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ ดังนี้

1. ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำในปัจจุบัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540: 104-106) ได้กล่าวถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาที่พบของแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำไว้ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านสภาพทางกายภาพ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น

1.1.1 ตำแหน่งที่ตั้งและการเข้าถึง อ่างเก็บน้ำหลายแห่ง มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นสภาพธรรมชาติ ห่างไกลจากชุมชน ทำให้การเข้าถึงเป็นไปได้ยากลำบากประกอบกับการไม่มียานพาหนะเดินทางประจำทางน้ำเข้าถึงบริเวณ จึงเป็นการจำกัดการท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำอยู่เพียงเฉพาะกลุ่มที่มีพาหนะเข้าถึงเองได้เท่านั้น

1.1.2 การใช้ที่ดินโดยรอบ ปัญหาของการใช้พื้นที่โดยรอบอ่างเก็บน้ำมีทั้งปัญหาที่เกิดจากการบุกรุกเข้ามาใช้ประโยชน์ และปัญหาจากการจัดการพื้นที่อย่างไม่เหมาะสมของผู้ดูแลพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา

1.1.3 การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก จะเกี่ยวข้องกับปัญหาของการขาดแคลนส่วนบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อาทิ เช่น ที่พักค้างคืน ร้านค้า ร้านอาหาร ห้องน้ำ โต๊ะ ม้านั่ง ป้าย ดงขยะ ไฟฟ้า ซึ่งมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการ และปัญหาเรื่องการจัดวางตำแหน่งของส่วนบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2 ปัญหาทางด้านกิจกรรม พื้นที่กิจกรรมจะอยู่บริเวณรอบๆอ่างเก็บน้ำ หรือบริเวณที่พอมองเห็นวิวจากอ่างเก็บน้ำได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเกี่ยวกับการจัดพื้นที่กิจกรรม การกำหนดตำแหน่งที่ตั้งของกิจกรรมไม่เหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น การไม่ได้เตรียมพื้นที่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีการขัดแย้งระหว่างกิจกรรมแบบสงบกับกิจกรรมแบบกระฉับกระเฉง เกิดปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก ในการประกอบกิจกรรมเกิดปัญหาเรื่องความสะดวกและความปลอดภัย

1.3 ปัญหาด้านการจัดการระบบต่างๆ ภายในโครงการ เนื่องจากไม่มีนโยบายทางด้านการจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทำให้ขาดงบประมาณในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว ในด้านการจัดการสร้างส่วนบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขาดบุคลากรในการควบคุมดูแลพื้นที่และบำรุงรักษาบริเวณ ขาดการวางแผนและทำการศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการของผู้ใช้และการวางแผนการออกแบบ เพื่อรองรับอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการครอบครองดูแลพื้นที่ ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ

1.4 ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพ นิเวศวิทยาของอ่างเก็บน้ำค่อนข้างซับซ้อนและไวต่อการเปลี่ยนแปลง ผลจากการพัฒนาอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศจนยากที่จะแก้ไข เช่น น้ำเสีย เกิดตะกอนในน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้การพัฒนายังไม่คำนึงถึงผลเสียต่อสภาพแวดล้อมทางด้านทัศนียภาพ เช่น การวางตำแหน่งอาคารส่วนบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงทัศนียภาพ รวมทั้งรูปแบบการนำเสนอไม่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

ปัญหาต่างๆ จะต้องทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนมีการพัฒนา ศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากการพัฒนา เพื่อที่จะได้ทำการจัดการกับอ่างเก็บน้ำให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทั้งด้านการชลประทาน และด้านการท่องเที่ยว โดยมีหลักการในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำดังนี้

1. ต้องพยายามรักษาสภาพธรรมชาติ ลักษณะเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งน้ำนั้นไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

2. พยายามเสริมสภาพธรรมชาติและเสริมลักษณะเด่นของแหล่งน้ำนั้นให้ชัดเจนและดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ในกรณีที่แหล่งน้ำเสื่อมโทรมไปแล้ว หรือมีการพัฒนาอย่างผิดแนวทางไปแล้ว

3. จัดให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำนั้นๆ โดยไม่ให้เกินกว่าความสามารถที่แหล่งน้ำนั้นจะรองรับได้

4. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม โดยคงรักษาความเป็นธรรมชาติเอาไว้ การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นจะต้องเสมอภาคแก่ประชาชนทุกระดับ

2. แนวทางและกระบวนการในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ

แนวทางและกระบวนการในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาเป็นอันดับแรก ซึ่งวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวอาจเป็นวัตถุประสงค์หลักหรือเป็นวัตถุประสงค์รองก็ได้

2.2 จัดแบ่งระดับของการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับแหล่งน้ำนั้น ๆ

2.3 จัดแบ่งการใช้ที่ดินที่เหมาะสม เพื่อป้องกันและขจัดความขัดแย้งระหว่างกิจกรรมหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวและเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.4 จัดผังบริเวณให้เหมาะสมแก่การใช้สอยประเภทต่าง ๆ ทั้งเหมาะสมกับระดับการพัฒนาและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว

2.5 จัดให้มีสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตามความจำเป็น

2.6 จัดให้มีการดูแลรักษา การซ่อมแซม การซ่อมบำรุงอาคาร รวมทั้งผังบริเวณและการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวให้เกิดความปลอดภัย ป้องกันการสูญเสียสภาพธรรมชาติ และการขัดแย้งกันระหว่างนักท่องเที่ยว

3. หลักเกณฑ์ในกำหนดระดับการพัฒนา

การพัฒนาแหล่งน้ำหรือพื้นที่บริเวณแหล่งน้ำ มีเกณฑ์ในการกำหนดดังนี้

3.1 ตำแหน่งที่ตั้งและการเข้าถึง หมายถึงระยะทางและความใกล้เคียงจากชุมชนถนนสายหลักที่มีความสะดวกสบายในการเข้าถึง

3.2 คุณสมบัติของแหล่งน้ำ ทั้งในด้านความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์ ผลกระทบกับสภาพธรรมชาติ พืช และสัตว์ธรรมชาติที่อาศัยหลบภัย และเพาะพันธุ์อยู่เดิม

3.3 การใช้งานเดิม หมายความว่าถึงวัตถุประสงค์ของแหล่งน้ำนั้น ๆ เช่น วัตถุประสงค์เพื่อการชลประทาน เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ จะเกิดการขัดแย้งกับการพัฒนาหรือไม่ ต้องการระยะถอยร่นจากกิจกรรมเดิมมากน้อยเพียงใด

3.4 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ความละเอียดอ่อนของพื้นที่ในแง่ของการอนุรักษ์พื้นดิน น้ำ ป่าไม้ หรือสัตว์ป่า

3.5 แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ข้างเคียง ซึ่งจะทำให้แหล่งน้ำนั้นมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นอยู่ในเครือข่ายของการท่องเที่ยว หรือเป็นจุดศูนย์กลางของการท่องเที่ยว

การจัดวางผังบริเวณใด ๆ หมายความว่า การจัดแบ่งพื้นที่สำหรับกิจกรรมหรือการใช้สอยต่าง ๆ ให้เป็นสัดส่วน เพราะพื้นที่ใช้สอยแต่ละประเภทย่อมมีการใช้งานเฉพาะ โดยการกำหนดเขตกิจกรรม (Zoning) โดยใช้หลักง่าย ๆ คือ กิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กันจัดให้อยู่ใกล้กันติดต่อกันได้สะดวก ส่วนกิจกรรมที่ไม่มีความสัมพันธ์กันหรือขัดแย้งกัน ควรจัดให้อยู่ห่างจากกันเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

4. รูปแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ

จากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมา อาจจำแนกรูปแบบในการพัฒนาออกได้เป็น

4.1 สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในรูปสวนสาธารณะ (Park) นักท่องเที่ยวไปเช้า – เย็นกลับ เช่น บึงพระราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณที่มีแนวโน้มที่จะทำการพัฒนาขึ้นเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจ ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

4.1.1 ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในเมืองหรือใกล้กับชุมชน ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทุกเวลา แหล่งน้ำและพื้นที่โดยรอบนั้นมีแนวโน้มจะเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้คนนิยมมาใช้พักผ่อนชมทิวทัศน์อยู่แล้ว จึงควรสนับสนุนให้มีการใช้พื้นที่ริมน้ำเป็นสาธารณะประโยชน์

4.1.2 การใช้งานเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ อาจใช้เพื่อกิจกรรมทางการกีฬาทั้งบนบกและทางน้ำ หากมีพื้นที่ขนาดใหญ่มากพอ อาจจัดทำเป็นสวนสาธารณะประเภทพัฒนาก้าวหน้า มีกิจกรรมหลากหลาย

4.2 สถานที่พักผ่อนตากอากาศ (Resort) เช่น อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม จังหวัดกาญจนบุรี อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี แหล่งน้ำประเภทที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาขึ้นเป็นสถานพักผ่อนตากอากาศ ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

4.2.1 ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน ไม่สามารถไปเช้าเย็นกลับได้

4.2.2 มีรูปแบบและระดับของที่พักราคาขึ้นได้ต่าง ๆ กันหลายระดับ อาจเป็นโรงแรม บ้านพัก เรือนแพ หรือการตั้งค่ายพักแรม

4.2.3 มีความเป็นไปได้ที่เกิดกิจกรรมอื่นๆ ประกอบอยู่กับแหล่งน้ำนั้นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เช่น การตกปลา ล่องแพ การนั่งเรือชมทิวทัศน์ การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกิจกรรมจากแหล่งท่องเที่ยวข้างเคียง

4.2.4 สถานพักผ่อนตากอากาศควรมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจเพิ่มขึ้นจากสภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น สถานพักผ่อนผู้ป่วยหรือคนชรา จัดให้มีสนามกอล์ฟเพิ่มขึ้นมาจากสภาพธรรมชาติเดิมที่มีอยู่ ประกอบกับที่พักค้างคืน จัดให้มีอาคารสโมสร อาคารกีฬา เป็นต้น

4.3 สถานที่อยู่และหลบภัยสัตว์ธรรมชาติ (Wildlife Sanctuary) เช่น ทะเลน้อย จังหวัดสงขลา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ แหล่งน้ำประเภทนี้ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

4.3.1 ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน เป็นบริเวณซึ่งอาจพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่จะต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก มิให้เกิดการรบกวนกับสัตว์ธรรมชาติหรือระบบนิเวศวิทยาของพื้นที่บริเวณที่อยู่และหลบภัยสัตว์

4.3.2 วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาหรือปรับปรุงบริเวณนี้ ควรเป็นเพื่อการอนุรักษ์และการศึกษาเป็นประการสำคัญ ส่วนการท่องเที่ยวนั้นควรกำหนดเป็นวัตถุประสงค์รอง

4.3.3 อาจเปิดโอกาสสำหรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งไปเข้าเย็นกลับและพักค้างคืน จึงทำให้ต่างจากสวนสาธารณะทั่วไป และต่างจากสถานพักผ่อนตากอากาศ

4.3.4 แหล่งน้ำประเภทนี้มักมีหน่วยงานราชการประกอบอยู่ด้วย ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและอนุรักษ์พื้นที่ เช่น สถานีประมงศูนย์วิจัยศึกษาธรรมชาติ ศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาพันธุ์นกน้ำ เป็นต้น และส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ การจัดทำเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เส้นทางเดินดูนก มีโครงการสื่อความหมายธรรมชาติ การมีห้องบรรยายฉายสไลด์ ห้องทดลอง ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ประกอบอยู่ด้วย

4.3.5 อยู่ห่างไกลจากชุมชน และไกลจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ พอสสมควรควรมีบริเวณที่เป็นฉนวนกันอยู่จากกิจกรรมอื่นๆ เป็นระยะห่างพอสสมควรเพื่อลดความขัดแย้งและการรบกวนกัน

4.3.6 การเข้าถึงแหล่งน้ำประเภทนี้มีความยากลำบากกว่าประเภทอื่นๆ แต่จะไม่เป็นปัญหา เพราะไม่ได้รองรับนักท่องเที่ยวทั่วไป

4.4 สถานที่ราชการ เช่น สถานีประมง ศูนย์ศึกษาพันธุ์สัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาพันธุ์นกน้ำ ที่ทำการเขื่อน บริเวณเหล่านี้มักมีหน้าที่หลักประจำอยู่แล้ว แต่อาจเปิดพื้นที่บางส่วนให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้ โดยต้องมีการขออนุญาตการเข้าใช้ล่วงหน้า

4.5 พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่าไม้ เช่น บางส่วนของบึงบอระเพ็ด ซึ่งใช้เป็นนาบัว บางส่วนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น แหล่งน้ำที่ใช้พื้นที่โดยรอบเพื่อการเกษตรกรรม มักมีคุณสมบัติอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมของสภาพเดิมเพื่อการเพาะปลูก ไม่มีกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่มีความสวยงามเป็นพิเศษของทิวทัศน์โดยรอบแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีอาณาเขตกว้างขวาง อาจพัฒนาขึ้นได้ในหลายๆ รูปแบบ คือ บางส่วนที่อยู่ใกล้กับชุมชน อาจเป็นสถานที่พักผ่อนตากอากาศ บางพื้นที่อาจมีความเหมาะสมที่จะเป็นสถานที่อยู่และหลบภัยสัตว์ธรรมชาติ เป็นต้น

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

1. สภาพภูมิประเทศ

ลุ่มน้ำป่าสักมีลักษณะแคบเรียวยาว ทางตอนบนของลุ่มน้ำมีเทือกเขาเพชรบูรณ์ล้อมรอบตลอดลงมาถึงอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ และจากอำเภอหนองไผ่ลงมาทางใต้เป็นพื้นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ยๆ ในบริเวณเขตจังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี มีลำน้ำสาขาแยกออกมาจำนวนมาก แต่ลำน้ำสาขาส่วนใหญ่จะสั้นและพื้นที่รับน้ำมีขนาดเล็ก ในบริเวณจังหวัดลพบุรี และสระบุรี มีลำน้ำสาขาที่สำคัญ คือ ลำสนธิ เป็นลำน้ำสาขาที่ใหญ่ที่สุดของแม่น้ำป่าสัก ประกอบด้วยลำน้ำสาขาย่อยที่สำคัญ คือ ลำพญากลาง ต้นน้ำกำเนิดจากเขาอินทยา ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ไหลขึ้นเหนือไปลงลำสนธิ ซึ่งมีต้นน้ำเกิดที่บริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดเพชรบูรณ์ กับ จังหวัดชัยภูมิ ที่ไหลลงใต้ โดยมีเทือกเขาชนาบข้าง คือ สันเขาลวก กับสันเขาพังเหย เมื่อลำน้ำสองสายรวมกันเรียกว่า ลำสนธิ ไหลมาบรรจบแม่น้ำป่าสักที่อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และในพื้นที่จังหวัดสระบุรี มีห้วยมวกเหล็ก มีต้นน้ำเกิดจากเขาบริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดสระบุรี กับ จังหวัดนครราชสีมา ไหลลงแม่น้ำป่าสักที่ ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี (กรมชลประทาน, 2536) บริเวณพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับกับเนินเขา และภูเขาที่ไม่สูงมากนัก บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ยๆ บริเวณด้านทิศเหนืออยู่ในเขตอำเภอชัยบาดาล พื้นที่จะสูงขึ้นทั้งฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตกจะมองเห็นคล้ายเนินเขา พื้นที่ทางตอนกลางของอ่างเก็บน้ำด้านทิศตะวันตกเป็นที่ราบสลับกับภูเขา มีเขาพระ ซึ่งมียอดเขาสูง 235 เมตรจากระดับน้ำทะเล ขึ้นไปทางเหนือของเขาพระ มีกลุ่มเขาประกอบด้วยเขาพระยาเดินธง ความสูง 443 เมตร เขารังสูง 230 เมตร

เขาพลวงสูง 270 เมตร และเขาจุดเงิน สูง 252 เมตร ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบมีชายฝั่งเป็นแนวยาวตลอด รถยนต์สามารถวิ่งผ่านได้ด้วยถนนรอบอ่างเก็บน้ำ บริเวณทิศใต้ของอ่างเก็บน้ำคือบริเวณตัวเขื่อนเป็นลักษณะเขื่อนดินชนิดมีแกนดินเหนียว มีความยาว 4.86 กิโลเมตร ฝั่งตะวันออกเป็นพื้นที่ของอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ซึ่งสภาพพื้นที่จะสูงขึ้นไปจนถึงบริเวณภูเขาในอำเภอมวกเหล็ก

2. สภาพภูมิอากาศ

บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อยู่ในภาคกลาง ภูมิอากาศบริเวณนี้จึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ช่วงฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ระยะนี้จะมีฝนตกชุกโดยทั่วไป จะมีฝนมากในเดือนกันยายน ช่วงฤดูหนาว อยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะนี้อากาศจะแห้ง อุณหภูมิต่ำ ส่วนฤดูร้อน จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนพฤษภาคม ระยะนี้ลมมรสุมมีอิทธิพลไม่รุนแรงทำให้มีอากาศร้อน มีฝนตกบ้างเป็นครั้งคราว อุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน ฤดูฝนจะมีฝนตกหนักในช่วงเดือนกันยายน ความชื้นสัมพัทธ์ในอากาศสูงประมาณร้อยละ 70 ถึงร้อยละ 90

3. สภาพเศรษฐกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่บริเวณรอบๆเขื่อนในเขตจังหวัดลพบุรีและสระบุรี เป็นที่ราบสลับกับพื้นที่เนินเขาเตี้ยๆ ด้วยสภาพดินที่เป็นดินร่วนปนทราย ประกอบกับการปลูกพืชที่ใช้น้ำฝนเป็นหลัก ทำให้พืชที่เพาะปลูกส่วนใหญ่จึงเป็นพืชไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพด อ้อย ทานตะวัน มันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง เป็นต้น บริเวณอำเภอท่าหลวง จ.ลพบุรีและอำเภอวังม่วง จ.สระบุรี จะมีการปลูกอ้อยกันมาก เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงงานน้ำตาลหลายแห่ง บริเวณด้านทิศตะวันตกมีการเพาะปลูกข้าวบ้าง นอกจากการเพาะปลูกแล้วยังมีการเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น โค หมู ไก่ เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนยังมีอาชีพเสริมในการทำประมงบริเวณอ่างเก็บน้ำ และการทำผลิตภัณฑ์ของตำบลอีกด้วย

4. การปกครอง

บริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ตั้งอยู่ในพื้นที่ของ 2 จังหวัด ได้แก่ อำเภอชัยบาดาล อำเภอพัฒนานิคม อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี แบ่งการปกครองได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การปกครองจำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่(ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.
ชัยบาดาล	1,253.00	17	132	1	14
พัฒนานิคม	959.15	9	86	2	9
ท่าหลวง	538.86	6	43	1	6
วังม่วง	213.00	3	30	1	3

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2543

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนประชากร(คน)	ความหนาแน่นของประชากร (คน/ตร.กม.)
ชัยบาดาล	87,597	72
พัฒนานิคม	57,969	68
ท่าหลวง	23,683	63
วังม่วง	16,331	48

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2543

5. การคมนาคม

การคมนาคมทางรถยนต์ ทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ผ่านจังหวัดสระบุรี และทางหลวงหมายเลข 21 เป็นทางหลวงที่แยกจากทางหลวงหมายเลข 1 บริเวณอำเภอพุแค จังหวัดสระบุรี ชนानไปตามลำน้ำป่าสักผ่านอำเภอพัฒนานิคม อำเภอชัยบาดาล และอำเภอศรีเทพ ไปจนถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ ทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ ผ่านอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เข้าสู่อำเภอวังม่วง เส้นทางติดต่อระหว่างจังหวัด อำเภอ และตำบลเป็นไปอย่างสะดวก ทั้งทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และเส้นทางคมนาคมในท้องถิ่น ใช้เดินทางได้ทุกฤดูกาล

การคมนาคมทางรถไฟ สายตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแยกจากชุมทางแก่งคอยมุ่งสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงที่ตัดผ่านบริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ทำการยกระดับทางรถไฟให้สูงขึ้นเป็นระยะทาง 24.325 กิโลเมตร (กรมชลประทาน, 2536)

6. เชื่อนป่าสักชลสิทธิ์

แม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสาขาที่สำคัญสายหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ลุ่มน้ำมีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ 13 ในจำนวน 25 ลุ่มน้ำขนาดใหญ่ของไทย ซึ่งในฤดูแล้งมักประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ส่วนในฤดูน้ำหลากมักเกิดอุทกภัยในเขตลุ่มน้ำป่าสักรวมทั้งกรุงเทพมหานครและปริมณฑล วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2532 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ กรมชลประทานศึกษาความเหมาะสมของโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำแม่น้ำป่าสัก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้เปิดโครงการเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2537 และเริ่มงานก่อสร้างได้เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2537

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในเรื่องอุทกภัยตลอดจนเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นของประชาชนต่อไป (กรมชลประทาน, 2542)

ตารางที่ 3 ข้อมูลของเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ

ชื่อเขื่อน	เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์
ที่ตั้ง	บ้านหนองบัว ต. หนองบัว อ. พัฒนานิคม จ. ลพบุรี บ้านคำพราน ต. คำพราน อ. วังม่วง จ. สระบุรี
พื้นที่ลุ่มน้ำ	14,520 ตารางกิโลเมตร
ชนิดเขื่อน	เขื่อนดินชนิดมีแกนดินเหนียว
ความยาว	4,860 เมตร
ความสูง(จุดสูงสุด)	36.50 เมตร
ระดับสันเขื่อน	46.50 ม.รทก.
อาคารระบายน้ำล้น (Service Spillway)	ประตูระบายน้ำ 7 ช่อง กว้างช่องละ 12.50 เมตร ระบายน้ำสูงสุด 3,900 เมตร/วินาที
ระดับน้ำเก็บกักปกติ	+ 42.00 ม.(รทก.) ปริมาณน้ำ 785 ล้านลูกบาศก์เมตร
ระดับน้ำสูงสุด	+ 43.00 ม.(รทก.) ปริมาณน้ำ 960 ล้านลูกบาศก์เมตร
ระดับน้ำต่ำสุด	+ 29.00 ม.(รทก.) ปริมาณน้ำ 3 ล้านลูกบาศก์เมตร
อัตราการระเหยเฉลี่ยตลอดปี	1,864 มิลลิเมตร
ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี	1,250 มิลลิเมตร
ปริมาณน้ำท่าไหลเข้าอ่างเฉลี่ยต่อปี	2,400 ล้านลูกบาศก์เมตร
ปริมาณน้ำหลากในรอบ 1,000 ปี	3,884 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
ปริมาณตะกอนสะสม 100 ปี	73.4 ล้านลูกบาศก์เมตร

ที่มา: กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดลพบุรี แต่เป็นการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสระบุรีและโบราณสถานในตัวจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง โดย จุฬามาศย์ นิลเช่น (2531) ได้ทำการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสระบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง(ลพบุรี) พบว่า จังหวัดสระบุรีและพื้นที่ใกล้เคียงในจังหวัดลพบุรีมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวสูง มีความได้เปรียบในที่ตั้ง อยู่ใจกลางอารยธรรมที่เก่าแก่ของไทย นักท่องเที่ยวส่วนมากนิยมไปยังแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปกรรม แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสระบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง เห็นว่าควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดทั้งสองโดยกำหนดบทบาทในการท่องเที่ยวของจังหวัดสระบุรีและลพบุรีเป็นพื้นที่ในวงจรท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสระบุรี และความเป็นเอกลักษณ์ของอารยธรรมในจังหวัดลพบุรีเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว เพิ่มกิจกรรมและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร

งานวิจัยที่ทำการวิเคราะห์พื้นที่ในการจัดเป็นพื้นที่สงวน พื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่พัฒนา ได้แก่ อาธิป เหมือนสุดใจ (2541) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนการใช้ที่ดิน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นการแบ่งเขตการจัดการให้เหมาะสมต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ด้วยการกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ในพื้นที่ศึกษาเพื่อวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นพื้นที่สงวน พื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่พัฒนา ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การชะล้างพังทลายของดิน

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่หลายผลงานและงานวิจัยที่ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เข้ามาช่วยจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น สุมาลี ภาวสุทธิไพลี (2541) ได้ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง โดยดำเนินการเพื่อระบบข้อมูลใน 2 ส่วนคือส่วนข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ในส่วนข้อมูลนักท่องเที่ยวเป็นการออกแบบระบบเพื่อจัดทำฐานข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อติดตามและประเมินแนวโน้มและทิศทางของนักท่องเที่ยว ในส่วนของข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจัดทำเป็นฐานข้อมูลเชิงพื้นที่

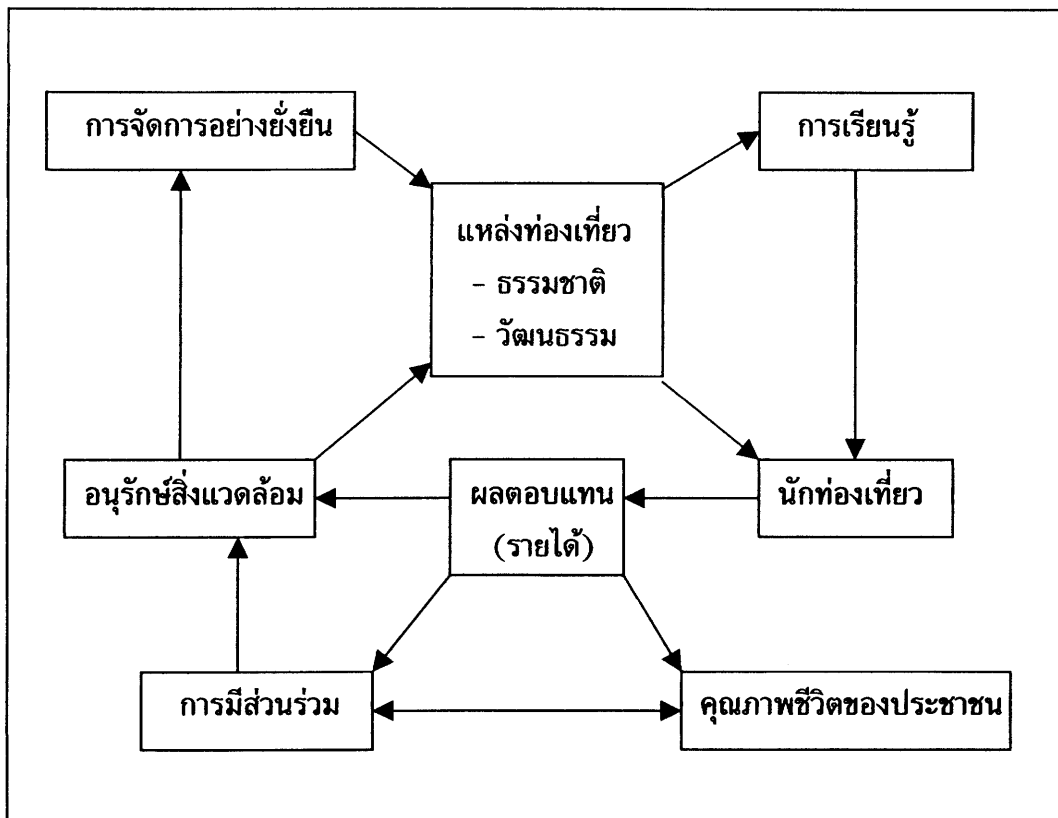
สฤกษ์ แสงอรัญญ (2541) ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา ผลการวิจัยสรุปว่า ลักษณะพื้นที่และองค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงามี

ศักยภาพสูงต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบันมีศักยภาพปานกลาง การให้บริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยผู้ประกอบการ/ราษฎรท้องถิ่นมีศักยภาพสูง

สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ (2542) ได้ศึกษาโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่าเกาะเต่า-นางยวน มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลค่อนข้างมาก ประกอบกับการมีชุมชนอาศัยอยู่ จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ในส่วนของ การให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ การนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นรูปธรรม และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งยังขาดการวางแผนและการจัดการที่ชัดเจนในการรักษาสภาพแวดล้อม

ทิววัฒน์ รัตนเกตุ (2542) ได้ศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า พื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ในด้านความพร้อมของชุมชนยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านการจัดการพื้นที่อย่างเชื่อมโยงในแนวทางอนุรักษ์ร่วมกัน และมีข้อเสนอแนะควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และบทบาทของประชาชนในพื้นที่

สรุปแนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัย

ภาพที่ 2 ระบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากภาพที่ 2 ระบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเห็นได้ว่า เมื่อชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จะเป็นตัวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ประสบการณ์การท่องเที่ยวและเป็นผู้นำรายได้เข้ามาสู่ชุมชน รายได้ที่มาสู่ชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมเป็นการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนในท้องถิ่น ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็จะเป็นตัวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมอย่างสม่ำเสมอ ชุมชนก็จะมีรายได้อย่างสม่ำเสมอเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ชุมชนก็สามารถพึ่งตัวเองได้

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความพร้อมของพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยทำการศึกษาข้อมูลใน 3 ส่วน คือ ด้านพื้นที่ด้านชุมชน และนักท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2.1 แผนที่ภูมิประเทศ มาตรฐาน 1: 50,000 พ.ศ. 2534 และ 2535 ลำดับชุดที่ L 7017 ระวังที่ 5138I 5238IV 5139II และ 5239III ของกรมแผนที่ทหาร

2.2 แผนที่ภูมิประเทศบริเวณอ่างเก็บน้ำ มาตรฐาน 1: 10,000 ของกองสำรวจภูมิประเทศ กรมชลประทาน

2.3 แผนที่ขอบเขตอ่างเก็บน้ำ มาตรฐาน 1: 50,000 ของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

2.4 ข้อมูลพื้นฐาน: สำนักงานจังหวัดลพบุรี, สำนักงานสถิติจังหวัดลพบุรี

ประชากรและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำงานอยู่ในหมู่บ้านรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ในพื้นที่ 5 ตำบล โดยทำการศึกษาคครัวเรือนละ 1 คน จากจำนวนครัวเรือน 4,250 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 365 ชุด โดยใช้การคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Yamane, 1960) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05

$$n_p = \frac{N}{1 + NE^2}$$

เมื่อ n_p = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดประชากร
 E = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

จากนั้นจึงนำจำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้มาทำการคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

ตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนตัวอย่าง
โคกสูง	1,950	168
หนองบัว	320	27
มะนาวหวาน	1,210	104
แก่งฝักกูด	480	42
วังม่วง	290	24
รวม	4,250	365

2. กลุ่มนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ชลสิทธิ์ ในระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน 2545 จำนวน 100 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

3. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประธานกรรมการบริหาร อบต. โคกสูง ประธานกรรมการบริหาร อบต.หนองบัว ประธานกรรมการบริหาร อบต. มะนาวหวาน ประธานกรรมการบริหาร อบต. แก่งฝักกูด และประธานกลุ่มสตรีจักสานบ้านท่าฤทธิ โดยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก นายอำเภอพัฒนานิคม นายอำเภอวังม่วง และนายอำเภอท่าหลวง โดยทำการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ด้านพื้นที่

การศึกษาปัจจัยด้านพื้นที่ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ตัว ดังนี้

1.1 ความงามของทิวทัศน์ เป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งความงามของทิวทัศน์จะเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชม

1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งจะทำให้ นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ได้สัมผัส

1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการควบคุมและดูแล การท่องเที่ยว ซึ่งต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวมีการขัดแย้งกับการใช้ที่ดินเดิม

1.4 ความสะดวกในการเข้าถึง เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม แหล่งท่องเที่ยวและนำรายได้มาสู่คนในท้องถิ่น เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น แต่บางครั้ง ความสะดวกในการเข้าถึงก็อาจทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากจนเกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่ จะรองรับได้จึงต้องมีการจัดการที่ดี

1.5 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง จะช่วยให้การท่องเที่ยวเพิ่มความสุข สนาน นักท่องเที่ยวได้มีการเรียนรู้และมีประสบการณ์ต่าง ๆ มากขึ้นและช่วยลดความแออัดของ แหล่งท่องเที่ยวหลัก

1.6 สินค้าพื้นเมือง สินค้าในท้องถิ่นเป็นของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวจะได้นำไปเป็นของขวัญของฝาก ช่วยให้ชาวบ้านได้มีอาชีพเสริมเป็นรายได้จนเจือจรรอบครัวอีกทางหนึ่ง

2. ประชาชนท้องถิ่น

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย

2.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

2.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวของประชาชน ท้องถิ่น ซึ่งอาจมีผลต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2.3 การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารของประชาชนว่า เคยได้ยินข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้างหรือไม่

2.4 การมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ศึกษาการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถนำไปประกอบการพิจารณาการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้านการให้ความร่วมมือของประชาชน

2.5 ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของ ประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในด้านความหมาย การดำเนินการ การควบคุมดูแล และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.6 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าจะมีความคิดเห็นทางด้านบวกหรือด้านลบต่อการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ และต้องการให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบใด

3. นักท่องเที่ยว

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

3.1 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิสำเนา

3.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีการเดินทางท่องเที่ยวมากและท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภทน่าจะสนใจแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และเป็นกลุ่มเป้าหมายในการที่จะจูงใจให้มาเที่ยวชมรอบ ๆ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

3.3 การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นักท่องเที่ยวที่รู้จักการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ จะมีความเข้าใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ และทราบว่าจะต้องเที่ยวอย่างไร

3.4 ความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้น นักท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวที่ใดบ้าง เมื่อนักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาเที่ยวจึงเป็นการสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการตรวจสอบก่อนที่จะมีการลงทุนพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามใช้สอบถามกลุ่มประชาชนและกลุ่มนักท่องเที่ยว ทำการเก็บข้อมูลของประชาชนและนำมาประมวลผลดังนี้

1.1 ประชาชนในท้องถิ่น

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.1.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว จำนวน 1 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว 4 ประเภท ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.1.3 การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 1 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับแหล่งข่าวสารในการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้คะแนนดังนี้ เคยได้ยิน/รู้จัก ให้ 1 และไม่เคยได้ยิน/ไม่รู้จัก ให้ 0 ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.1.4 การมีส่วนร่วม จำนวน 2 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น มีการให้คะแนนดังนี้ เป็นสมาชิกกลุ่ม/มีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น ให้ 1 และไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ให้ 0

1.1.5 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็นคำถามแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ และคำถามเป็นข้อความให้ตอบว่าใช่หรือไม่ใช่ จำนวน 10 ข้อ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

1.1.6 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 15 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ข้อความเชิงบวก เห็นด้วย ให้ 1 ไม่เห็นด้วยให้ 0 และข้อความเชิงลบ เห็นด้วยให้ 0 ไม่เห็นด้วยให้ 1

1.2 กลุ่มนักท่องเที่ยว

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อปี และภูมิลำเนา ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.2.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว จำนวน 2 ข้อ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว 4 ประเภท และคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งพฤติกรรมในเชิงบวกและพฤติกรรมเชิงลบ มีคำตอบให้เลือก 2 ระดับ คือ เคย และไม่เคย เลือกให้เป็น 1 และไม่เลือก ให้เป็น 0 ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.2.3 การรับรู้ข่าวสาร จำนวน 2 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับแหล่งข่าวสารในการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการแบบเชิงนิเวศ เลือกให้เป็น 1 และไม่เลือก ให้เป็น 0 ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

1.2.4 นำเสนอแผนที่แสดงรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจะเดินทางไปเที่ยวบ้าง เลือกให้เป็น 1 และไม่เลือกให้เป็น 0 ประมวลผลโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว บรรยายในรูปบทความ

2.2 เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับแนวคิดในการบริหารจัดการในพื้นที่ และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว บรรยายในรูปบทความ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีวัดความสอดคล้องภายใน โดยใช้วิธีของ Cronbach's Alpha (ศิริชัย, 2544: 126-127) พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.726 และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.684

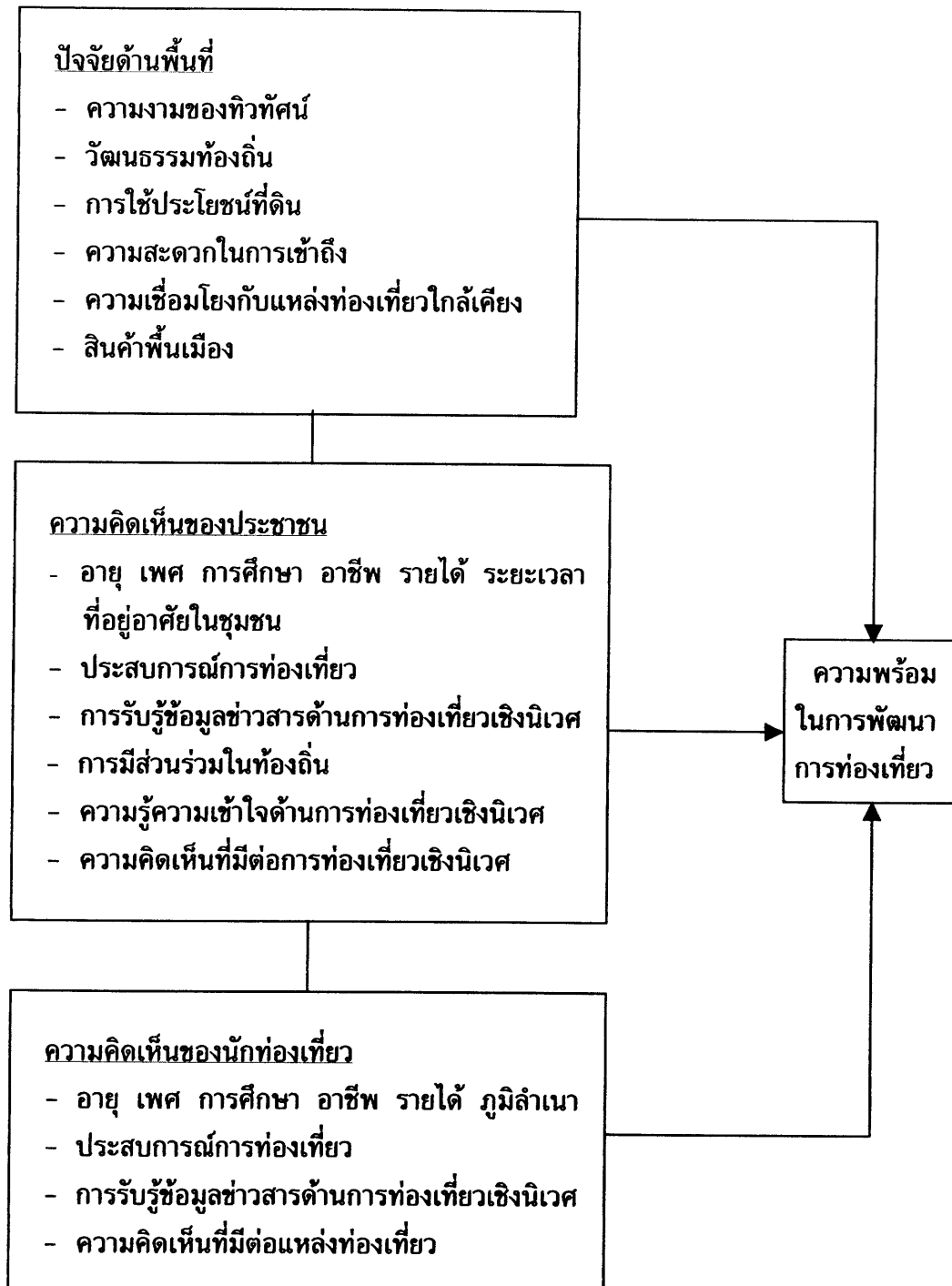
สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพรรณนาใช้การแจกแจงความถี่ในรูปของตาราง แสดงเป็นสถิติร้อยละ การบรรยายในรูปของบทความ

สถิติวิเคราะห์ที่ใช้การวิเคราะห์จัดกลุ่ม(Cluster Analysis) ในการจัดกลุ่มประชาชนท้องถิ่นตามความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการวิจัย คือความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน กล่าวคือ ปัจจัยด้านพื้นที่ ประกอบด้วยความงามของทิวทัศน์ วัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความสะดวกในการเข้าถึง ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และสินค้าพื้นเมือง ด้านความคิดเห็นของประชาชน ประกอบด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประสบการณ์การท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประสบการณ์การท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาความพร้อมของพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในด้านพื้นที่ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ปรากฏผลการศึกษาแยกตามตำบลดังนี้

1. ตำบลโคกสูง
2. ตำบลหนองบัว
3. ตำบลวังม่วง
4. ตำบลมะนาวหวาน
5. ตำบลแก่งผักกูด

ตำบลโคกสูง

1. ด้านพื้นที่

1.1 ความงามของทิวทัศน์ พื้นที่ในตำบลโคกสูงที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติคือ บริเวณบ้านโคกสูง ซึ่งมีพนักกันน้ำที่เป็นแนวยาวประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นจุดชมวิวยที่สวยงาม บนพนักกันน้ำเป็นบริเวณพื้นที่โล่งสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของอ่างเก็บน้ำได้อย่างเป็นมุมกว้าง ด้วยความสวยงามของภูเขาและสายน้ำ ประกอบกับมีทางรถไฟยกระดับเหนือน้ำทำให้บริเวณนี้มีทัศนียภาพที่สวยงาม ดังภาพที่ 4

1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น บริเวณบ้านโคกสูงมีประวัติความเป็นมายาวนานและมีแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญหลายแห่งซึ่งนับวันจะยิ่งหายไปหากคนรุ่นหลังไม่เห็นคุณค่าและไม่มีการอนุรักษ์ สิ่งที่เป็นจุดเด่นคือวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ่งลุ่มน้ำป่าสัก มีมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัย ที่เรียกว่า เรือนฝาค้อ มีลักษณะเด่น เป็นบ้านใต้ถุนสูง เสาเป็นไม้เต็ง หน้าบ้านและบันไดหันไปทางทิศตะวันออกหรือทิศเหนือ หลังคาทรงสูงเหมือนเรือนไทย มุงแฝก ประตุทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มี 2 บานเหมือนประตูโบสถ์ การต่อไม้ใช้วิธีการเจาะ ฝากันด้วยใบค้อ ใช้ไม้ไผ่ประกบใบค้อทั้งสองด้าน เรียกว่า เรือนฝาค้อ ซึ่งปัจจุบันหาชมเรือนฝาค้อได้ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบิ่งโคกสูง นอกจากนี้ที่โคกสูงยังมีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เก่าแก่ คือ วัดโคกสำราญ เป็นวัดที่สร้างมานาน ภายในวัดโคกสำราญมีสิ่งก่อสร้างหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีมาช้านาน ทั้งโบสถ์เก่า บั๊กสิบขนุน ฐานโยนี ซากหินทราย ศิลาลง เสาหงส์

พระพุทธรูป ลายสลักบนแผ่นหิน ปัจจุบันหลักฐานทางประวัติศาสตร์เหล่านี้บางอย่างได้สูญหายไปบ้าง บริเวณโคกสูงไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นกันเหมือนหมู่บ้านอื่นจึงทำให้ยังคงมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเหลือไว้ให้ชม นอกจากนี้ยังมีสำเนียงภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวโคกสูงที่เป็นภาษาพูดแบบไทยเบ็งหรือไทยโคราช

1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน บ้านโคกสูงมีการตั้งบ้านเรือนหนาแน่นเป็นชุมชนใหญ่อยู่ใกล้กับอ่างเก็บน้ำ บริเวณรอบๆหมู่บ้านเป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีทั้งพื้นที่ทำนา พื้นที่ทำไร่ และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์บริเวณทิศตะวันตกของบ้านโคกสูงมีภูเขา ประกอบด้วยเขาพระยาเดินธง เขารัง เขาพลวง และเขาขวาง มีสภาพพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบ สามารถพบเห็นสัตว์เล็ก ๆ และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิด เช่น พังพอน กระรอก กระแต งู และ นกชนิดต่าง ๆ

1.4 ความสะดวกในการเข้าถึง การเดินทางสู่ตำบลโคกสูงนั้นสามารถใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 21(พุแค-หล่มสัก) ถึงหลักกิโลเมตรที่ 38 เลี้ยวขวามาทางทิศตะวันออกประมาณ 5 กิโลเมตร จะถึงบ้านโคกสูง เส้นทางเป็นถนนลาดยางทั้งหมด หรือเดินทางจากที่ทำการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ใช้เส้นทางซอย 24 สาย 2 ซ้าย ประมาณ 20 กิโลเมตร จะถึงบ้านโคกสูง ใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที หรือใช้เส้นทางถนนรอบคันอ่างเก็บน้ำซึ่งเป็นถนนลูกรัง เมื่อถึงโคกสูงจะเป็นถนนลาดยางวิ่งบนพังกันน้ำได้ นอกจากการคมนาคมทางรถยนต์แล้วยังสามารถเดินทางไปโคกสูงโดยทางรถไฟได้ด้วย เป็นสายตะวันออกเฉียงเหนือหรือเส้นทางสายแก่งคอย-ลำน้ำราชมงคล ซึ่งนับเป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่สามารถเลือกเดินทางได้ ด้วยความสวยงามของทิวทัศน์สองข้างทางและทางรถไฟที่ทำการยกระดับเหนือน้ำ

1.5 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ตำบลโคกสูงอยู่ห่างจากที่ทำการเขื่อนประมาณ 20 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงระยะไม่เกิน 10 กิโลเมตร ได้แก่ ทุ่งทานตะวันที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในพื้นที่อำเภอพัฒนานิคม ในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม ระยะห่างออกไปไม่เกิน 30 กิโลเมตร จะพบอ่างเก็บน้ำซับตะเคียน ซึ่งมีพื้นที่เก็บน้ำ 3,000 ไร่ ล้อมรอบด้วยขุนเขา มีความร่มรื่นสวยงาม ตั้งอยู่ที่ตำบลม่วงค่อม อำเภอชัยบาดาล จ.ลพบุรี

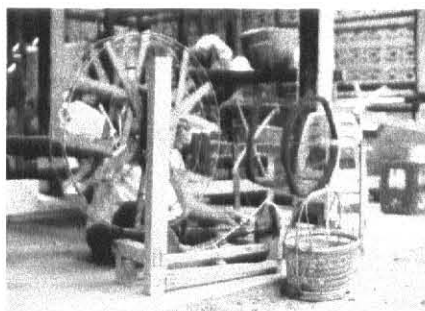
1.6 สินค้าพื้นเมือง บ้านโคกสูงแต่เดิมมีการทอผ้าใช้เองมานานแล้ว สมัยก่อนมีการทอผ้าขาวม้าและถุงย่ามไว้ใช้กันเอง ต่อมาทางภาครัฐได้เข้าไปให้การสนับสนุนและแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ๆทำให้ผลิตสินค้าได้จำนวนมากขึ้น มีคุณภาพดีขึ้น และมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันที่โคกสูงมีสินค้าที่สำคัญได้แก่ ผ้าทอโคกสูง ซึ่งมีคุณภาพไม่แพ้ผ้าทอจากอำเภออื่นๆ และกลุ่มแม่บ้านยังมีการผลิตและถนอมอาหารชนิดต่างๆ

ทิวทัศน์ที่โคกสูงและทางรถไฟเหนือน้ำ

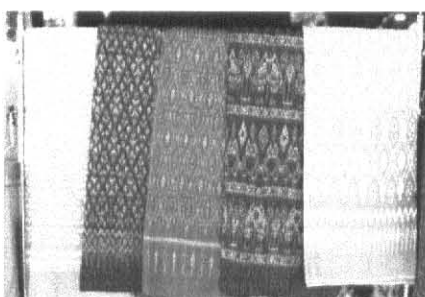
พิพิธภัณฑ์ไทยเบ็งโคกสูง

การทอผ้า

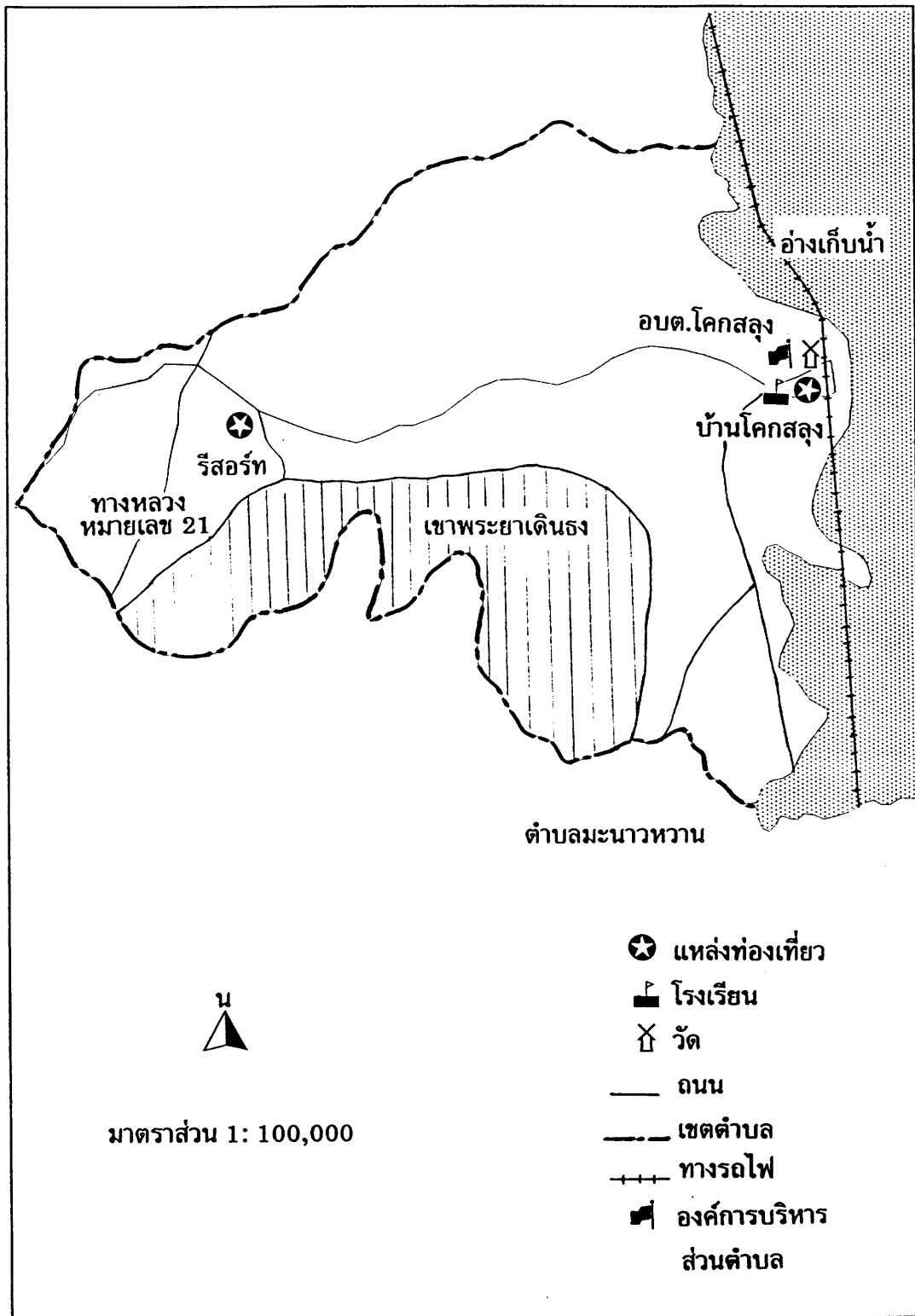

สมาชิกกลุ่มทอผ้า

ผ้าทอโคกสูง

ภาพที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวตำบลโคกสูง

ภาพที่ 5 แผนที่ตำบลโคกสูง

2. ประชาชนท้องถิ่น

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูง

	ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	96	57.1
	หญิง	72	42.9
	รวม	168	100.0
อายุ	20 ปี ลงมา	5	3.0
	21-30 ปี	18	10.7
	31-40 ปี	65	38.7
	41-50 ปี	55	32.7
	51-60 ปี	19	11.3
	61 ปีขึ้นไป	6	3.6
	รวม	168	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	76	45.2
	มัธยมศึกษาตอนต้น	37	22.0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	36	21.4
	ปวส., อนุปริญญา	10	6.0
	ปริญญาตรีขึ้นไป	9	5.4
	รวม	168	100.0
อาชีพ	ทำนา, ทำไร่	71	42.3
	เลี้ยงสัตว์	4	2.4
	ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว	28	16.7
	รับจ้าง, ลูกจ้าง	28	16.7
	รับราชการ	19	11.3
	อื่นๆ ได้แก่ ประมง ทอผ้า	18	10.7
	รวม	168	100.0
รายได้ต่อปี	ระหว่าง 10,000-50,000 บาท	64	38.1
	50,001-100,000 บาท	83	49.4
	มากกว่า 100,000 บาท	21	12.5
	รวม	168	100.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	น้อยกว่า 10 ปี	14	8.3
	ระหว่าง 10-20 ปี	15	8.9
	20 ปีขึ้นไป	139	82.7
	รวม	168	100.0

ตารางที่ 5 จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงจำนวน 168 คน พบว่า เป็นเพศชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 38.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ร้อยละ 42.3 มีรายได้ระหว่าง 50,000-100,000 บาท และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มากกว่า 20 ปี

2.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูง

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่ในการเดินทาง				รวม
	ไม่เคยไป	1-5 ครั้ง/ปี	6-10 ครั้ง/ปี	มากกว่า 10 ครั้ง/ปี	
1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	40 (23.8)	125 (74.4)	2 (1.2)	1 (0.6)	168 (100.0)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี	97 (57.7)	69 (41.1)	1 (0.6)	1 (0.6)	168 (100.0)
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ	34 (20.2)	130 (77.4)	2 (1.2)	2 (1.2)	168 (100.0)
4. สถานบันเทิงต่างๆ	115 (68.5)	52 (31.0)	1 (0.6)	- (0.0)	168 (100.0)

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเดินทางไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ อาจเป็นเพราะหมู่บ้านอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และประชาชนส่วนใหญ่จะร่วมงานประเพณีต่างๆเป็นประจำ

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านการรับรู้ข่าวสาร

แหล่งข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยุ	21	12.5
2. โทรทัศน์	104	61.9
3. หนังสือพิมพ์/หนังสือต่างๆ	64	38.1
4. ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน	36	21.4
5. เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	30	17.9
6. แหล่งอื่นๆ เช่น แผ่นพับ	3	1.8
7. ไม่เคยได้ยิน	41	24.4

จากตารางที่ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย และสื่อที่ประชาชนรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุดคือ โทรทัศน์

2.4 การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น

กลุ่มต่างๆในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มออมทรัพย์	25	14.9
2. กลุ่มอาชีพ	26	15.5
3. กลุ่มแม่บ้าน	37	22.0
4. กองทุนหมู่บ้าน	80	47.6
5. สมาชิกอบต., กรรมการหมู่บ้าน	27	16.1
6. สมาชิกกลุ่มอื่นๆ เช่น อสม.	35	20.8
7. ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย	24	14.3

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นโครงการของทางภาครัฐที่เข้ามาช่วยเหลือประชาชน ส่วนใหญ่จึงเป็นสมาชิกของกองทุนนี้

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

กิจกรรมในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าร่วมประชุมในการเสนอปัญหา/ความต้องการต่ออบต.	110	65.5
2. เข้าร่วมฝึกอาชีพเสริม	50	29.8
3. ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี/งานบุญต่างๆเป็นประจำ	131	78.0
4. ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและมีการบริหารจัดการกันเอง	32	19.0
5. เป็นกรรมการหมู่บ้าน/กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	40	23.8
6. เคยเป็น/เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน หรือเคยลงสมัครเป็นสมาชิกอบต.	38	22.6
7. มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเสนอความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	53	31.5
8. มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือเสนอแนะให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	54	32.1
9. อื่นๆ	19	11.3
10. ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆเลย	-	-

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดงานประเพณีงานบุญต่างๆ และการมีส่วนร่วมในการประชุมชาวบ้าน แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านในชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จึงให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณีต่างๆ เป็นประจำ

2.5 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ถูก	ผิด
1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและ วัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น)	113 (67.3)	55 (32.7)
2. สิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีลักษณะอย่างไร (สร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น)	116 (69.0)	52 (31.0)
3. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ ของใคร (การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของทั้งองค์กร ท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว)	137 (81.5)	31 (18.5)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไร (มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การควบคุมคุณภาพแหล่งน้ำและ การอนุรักษ์ป่าไม้)	159 (94.6)	9 (5.4)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบอย่างไร (ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น)	115 (68.5)	53 (31.5)
6. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคืออะไร (การดำรงความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาว บ้าน และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)	157 (93.5)	11 (6.5)
7. สินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นสินค้าประเภทใด มากที่สุด (สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น)	159 (94.6)	9 (5.4)
8. สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการมาเที่ยวในท้องถิ่นคือ (ความรู้ ความสนุกสนาน และสินค้าที่ระลึก)	152 (90.5)	16 (9.5)

ตารางที่ 10 (ต่อ)

คำถาม	ถูก	ผิด
9. คนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด (สร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น)	145 (86.3)	23 (13.7)
10. ใครควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น)	157 (93.5)	11 (6.5)
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน้อยที่สุด (ใช่)	125 (74.4)	43 (25.6)
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น (ใช่)	168 (100.0)	-
13. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด (คำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	106 (63.1)	62 (36.9)
14. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยว (ใช่)	164 (97.6)	4 (2.4)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรคำนึงควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ใช่)	166 (98.8)	2 (1.2)
16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ (ใช่)	96 (57.1)	72 (42.9)
17. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเห็นแก่ผลประโยชน์ที่จะมาสู่ท้องถิ่นมากกว่าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไม่ใช่)	134 (79.8)	34 (20.2)
18. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง (ใช่)	165 (98.2)	3 (1.8)
19. ประชาชนในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหน้าที่ของอบต. เท่านั้น (คำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	150 (89.3)	18 (10.7)
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ใช่)	163 (97.0)	5 (3.0)

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกต้อง แต่มีบางข้อที่มีผู้ตอบผิดจำนวนไม่น้อย ได้แก่ ข้อ 1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อ 2 การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ข้อ 5 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อ 13 การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากที่สุด และข้อ 16 การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงว่ายังมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.6 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก 13 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15 และคำถามเชิงลบ 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 5 และข้อ 10 ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลโคกสูงด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. หมู่บ้านของท่านสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	166 (98.8)	2 (1.2)
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	166 (98.8)	2 (1.2)
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการวางแผนที่ดีจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	160 (4.8)	8 (4.8)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ	144 (85.7)	24 (14.3)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเน้นให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม (เชิงลบ)	13 (7.7)	155 (92.3)
6. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น	165 (98.2)	3 (1.8)
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป	140 (83.3)	28 (16.7)
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการ	138 (82.1)	30 (17.9)
9. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม	158 (94.0)	10 (6.0)
10. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นควรมีสถานบันเทิงต่างๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยว (เชิงลบ)	31 (18.5)	137 (81.5)
11. สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น	168 (100.0)	-
12. การดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นและตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย	168 (100.0)	-
13. ท่านยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	167 (99.4)	1 (0.6)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
14. ท่านยินดีให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยที่บ้านของท่านและศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของท่านตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับ คำตอบแทนตามข้อตกลงของท้องถิ่น	117 (69.6)	51 (30.4)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นจะทำให้ลูกหลานได้รู้ คุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจน วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	168 (100.0)	-

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกและไม่เห็น
ด้วยกับข้อความเชิงลบ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว และมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นด้วยกับการให้พักอาศัยแบบโฮมสเตย์
มีผู้ให้เหตุผลว่าคนสมัยนี้ไม่ค่อยน่าไว้วางใจ

3. นักท่องเที่ยว

จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเยือนป่าสักชลสิทธิ์จำนวน 100 คน พบว่า กลุ่ม
ตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20-39 ปี มีการ
ศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 31.0 ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง และเป็นนักเรียน
นักศึกษา มีรายได้อยู่ในช่วง 100,001-500,000 บาท ร้อยละ 38.0 และรองลงมาเป็นรายได้
ระหว่าง 10,000-50,000 บาท ร้อยละ 33.0 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ
ร้อยละ 34.0 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลพบุรีและสระบุรี ร้อยละ 40.0 นอกจากนี้ยังพบว่า
นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเยือนป่าสักชลสิทธิ์ที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ นั้นจะเป็นจังหวัดที่ใกล้เคียง เช่น
ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา เป็นต้น ดังนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่
จึงเป็นประเภทไปเช้าเย็นกลับ ด้านประสบการณ์การท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่
เคยไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยวทาง
ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้มีอยู่ในจังหวัดลพบุรี นักท่องเที่ยวเดินทาง
ไปเยี่ยมชมมาแล้ว และในการเดินทางท่องเที่ยวนั้นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยทำพฤติกรรมใน
ด้านลบ การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ และไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการแบบเชิงนิเวศ ส่วนผู้ที่เคยได้ยินหรือรู้จัก
มีน้อยมากและรับรู้ข่าวสารจากทางโทรทัศน์มากที่สุด (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค)

ตารางที่ 12 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลโคกสูง

กิจกรรม	ตำบลโคกสูง
1. ชมทิวทัศน์	82
2. ชี้อกรยานเสือภูเขา	1
3. กางเต็นท์พักแรม	7
4. ชมแหล่งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ	25
5. ชมสินค้าระลึก	27
6. ชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	2
7. พักร่วมกับชาวบ้าน (Home Stay)	6

จากตารางที่ 12 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดที่จะมาท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ที่โคกสูง และมีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่คิดว่าจะมาชมแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งเที่ยวชมสินค้าที่ระลึกของชุมชนด้วย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ชี้อกรยานเสือภูเขา กางเต็นท์พักแรม และการพักแบบโฮมสเตย์นั้นนักท่องเที่ยวไม่นิยมเท่าใดนัก

4. ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนของตำบลโคกสูง คือ นายเวียงศักดิ์ ศิริสูง ตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร อบต.โคกสูง ได้ให้ความคิดเห็นว่า ตำบลโคกสูงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ มีพนักงันน้ำที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ได้อย่างสวยงาม โบราณสถานวัดโคกสำราญ พิพิธภัณฑวัฒนธรรมไทยเบ็ง และผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มแม่บ้าน ด้านปัญหาและอุปสรรค คือ ตำบลโคกสูงยังขาดแคลนไฟฟ้าสาธารณะ ทำให้การเดินทางสัญจรในยามค่ำคืนไม่สะดวกและอาจเป็นอันตรายได้ น้ำประปาที่มีเป็นประปาขนาดเล็ก จึงทำให้ประชาชนมีน้ำใช้ไม่เพียงพอ และยังขาดการประชาสัมพันธ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวของตำบลโคกสูง นอกจากนี้ยังไม่มีสถานที่พักอาศัยที่ดีพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังขาดความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น

5. รูปแบบและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

พื้นที่บ้านโคกสูงมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม มีลักษณะทางกายภาพที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ตรงที่มีพนักงันน้ำอยู่สูงกว่าหมู่บ้าน สามารถขับรถยนต์ขึ้นไปชมวิทิวทัศน์บนพนักงันน้ำได้ บริเวณนี้ยังมีทางรถไฟที่ยกระดับขึ้นเหนือหน้า บ้านโคกสูงยังมีวัฒนธรรมชาวไทยเบ็งให้ได้ศึกษา เช่น เรือนผาค้อ ที่พิพิธภัณฑท์ไทยเบ็งโคกสูง สินค้าพื้นเมืองแต่เดิมมีแต่การทอถุงย่ามกับผ้าขาวม้า ปัจจุบันผ้าทอของโคกสูงก็เป็นที่ขึ้นชื่อไม่แพ้ที่อื่น ๆ ในด้านชุมชนนั้นประชาชนในท้องถิ่นก็มีความรู้ ความเข้าใจ

ใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพอสมควร และมีความคิดเห็นทางด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงสามารถที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นนักท่องเที่ยวก็พร้อมที่จะมาเที่ยวชม จากความพร้อมของบ้านโคกสูงในด้านพื้นที่ ชุมชน และนักท่องเที่ยวดัง ที่กล่าวมา ทำให้บ้านโคกสูงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

5.1 การเที่ยวชมทิวทัศน์บนพนักงันน้ำ เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวคิดว่าจะมามากที่สุด ซึ่งบนพนักงันน้ำเป็นบริเวณที่สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้เป็นมุมกว้าง ไม่ควรให้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆที่จะบดบังทัศนียภาพบริเวณนั้น และไม่ควรถัดให้มีการขายสินค้าใดๆที่บริเวณนี้ เพราะต่อไปอาจเกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบของร้านค้า และปัญหาขยะมูลฝอยตามมา ซึ่งจะให้มีทัศนียภาพที่ดูสะอาดเกิดขึ้น อาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่ยอมมาเยี่ยมชมอีกต่อไป ต้องขอความร่วมมือจากชาวบ้านซึ่งจากการศึกษานั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว

5.2 การเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม และสินค้าพื้นเมือง บ้านโคกสูงยังคงมีหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆที่วัดโคกสำราญให้ได้ชม และวัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัยของคนสมัยก่อน คือ เรือนฝาโคล สามารถชมได้ที่พิพิธภัณฑ์ไทยเบิ้ง หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง ซึ่งปัจจุบันเหลือให้เห็นเพียงแห่งเดียว ชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวโคกสูงเหลือให้เห็นอยู่บ้าง ซึ่งจะได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน สำเนียงการพูดแบบชาวโคกสูง และชมกรรมวิธีการผลิตผ้าทอของบ้านโคกสูง ที่ยังคงรักษากรรมวิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิมเอาไว้ สามารถชมได้ที่กลุ่มทอผ้าซึ่งมีอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน ในส่วนของรูปแบบการท่องเที่ยวนี้ชาวบ้านจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจนที่สุด ทั้งในด้านการจัดเส้นทาง การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน การให้คำแนะนำและอธิบายกรรมวิธีการผลิตผ้าทอต่าง ๆ ตลอดจนการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

5.3 การกางเต็นท์พักแรม อาจมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ชื่นชอบกิจกรรมการกางเต็นท์พักแรม บริเวณชายฝั่งอ่างเก็บน้ำเป็นลานกว้างสามารถจัดเป็นสถานที่กางเต็นท์ได้ สิ่งสำคัญคือต้องมีการดูแลเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ซึ่งจากการศึกษาในข้อนี้ชาวบ้านทุกคนได้ตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ และสิ่งจำเป็นที่ต้องมีคือ สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว แต่บริเวณสถานที่กางเต็นท์ที่ไม่สามารถจัดให้มีห้องน้ำได้ เพราะอาจทำให้เกิดทัศนียภาพดูสกปรก และการระบายน้ำทิ้งลงสู่อ่างเก็บน้ำได้ ดังนั้นควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ด้านล่างซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของ

หมู่บ้าน ซึ่งบริเวณที่จะจัดให้มีสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้น ควรจัดให้มีห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของชุมชน ซึ่งชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ

5.4 การขี่จักรยานบนพนักกันน้ำ ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร จะสามารถเห็นทิวทัศน์ที่สวยงาม กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมแบบกระฉับกระเฉง ซึ่งนักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจชื่นชอบ แต่จากการสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่ากิจกรรมนี้แทบจะไม่มีนักท่องเที่ยวเลือกมาเลย อาจเป็นเพราะบริเวณภาคกลางส่วนใหญ่จะอากาศร้อนและบริเวณรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นที่โล่งกว้างไม่มีสภาพเป็นป่าไม้ที่ร่มรื่น กิจกรรมนี้จึงถูกจำกัดช่วงเวลาเป็นช่วงเช้าหรือช่วงเย็น แต่นักท่องเที่ยวมักจะเดินทางมาเที่ยวในช่วงกลางวัน และส่วนใหญ่จะเดินทางมาเข้าเย็นกลับ จึงไม่มีเวลาสำหรับทำกิจกรรมนี้ เหมาะสำหรับผู้ชื่นชอบจริงๆ และนำจักรยานมาเอง เพราะหากชุมชนจะให้เช่าจักรยานคงจะไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน

5.5 การพักอาศัยร่วมกับชาวบ้าน หมายถึงการปรับปรุงพื้นที่ในบริเวณบ้านให้เป็นที่พักของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นสัดส่วน ถ้าจะให้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต้องมีการสร้างที่พักที่น่าสนใจ ที่เหมาะสมสำหรับบ้านโคกสูง คือ การสร้างเรือนฝาค้อหรือ โกล์เคียงที่สุดให้นักท่องเที่ยวพัก ให้ผู้มาพักได้สัมผัสบรรยากาศแบบชาวบ้านจริงๆ แต่ต้องมีการลงทุนสูงในด้านที่พัก ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น ทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวประทับใจ การจัดกิจกรรมระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักอยู่และต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้มาก จากการศึกษาพบว่าสื่อที่เข้าถึงนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ โทรทัศน์ หากมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางโทรทัศน์จะมีคนรู้จักมากขึ้น แต่จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวนั้นมีน้อยมากที่สนใจพักบ้านแบบโฮมสเตย์ อาจเป็นเพราะอุปนิสัยของคนไทยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยนิยมพักอาศัยร่วมกับผู้อื่นที่ไม่รู้จักมักคุ้นกัน ดังนั้นการลงทุนในด้านนี้อาจไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน และผู้นำชุมชนคิดว่าชาวบ้านที่โคกสูงยังไม่พร้อมสำหรับกิจกรรมนี้

ตำบลหนองบัว

1. ด้านพื้นที่

1.1 ความงามของทิวทัศน์ ที่ตำบลหนองบัวมีพื้นที่ที่สามารถเป็นจุดชมทิวทัศน์ได้ดีคือ บริเวณบ้านเขาพระ ซึ่งมีทิวทัศน์สวยงาม (ดังภาพที่ 6) มีภูเขาที่ตั้งอยู่โดดเด่นคือเขาถ้ำพระ มีสภาพป่าไม้เป็นป่าผลัดใบ บริเวณพื้นที่ราบริมอ่างเก็บน้ำมีพื้นที่โล่งกว้างเหมาะสำหรับการเที่ยวชมทัศนียภาพ กางเตนท์พักผ่อน หรือเป็นเส้นทางขี่จักรยานเสือภูเขา

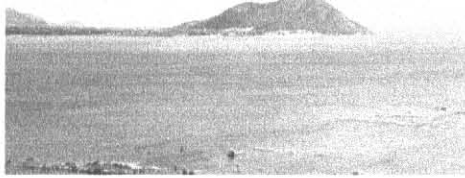
1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น แต่เดิมบริเวณนี้มีวัดหนองบัวเป็นวัดเก่าแก่ ปัจจุบันไม่อาจหาชมได้อีกเนื่องจากวัดได้ทำการรื้อย้ายไปแล้ว ส่วนแหล่งโบราณคดีต่างๆบริเวณลุ่มน้ำป่าสักทางกรมศิลปากรได้ทำการขุดกู้โบราณวัตถุในแหล่งโบราณคดีที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนและเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ลุ่มน้ำป่าสัก ซึ่งกรมศิลปากรได้สร้างขึ้นอยู่ภายในบริเวณโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก

1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน บริเวณบ้านเขาพระ มีสภาพป่าไม้เหลืออยู่เพียงเล็กน้อย บริเวณยอดเขาถ้าพระซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนอยู่ในความดูแลของนิคมสร้างตนเองจังหวัดลพบุรี บริเวณเชิงเขาส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินของเอกชน ซึ่งฝั่งตะวันออกของเขาพระมีสำนักสงฆ์ 1 แห่ง ด้านพื้นที่ฝั่งตะวันตกเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน มีการเพาะปลูกพืชไร่ตามฤดูกาล เช่น ช่วงเดือนพฤษภาคมมีการปลูกข้าวโพด เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวโพดเสร็จจะเริ่มปลูกทานตะวัน บริเวณนี้มีการปลูกทานตะวันหลายร้อยไร่ และดอกทานตะวันจะบานตั้งแต่ช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในพื้นที่อำเภอพัฒนานิคมและอำเภอมัญเริงขวัญ จึงได้มีเทศกาลดอกทานตะวันบาน(ดังภาพที่ 6) บ้านเขาพระเป็นหมู่บ้านที่มีการตั้งบ้านเรือนไม่หนาแน่น กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ทำการเกษตร และเส้นทางคมนาคม

1.4 ความสะดวกในการเข้าถึง บ้านเขาพระอยู่ห่างจากที่ทำการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เพียงเล็กน้อย สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบ้านเขาพระได้ด้วยถนนรอบคันอ่าง แต่เป็นถนนลูกรังที่สร้างโดยกรมชลประทาน หรือใช้เส้นทางถนนขอย 27 ซึ่งเป็นถนนลาดยางแล้วจึงเข้าสู่ถนนรอบอ่างเก็บน้ำ จากที่ทำการเขื่อนใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที

1.5 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในระยะไม่เกิน 10 กิโลเมตร ได้แก่ ที่ทำการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณเขื่อนได้แก่ การนั่งรถไฟไปตามสันเขื่อนเพื่อชมทิวทัศน์บริเวณอ่างเก็บน้ำใช้เวลาประมาณ 45 นาที ชมทิวทัศน์ที่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ชมพิพิธภัณฑ์ลุ่มน้ำป่าสักซึ่งจัดแสดงแหล่งวัฒนธรรม และข้าวของเครื่องใช้ที่ขุดพบจากแหล่งโบราณคดีต่างๆที่ถูกผลกระทบจากการสร้างเขื่อน และทุ่งทานตะวัน ซึ่งพบเห็นทั่วไปในเขตอำเภอพัฒนานิคม เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามฤดูกาลคือช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ถือว่า เป็นช่วงฤดูท่องเที่ยวของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์และทุ่งทานตะวัน

1.6 สินค้าพื้นเมือง สินค้าของกลุ่มแม่บ้านที่แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นการแปรรูปอาหาร ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก อาจต้องมีการปรับปรุงคุณภาพและการผลิต อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มกันน้อย

ทิวทัศน์บริเวณเขาพระ

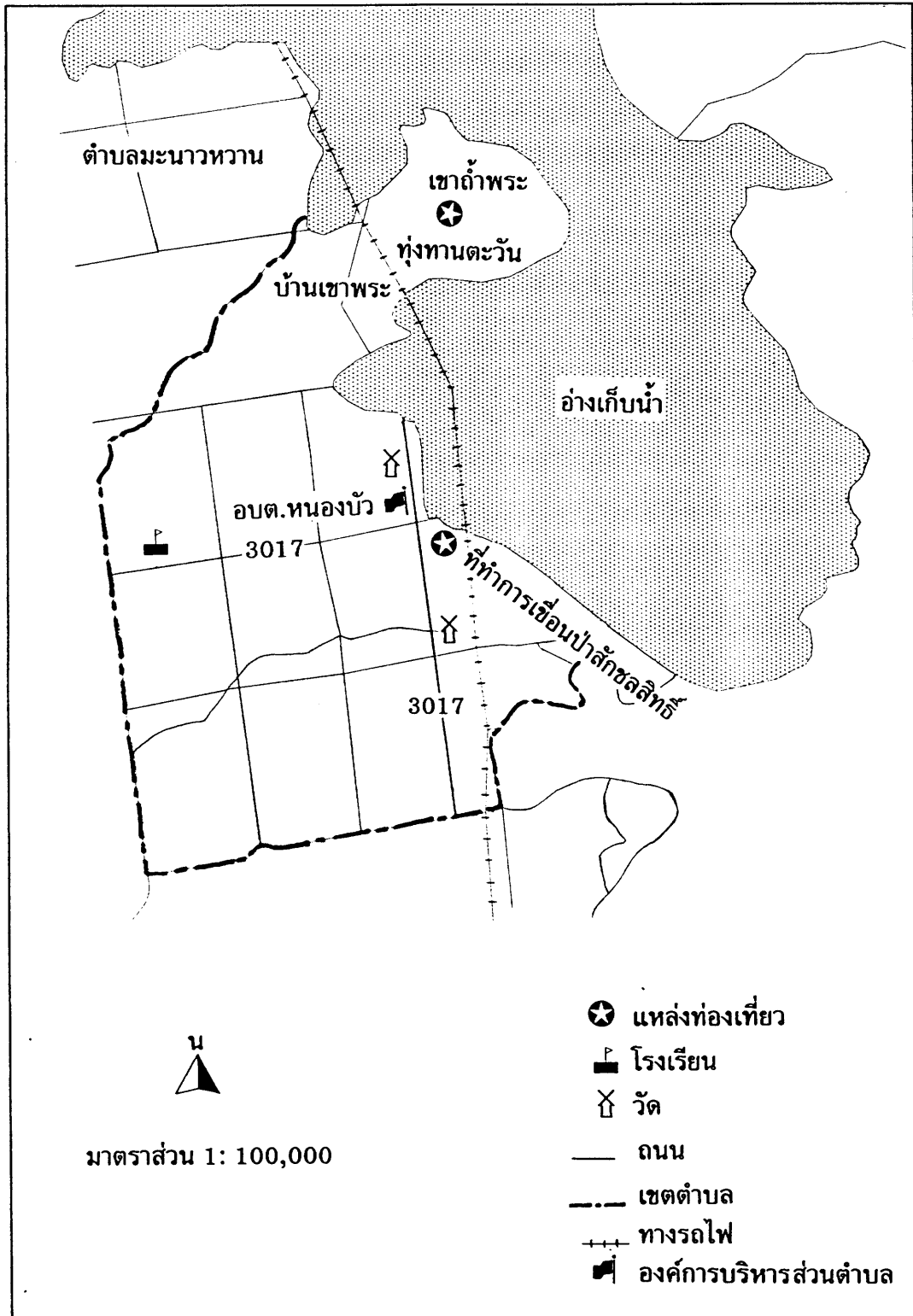

ทุ่งทานตะวันที่บ้านเขาพระ

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

ภาพที่ 6 แหล่งท่องเที่ยวตำบลหนองบัว

ภาพที่ 7 แผนที่ตำบลหนองบัว

2. ประชาชนท้องถิ่น

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัว

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัว

	ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	16	59.3
	หญิง	11	40.7
	รวม	27	100.0
อายุ	20 ปี ลงมา	-	-
	21-30 ปี	3	11.1
	31-40 ปี	8	29.6
	41-50 ปี	10	37.0
	51-60 ปี	6	22.2
	61 ปีขึ้นไป	-	-
	รวม	27	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	17	63.0
	มัธยมศึกษาตอนต้น	2	7.4
	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	5	18.5
	ปวส., อนุปริญญา	1	3.7
	ปริญญาตรีขึ้นไป	2	7.4
	รวม	27	100.0
อาชีพ	ทำนา, ทำไร่	9	33.3
	เลี้ยงสัตว์	-	-
	ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว	7	25.9
	รับจ้าง, ลูกจ้าง	7	25.9
	รับราชการ	3	11.1
	อื่นๆ ได้แก่	1	3.7
	รวม	27	100.0
รายได้ต่อปี	ระหว่าง 10,000-50,000 บาท	13	48.1
	50,001-100,000 บาท	13	48.1
	มากกว่า 100,000 บาท	1	3.7
	รวม	27	100.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	น้อยกว่า 10 ปี	4	14.8
	ระหว่าง 10-20 ปี	1	3.7
	20 ปีขึ้นไป	22	81.5
	รวม	27	100.0

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัว จำนวน 27 คน พบว่าเป็น เพศชายและหญิง จำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 37.0 จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา ร้อยละ 63.0 ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ มีรายได้ระหว่าง 10,000-100,000 บาท ร้อยละ 48.1 และส่วนใหญ่จะอยู่อาศัยในหมู่บ้านนี้มากกว่า 20 ปี (ดังตารางที่ 13)

2.2 ประสพการณ์การท่องเที่ยว

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัว

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่ในการเดินทาง				รวม
	ไม่เคยไป	1-5 ครั้ง/ปี	6-10 ครั้ง/ปี	มากกว่า 10 ครั้ง/ปี	
1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	10 (37.0)	17 (63.0)	-	-	27 (100.0)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี	17 (63.0)	10 (37.0)	-	-	27 (100.0)
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ	6 (22.2)	21 (77.8)	-	-	27 (100.0)
4. สถานบันเทิงต่างๆ	22 (81.5)	5 (18.5)	-	-	27 (100.0)

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านการรับรู้ข่าวสาร

แหล่งข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยุ	3	11.1
2. โทรทัศน์	18	66.7
3. หนังสือพิมพ์/หนังสือต่างๆ	11	40.7
4. ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน	6	22.2
5. เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	4	14.8
6. แหล่งอื่นๆ	-	0.0
7. ไม่เคยได้ยิน	6	22.2

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย ส่วนใหญ่เคยได้ยินข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากทางโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาเป็นหนังสือพิมพ์และหนังสือต่าง ๆ

2.4 การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มท้องถิ่น

กลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มออมทรัพย์	6	22.2
2. กลุ่มอาชีพ	3	11.1
3. กลุ่มแม่บ้าน	6	22.2
4. กองทุนหมู่บ้าน	18	66.7
5. สมาชิกอบต., กรรมการหมู่บ้าน	3	11.1
6. กลุ่มอื่น ๆ เช่น อสม., กองทุนพัฒนาอาชีพ	7	25.9
7. ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย	3	11.1

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นโครงการให้กู้ยืมเงินในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่จึงเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น

กิจกรรมในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าร่วมประชุมในการเสนอปัญหา/ความต้องการต่ออบต.	15	55.6
2. เข้าร่วมฝึกอาชีพเสริม	11	40.7
3. ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี/งานบุญต่าง ๆ เป็นประจำ	23	85.2
4. ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและมีการบริหารจัดการกันเอง	5	18.5
5. เป็นกรรมการหมู่บ้าน/กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	7	25.9
6. เคยเป็น/เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน หรือเคยลงสมัครเป็นสมาชิกอบต.	6	22.2
7. มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	9	33.3
8. มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือเสนอแนะให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	9	33.3
9. อื่น ๆ	2	7.4

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี งานบุญต่างๆเป็นประจำ แสดงว่าชาวบ้านในชุมชนชนบทยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจึงช่วยเหลือกัน และมีจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมประชุมชาวบ้านเพื่อเสนอปัญหาต่ออบต.

2.4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ถูก	ผิด
1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและ วัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น)	14 (51.9)	13 (48.1)
2. สิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศควรมีลักษณะอย่างไร (สร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น)	16 (59.3)	11 (40.7)
3. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็น หน้าที่ของใคร (การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของทั้งองค์กร ท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว)	24 (88.9)	3 (11.1)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไร (มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การควบคุมคุณภาพแหล่งน้ำและการ อนุรักษ์ป่าไม้)	26 (96.3)	1 (3.7)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบอย่างไร (ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น)	16 (59.3)	11 (40.7)
6. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคืออะไร (การดำรงความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาว บ้าน และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)	26 (96.3)	1 (3.7)
7. สินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นสินค้าประเภทใด มากที่สุด (สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น)	24 (88.9)	3 (11.1)
8. สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการมาเที่ยวในท้องถิ่นคือ (ความรู้ ความสนุกสนาน และสินค้าที่ระลึก)	26 (96.3)	1 (3.7)
9. คนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด (สร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น)	22 (81.5)	5 (18.5)

ตารางที่ 18 (ต่อ)

คำถาม	ถูก	ผิด
10. ใครควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น)	26 (96.3)	1 (3.7)
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน้อยที่สุด (ใช่)	19 (70.4)	8 (29.6)
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น (ใช่)	27 (100.0)	-
13. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด (คำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	16 (59.3)	11 (40.7)
14. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยว (ใช่)	27 (100.0)	-
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ใช่)	27.0 (100.0)	-
16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ (ใช่)	16 (59.3)	11 (40.7)
17. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเห็นแก่ผลประโยชน์ที่จะมาสู่ท้องถิ่นมากกว่าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไม่ใช่)	22 (81.5)	5 (18.5)
18. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง (ใช่)	27 (100.0)	-
19. ประชาชนในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหน้าที่ของอบต. เท่านั้น (คำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	24 (88.9)	3 (11.1)
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ใช่)	26 (96.3)	1 (3.7)

จากตารางที่ 18 พบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกต้องเป็นส่วนมาก แต่มีบางประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจ ได้แก่ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้มากที่สุด และการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ค่อยเข้าใจการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ

2.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองบัวด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. หมู่บ้านของท่านสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	27 (100.0)	-
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	27 (100.0)	-
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีมีการวางแผนที่ดีจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	22 (81.5)	5 (18.5)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ	25 (92.6)	2 (7.4)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเน้นให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม	1 (3.7)	26 (96.3)
6. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น	27 (100.0)	-
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป	23 (85.2)	4 (14.8)
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่าง ๆ	23 (85.2)	4 (14.8)
9. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม	25 (92.6)	2 (7.4)
10. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นควรมีสถานบันเทิงต่าง ๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยว	6 (22.2)	21 (77.8)
11. สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น	27 (100.0)	-
12. การดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นและตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย	27 (100.0)	-
13. ท่านยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	27 (100.0)	-
14. ท่านยินดีให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยที่บ้านของท่านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท่านโดยได้รับค่าตอบแทนตามข้อตกลงของท้องถิ่น	18 (66.7)	9 (33.3)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นจะทำให้ลูกหลานได้รู้คุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	27 (100.0)	-

จากตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกและไม่เห็นด้วยกับข้อความเชิงลบ แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นด้วยกับการให้พักอาศัยแบบโฮมสเตย์

3. นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 20 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลหนองบัว

กิจกรรม	ตำบลหนองบัว
1. ชมทิวทัศน์	25
2. ชี้อกรยานเสือภูเขา	30
3. กางเต็นท์พักแรม	21
4. ชมแหล่งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ	0
5. ชมสินค้าระลึก	0
6. ชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	0
7. พักร่วมกับชาวบ้าน (Home Stay)	0

จากตารางที่ 20 พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยคิดว่าจะมาท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ที่บ้านเขาพระ ทำกิจกรรมขี่จักรยานเสือภูเขา และกางเต็นท์พักแรม

4. ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนตำบลหนองบัว คือ นายวิชัย เพ็ชรไม้ ตำแหน่งประธานกรรมการบริหารอบต.หนองบัว มีความคิดเห็นว่า ตำบลหนองบัวมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้คือ บริเวณเขาพระ ซึ่งมีพื้นที่โล่งกว้าง ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวไปนั่งเล่นชมวิวดกปลาบ้าง คิดว่าจะมีการพัฒนาเป็นพื้นที่สวนสาธารณะให้ประชาชนมานั่งพักผ่อน แต่ปัญหาคือ ขาดงบประมาณ อบต.หนองบัวมีรายได้ต่ำกว่าบาทหากนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวงบประมาณก็หมดแล้ว

5. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

บริเวณบ้านเขาพระสามารถมองเห็นได้จากที่ทำการเขื่อน เพราะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขื่อนมากที่สุด เมื่อถึงฤดูดอกทานตะวันบาน มองจากตัวเขื่อนมาจะเห็นทานตะวันบานสะพรั่งหลายร้อยไร่ ซึ่งพื้นที่บริเวณบ้านเขาพระนี้สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ โดยมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

5.1 การเที่ยวชมทิวทัศน์บริเวณเขาพระ นักท่องเที่ยวเลือกมาชมทิวทัศน์ที่เขาพระน้อยกว่าพื้นที่อื่น อาจเป็นเพราะอยู่ใกล้กับที่ทำการเขื่อนมาก เมื่อชมทิวทัศน์ที่เขื่อนแล้วจึงไม่อยากมาชมที่เขาพระอีก แต่ที่เขาพระเมื่อถึงช่วงเทศกาลดอกทานตะวันบานจะปรากฏทิวทัศน์ที่สวยงามน่าดึงดูดใจต่างจากพื้นที่อื่น

5.2 การจัดกรยานเสือภูเขารอบเขาพระ มีนักท่องเที่ยวสนใจจำนวนไม่น้อย อาจจะเริ่มจากที่ทำการเขื่อนลัดเลาะมาตามเส้นทางถนนรอบอ่างเก็บน้ำซึ่งเป็นทางลูกรังสามารถใช้เส้นทางได้ตลอดปี ี่ไปรอบเขาพระจะได้เห็นสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ กิจกรรมนี้สามารถกระทำได้ตลอดปีแต่ช่วงที่เหมาะสมที่สุดน่าจะเป็นช่วงเดือนพฤศจิกายน-เดือนมกราคม เพราะอากาศจะไม่ร้อนจนเกินไปและเป็นช่วงที่มีเทศกาลดอกทานตะวันบาน

5.3 การกางเต็นท์พักแรมบริเวณชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ มีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่สนใจกางเต็นท์พักแรมที่บริเวณเขาพระ พื้นที่บริเวณนี้มีลานกว้างไม่มากนักสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะกางเต็นท์พักแรม หากท้องถิ่นจะดำเนินการจัดเป็นสถานที่กางเต็นท์จะต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้มีมากจนเกินไป และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ซึ่งจัดการโดยคนในท้องถิ่นไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และดูแลเรื่องความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวด้วย

ตำบลวังม่วง

1. ด้านพื้นที่

1.1 ความงามของทิวทัศน์ ตำบลวังม่วงมีพื้นที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านท่าฤทธิ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลวังม่วง ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านติดอ่างเก็บน้ำมีชายฝั่งเป็นแนวยาว มีทิวทัศน์ที่สวยงาม (ดังภาพที่ 8) มีพื้นที่โล่งกว้างเหมาะสำหรับการชมทิวทัศน์ในยามเย็น สภาพภูมิประเทศบริเวณนี้มีลักษณะเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ จึงทำให้เมื่อมองไปทางด้านทิศตะวันตกจะเห็น วิวทิวทัศน์สวยงาม และสามารถขับรถเลียบบถนนรอบอ่างเก็บน้ำเพื่อชมทิวทัศน์ได้ โดยเริ่มจาก ถนนเลียบบอ่างด้านท้ายเขื่อน

1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านท่าฤทธิเดิมเป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานกันมานาน แต่ถูกผลกระทบจากการสร้างเขื่อน ทำให้ต้องมีการอพยพขึ้นมาตั้งถิ่นฐานใหม่ แหล่งโบราณคดีต่างๆ ได้ถูกขุดค้นไปไว้ยังพิพิธภัณฑลุ่มน้ำป่าสัก หาชมตามหมู่บ้านไม่ได้แล้ว

ทิวทัศน์ยามบ่ายที่บ้านท่าฤทธิ

พื้นที่เกษตรกรรมรอบหมู่บ้าน

ผลิตภัณฑ์จักสานจากไบอลาน

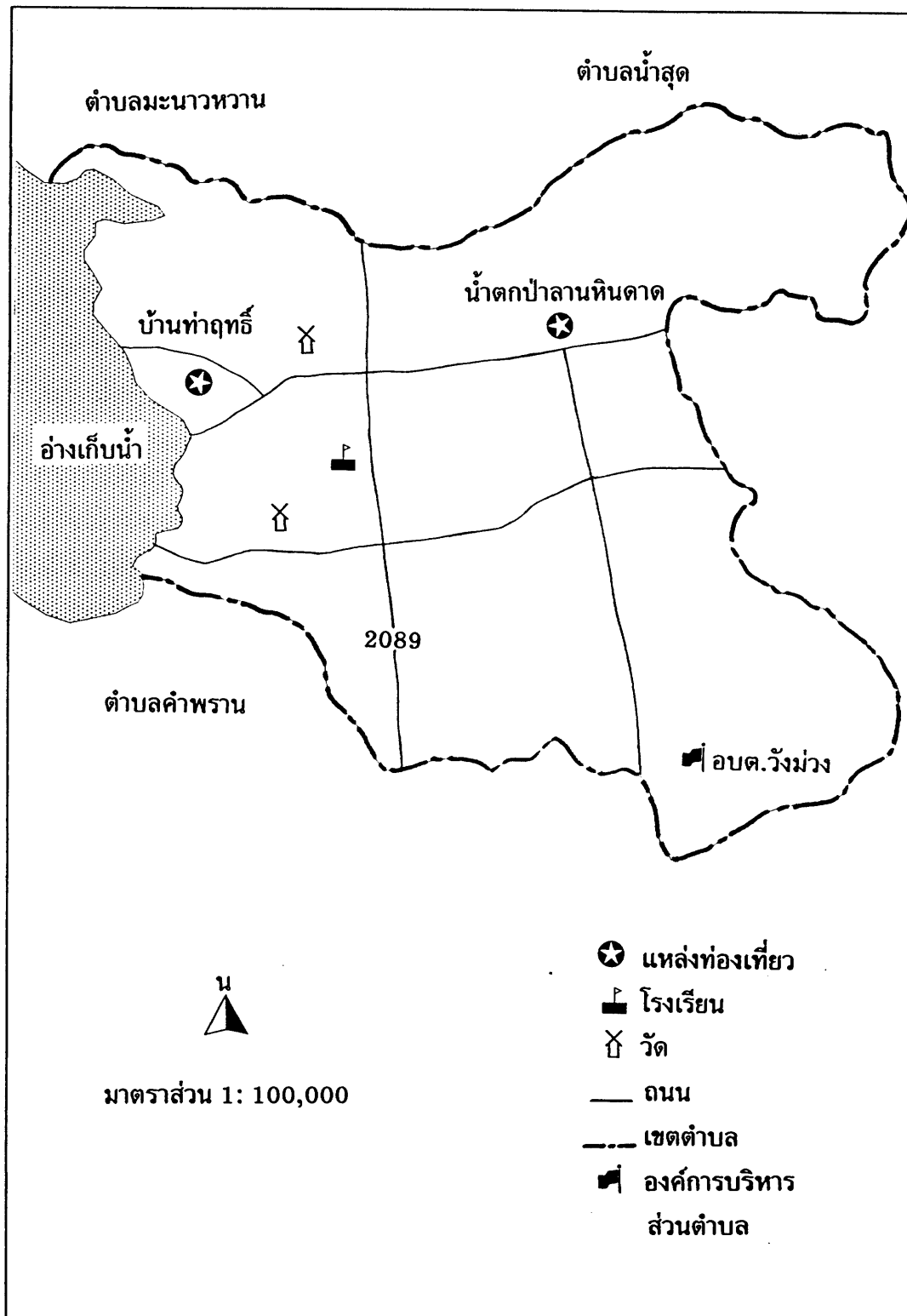

น้ำตกสวนมะเดื่อ

น้ำตกป่าลานหินลาด

ภาพที่ 8 แหล่งท่องเที่ยวตำบลวังม่วงและพื้นที่ใกล้เคียง

ภาพที่ 9 แผนที่ตำบลวังม่วง

1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน มีแหล่งชุมชนอยู่อาศัยเป็นกลุ่ม ล้อมรอบด้วยพื้นที่ทำการเกษตร และมีการกระจายของบ้านเรือนที่อพยพจากการสร้างเขื่อนขึ้นมาอยู่ใหม่ตามแนวถนนสาย 2089 (วังม่วง-ท่าหลวง) มีพื้นที่ทำการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นไร่อ้อยอยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน

1.4 ความสะดวกในการเข้าถึง บริเวณรอบอ่างเก็บน้ำสามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ โดยทางกรมชลประทานได้สร้างถนนรอบอ่างเก็บน้ำซึ่งมีสภาพเป็นถนนลูกรัง เมื่อใช้เส้นทางถนนรอบคันอ่างเก็บน้ำจากด้านท้ายเขื่อนขึ้นไปประมาณ 6 กิโลเมตร จะถึงหมู่บ้านท่าฤทธิ หรือเดินทางจากที่ทำการเขื่อนโดยใช้เส้นทาง 3017 ไปทางอำเภอวังม่วง เลี้ยวซ้ายเข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 2089 (วังม่วง-ท่าหลวง) เป็นถนนที่ขนานไปกับอ่างเก็บน้ำ เมื่อถึงสี่แยกบ้านท่าข้าม เลี้ยวซ้ายเข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร จะถึงบ้านท่าฤทธิ เส้นทางเป็นถนนลาดยาง

1.5 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง บ้านท่าฤทธิ มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 5 กิโลเมตร จะพบน้ำตกป่าลานหินคาดเป็นน้ำตกเล็ก ๆ ที่มีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีสภาพร่มรื่น เหมาะแก่การพักผ่อน เป็นลำน้ำสายเดียวกับน้ำตกสวนมะเดื่อ และที่น้ำตกสวนมะเดื่อเป็นลำน้ำกั้นระหว่างจังหวัดสระบุรีและจังหวัดลพบุรี น้ำตกสวนมะเดื่อจึงมีพื้นที่รับผิดชอบทั้งฝั่งลพบุรีและฝั่งสระบุรี ด้านฝั่งสระบุรีนั้นอยู่ในตำบลวังม่วง ซึ่งได้มีการปรับปรุงพื้นที่บริเวณน้ำตก น้ำตกสวนมะเดื่ออยู่ห่างจากบ้านท่าฤทธิไปประมาณ 12 กิโลเมตร

1.6 สินค้าพื้นเมือง จึงได้มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น ที่บ้านท่าฤทธิมีการตั้งกลุ่มสตรีจักสาน ทำการผลิตสินค้าโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น คือ ไบลานทอง ซึ่งมีมากในบริเวณนี้ แต่หากไม่มีการอนุรักษ์ก็อาจสูญพันธุ์ได้ เพราะเมื่อต้นลานออกดอกก็จะตาย จึงมีการเพาะเมล็ดขยายพันธุ์ต้นลานเพื่อให้ลูกหลานได้ดูแลและเป็นวัสดุในการผลิตสินค้าจากไบลาน ซึ่งกลุ่มสตรีบ้านท่าฤทธิได้ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของจังหวัดสระบุรี สินค้าที่ผลิตก็มีตั้งแต่ กระเป๋า หมวก แจกัน เป็นต้น

2. ประชาชนท้องถิ่น

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วง

จากการศึกษาข้อมูลตัวอย่างตำบลวังม่วง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเพศหญิงมากกว่าชาย ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 37.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.3 ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ร้อยละ 50.0 มีรายได้อยู่ระหว่าง 50,000-100,000 บาท ร้อยละ 62.5 และอยู่อาศัยในหมู่บ้านนี้มากกว่า 20 ปี (ดังตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วง

	ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	7	29.2
	หญิง	17	70.8
	รวม	24	100.0
อายุ	20 ปี ลงมา	-	-
	21-30 ปี	4	16.7
	31-40 ปี	9	37.5
	41-50 ปี	7	29.2
	51-60 ปี	4	16.7
	61 ปีขึ้นไป	-	-
	รวม	24	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	14	58.3
	มัธยมศึกษาตอนต้น	6	25.0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	2	8.3
	ปวส., อนุปริญญา	1	4.2
	ปริญญาตรีขึ้นไป	1	4.2
	รวม	24	100.0
อาชีพ	ทำนา, ทำไร่	12	50.0
	เลี้ยงสัตว์	-	-
	ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว	1	4.2
	รับจ้าง, ลูกจ้าง	7	29.2
	รับราชการ	3	12.5
	อื่นๆ ได้แก่	1	4.2
		รวม	24
รายได้ต่อปี	ระหว่าง 10,000-50,000 บาท	8	33.3
	50,001-100,000 บาท	15	62.5
	มากกว่า 100,000 บาท	1	4.2
	รวม	24	100.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	น้อยกว่า 10 ปี	4	16.7
	ระหว่าง 10-20 ปี	-	-
	20 ปีขึ้นไป	20	83.3
	รวม	24	100.0

2.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วง

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่ใน การเดินทาง				รวม
	ไม่เคยไป	1-5 ครั้ง/ปี	6-10 ครั้ง/ปี	มากกว่า 10 ครั้ง/ปี	
1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	10 (41.7)	14 (58.3)	-	-	24 (100.0)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติ ศาสตร์ โบราณคดี	16 (66.7)	8 (33.3)	-	-	24 (100.0)
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ	4 (16.4)	20 (83.3)	-	-	24 (100.0)
4. สถานบันเทิงต่างๆ	18 (75.0)	6 (25.0)	-	-	24 (100.0)

จากตารางที่ 22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยไปแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมงานประเพณีต่างๆ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาจเป็นเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนักทั้งในอำเภอแมวกเหล็ก อำเภอปากช่อง

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยุ	-	0.0
2. โทรทัศน์	11	45.8
3. หนังสือพิมพ์/หนังสือต่างๆ	6	25.0
4. ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน	5	20.8
5. เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	1	4.2
6. ไม่เคยได้ยิน	10	41.7

จากตารางที่ 23 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย ผู้ที่ไม่เคยได้ยินมีจำนวนมากพอสมควร ส่วนที่เคยได้ยินนั้นรับรู้จากทางสื่อโทรทัศน์มากที่สุด

2.4 การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มในท้องถิ่น

กลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มออมทรัพย์	6	25.0
2. กลุ่มอาชีพ	8	33.3
3. กลุ่มแม่บ้าน	14	58.3
4. กองทุนหมู่บ้าน	18	75.0
5. สมาชิกอบต., กรรมการหมู่บ้าน	-	0.0
6. สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ เช่น อสม.	3	12.5
7. ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย	6	25.0

จากตารางที่ 24 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน และยังเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเนื่องจากหมู่บ้านทำอุตสาหกรรมมีกลุ่มสตรีจักสานโบราณที่ประสบความสำเร็จในการผลิตสินค้าจากวัสดุในท้องถิ่น ซึ่งเป็นรายได้เสริมจนเกือบครบครัวอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น

กิจกรรมในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าร่วมประชุมในการเสนอปัญหา/ความต้องการต่ออบต.	17	70.8
2. เข้าร่วมฝึกอาชีพเสริม	12	50.0
3. ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี/งานบุญต่าง ๆ เป็นประจำ	22	91.7
4. ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและมีการบริหารจัดการกันเอง	8	33.3
5. เป็นกรรมการหมู่บ้าน/กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	2	8.3
6. เคยเป็น/เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน หรือเคยลงสมัครเป็นสมาชิกอบต.	2	8.3
7. มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	5	20.8
8. มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือเสนอแนะให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	6	25.0
9. ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ เลย	-	-

จากตารางที่ 25 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีงานบุญต่าง ๆ เนื่องจากคนในชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการ

ประชุมชาวบ้าน และการร่วมฝึกอาชีพเสริม เนื่องจากมีกลุ่มจักสานที่คิดค้นและพัฒนาสินค้าให้สวยงาม แปลกใหม่ และทันสมัยอยู่เสมอ จึงจะดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

2.4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ถูก	ผิด
1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น)	14 (58.3)	10 (41.7)
2. สิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีลักษณะอย่างไร (สร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น)	12 (50.0)	12 (50.0)
3. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของใคร (การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของทั้งองค์กรท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว)	22 (91.7)	2 (8.3)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร (มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การควบคุมคุณภาพแหล่งน้ำและการอนุรักษ์ป่าไม้)	24 (100.0)	-
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบอย่างไร (ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น)	13 (54.2)	11 (45.8)
6. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ (การดำรงความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)	24 (100.0)	-
7. สินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นสินค้าประเภทใดมากที่สุด (สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น)	23 (95.8)	1 (4.2)
8. สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการมาเที่ยวในท้องถิ่นคือ (ความรู้ ความสนุกสนาน และสินค้าที่ระลึก)	23 (95.8)	1 (4.2)
9. คนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด (สร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น)	21 (87.5)	3 (12.5)
10. ใครควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น)	23 (95.8)	1 (4.2)

ตารางที่ 26 (ต่อ)

คำถาม	ถูก	ผิด
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน้อยที่สุด (ใช่)	18 (75.0)	6 (25.0)
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น (ใช่)	24 (100.0)	-
13. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด (เป็นคำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	14 (58.3)	10 (41.7)
14. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยว (ใช่)	24 (100.0)	-
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ใช่)	24 (100.0)	-
16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ (ใช่)	13 (54.2)	11 (45.8)
17. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเห็นแก่ผลประโยชน์ที่จะมาสู่ท้องถิ่นมากกว่าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไม่ใช่)	19 (79.2)	5 (20.8)
18. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง (ใช่)	24 (100.0)	-
19. ประชาชนในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหน้าที่ของอบต. เท่านั้น (เป็นคำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	23 (100.0)	1 (4.2)
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ใช่)	24 (100.0)	-

จากตารางที่ 26 พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนจะมีความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่มีบางข้อที่ยังไม่เข้าใจ เช่น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการพัฒนาซึ่งผู้ที่ตอบผิดจะเข้าใจว่าต้องปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้สวยงามกว่าเดิม ซึ่งในกรณีที่พื้นที่ไม่ใช่พื้นที่ที่อ่อนไหวง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงก็อาจทำได้ ต้องการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวมาก ๆ อาจเป็นเพราะเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาหาความความสะดวกสบาย ซึ่ง แสดงว่าประชาชนท้องถิ่นยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และไม่เข้าใจเกี่ยวกับการจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ โดยผู้ที่ตอบผิดจะคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ยิ่งนักท่องเที่ยวมากก็ยิ่งดี ดังนั้นควรมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากขึ้น

2.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลวังม่วงจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. หมู่บ้านของท่านสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	24 (100.0)	-
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	24 (100.0)	-
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการวางแผนที่ดีจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	23 (95.8)	1 (4.2)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภคด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ	20 (83.3)	4 (16.7)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเน้นให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม	1 (4.2)	23 (95.8)
6. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น	23 (95.8)	1 (4.2)
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป	24 (100.0)	-
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่าง ๆ	21 (87.5)	3 (12.5)
9. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม	20 (83.3)	4 (16.7)
10. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นควรมีสถานบันเทิงต่าง ๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยว	2 (8.3)	22 (91.7)
11. สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น	24 (100.0)	-
12. การดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นและตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย	24 (100.0)	-
13. ท่านยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	24 (100.0)	-
14. ท่านยินดีให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยที่บ้านของท่านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท่านโดยได้รับคำตอบแทนตามข้อตกลงของท้องถิ่น	15 (62.5)	9 (37.5)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นจะทำให้ลูกหลานได้รู้คุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	24 (100.0)	-

จากตารางที่ 27 พบว่า ข้อความเชิงบวกประชาชนส่วนใหญ่จะเห็นด้วยและข้อความเชิงลบส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย แสดงว่าประชาชนบ้านท่าฤทธิ์มีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและมีจำนวนน้อยมากที่มีความคิดเห็นไปในทางตรงข้าม ดังนั้นประชาชนบ้านท่าฤทธิ์จึงพร้อมที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

3. นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 28 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งการท่องเที่ยวตำบลวังม่วง

กิจกรรม	ตำบลวังม่วง
1. ชมทิวทัศน์	70
2. ชี้จักรยานเสือภูเขา	1
3. กางเต็นท์พักแรม	15
4. ชมแหล่งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ	0
5. ชมสินค้าระลึก	33
6. ชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	1
7. พักร่วมกับชาวบ้าน (Home Stay)	1

จากตารางที่ 28 พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนมากพอสมควรคิดว่าจะมาท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ที่บ้านท่าฤทธิ์ บางส่วนจะมาเที่ยวชมสินค้าที่ระลึกของชุมชน และกางเต็นท์พักแรม

4. ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนตำบลวังม่วง คือ นางบานเย็น สอนดี ตำแหน่งประธานกลุ่มสตรีจักสาน ประธานคณะกรรมการสตรีระดับอำเภอ และสมาชิก อบต.วังม่วง ได้ให้ความเห็นว่า บ้านท่าฤทธิ์สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เพราะตลอดแนวของหมู่บ้านติดอ่างเก็บน้ำ การพัฒนาการท่องเที่ยวสิ่งสำคัญคือ การพัฒนาคน หมู่บ้านท่าฤทธิ์เป็นหมู่บ้านที่มีต้นลานทองขึ้นอยู่มาก และเป็นวัตถุดิบที่จะนำมาใช้จักสานเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทางหมู่บ้านจึงมีการอนุรักษ์ต้นลานทองและมีโครงการปลูกต้นลานทองสองข้างทางเข้าหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาการแพทย์แผนโบราณ ให้ชาวบ้านเข้าคอร์สฝึกอบรม จับเส้น กับพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อไว้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวด้วย ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมบ้านลานทอง มีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมกันมาก ปีนี้มีคนรู้จักมากขึ้นเพราะชนะเลิศการประกวดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด ด้านพื้นที่คิดว่าบริเวณริมฝั่งบ้านท่าฤทธิ์มองไปทางฝั่งตะวันตกจะสวยงาม บรรยากาศดี เหมาะแก่การพักผ่อนสามารถกางเต็นท์พักแรมได้ โดยชาวบ้านยินดีให้พื้นที่ในการกางเต็นท์ โดยต้องติดต่อผ่านทางอำเภอ

ทางหมู่บ้านยินดีอำนวยความสะดวกให้ นอกจากบ้านท่าฤทธิแล้วหมู่บ้านอื่นก็มีสินค้าของกลุ่มแม่บ้านเช่นกัน หากมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นแหล่งที่รวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

5. รูปแบบและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สภาพทิวทัศน์บริเวณริมอ่างเก็บน้ำมีความสวยงามโดยเฉพาะช่วงเวลาในตอนเย็นใกล้พระอาทิตย์ตก เหมาะแก่การพักผ่อนเป็นอย่างยิ่ง บ้านท่าฤทธิยังมีชื่อเสียงในการผลิตสินค้าพื้นเมืองจากใบลานทองที่มีอยู่มากในท้องถิ่นผลิตเป็นหมวก กระเป๋าและอื่น ๆ บริเวณบ้านท่าฤทธิสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หลายประเภท ดังนี้

5.1 การชมทิวทัศน์ที่บ้านท่าฤทธิ บริเวณด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้านติดอ่างเก็บน้ำ มีทิวทัศน์ที่สวยงามโดยเฉพาะช่วงเย็นใกล้พระอาทิตย์ตก จึงควรมีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้อย่างเป็นมุมกว้างไม่มีสิ่งก่อสร้างใด ๆ บดบังสายตา

5.2 การขี่จักรยานชมทิวทัศน์เลียบบชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ จะได้เห็นสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามด้วยสภาพอากาศของภาคกลางนั้นจะมีอากาศร้อน ประกอบกับบริเวณอ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่โล่งไม่มีความร่มรื่นของต้นไม้ช่วยบังแดด การขี่จักรยานชมทิวทัศน์จึงเหมาะสำหรับช่วงเช้าหรือช่วงเย็น เพราะอากาศจะไม่ร้อนจนเกินไป อาจเริ่มต้นจากบริเวณท้ายเขื่อนข้ามขี่มาตามถนนลูกรังรอบคันอ่างจนถึงบ้านท่าฤทธิ

5.3 การพายเรือในอ่างเก็บน้ำ ทางท้องถิ่นเคยมีโครงการจะจัดกิจกรรมนี้ซึ่งจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประเภทของเรือที่ใช้จึงเป็นเรือพาย เรือแคนู เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสุขสนานและเพลิดเพลิน ซึ่งทางอบต.อาจเป็นผู้ดำเนินการให้เช่าเรือ ต้องดูแลเรื่องการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบของพื้นที่ และดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวสวมเสื้อชูชีพทุกครั้ง พร้อมทั้งมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบนฝั่งด้วย

5.4 การกางเต็นท์พักแรมบริเวณใกล้อ่างเก็บน้ำ บริเวณพื้นที่ใกล้อ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของชาวบ้านซึ่งยินดีที่จะให้นักท่องเที่ยวกางเต็นท์พักแรม ซึ่งหากท้องถิ่นดำเนินการจัดพื้นที่เป็นสถานที่กางเต็นท์จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหารซึ่งจัดการโดยชุมชน ไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จะต้องดูแลการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบของร้านค้า และต้องดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มากางเต็นท์พักแรมด้วย

5.5 การชมวิถีชีวิตของชาวบ้านและชมการผลิตสินค้าพื้นเมือง นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริงๆ ของชาวบ้าน ชมต้นลานทองที่ชาวบ้านทำฤทธิ์ช่วยกันอนุรักษ์ และการผลิตสินค้าจากใบลานของกลุ่มสตรีจักสานทั้งประเภทหมวก กระเป๋า เป็นต้น และซื้อหาเป็นของที่ระลึกติดไม้ติดมือกลับบ้าน ในปัจจุบันมักจะมีกลุ่มแม่บ้านหรือชมรมต่างๆ จากหลายจังหวัดมาเยี่ยมชมกลุ่มสตรีจักสานบ้านท่าฤทธิ์เสมอๆ ซึ่งกลุ่มจักสานยังขาดสถานที่สำหรับจัดวางโชว์สินค้าและร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ถึงแม้จะมีการผลิตสินค้าตามที่มีลูกค้าสั่ง และส่งไปวางขายตามที่ต่างๆ แต่หากมีสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกอยู่ในหมู่บ้านจะเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของพื้นที่บ้านท่าฤทธิ์มากขึ้น ทั้งด้านวิถีทัศน์และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เป็นการช่วยส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

ตำบลมะนาวหวาน

1. ด้านพื้นที่

1.1 ความงามของทิวทัศน์ ตำบลมะนาวหวานมีพื้นที่ทั้งด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำ (ภาพที่ 11) บ้านมะนาวหวานด้านทิศตะวันตกเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงในบางช่วงไม่มีชายฝั่งเหมือนเช่นฝั่งตะวันออก ด้านทิศตะวันออกเป็นชายฝั่งที่เป็นแนวยาวลงมาทางทิศใต้ เมื่อมองมาทางฝั่งตะวันตกจะมีทัศนียภาพที่สวยงาม (ดังภาพที่ 10) บริเวณจุดชมวิวของมะนาวหวาน คือ บริเวณใกล้กับที่ตั้งของ อบต.มะนาวหวาน และทางท้องถิ่นมีโครงการจัดเรือนำเที่ยวชมทิวทัศน์บริเวณอ่างเก็บน้ำ

1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น บริเวณบ้านมะนาวหวานเดิมมีการตั้งถิ่นฐานมาหลายชั่วอายุคน แต่เนื่องจากถูกผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จึงต้องอพยพขึ้นมาตั้งถิ่นฐานใหม่ กรมศิลปากรได้ทำการขุดกู้โบราณวัตถุในแหล่งโบราณคดีที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์และเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑลุ่มน้ำป่าสัก ภายในบริเวณโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักเดิมมีวัดเก่าแก่ของหมู่บ้านคือวัดกัณฑ์พฤกษ์ที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ปัจจุบันวัดได้สร้างขึ้นใหม่ภายในหมู่บ้านมะนาวหวาน นอกจากนี้ยังมีการค้นพบแหล่งโบราณวัตถุที่อยู่ไม่ไกลจากบริเวณบ้านมะนาวหวานมากนัก คือ แหล่งวัตถุโบราณบ้านโป่งมะนาว มีการค้นพบแหล่งวัตถุโบราณและซากโครงกระดูกมนุษย์โบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านโบราณคดีได้สันนิษฐานว่าอาจเป็นยุคสมัยบ้านเชียงตอนปลาย บริเวณนี้จะเป็นแหล่งศึกษาทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

ทิวทัศน์ที่มะนาวหวาน

พื้นที่เกษตรกรรม(ไร่อ้อย)

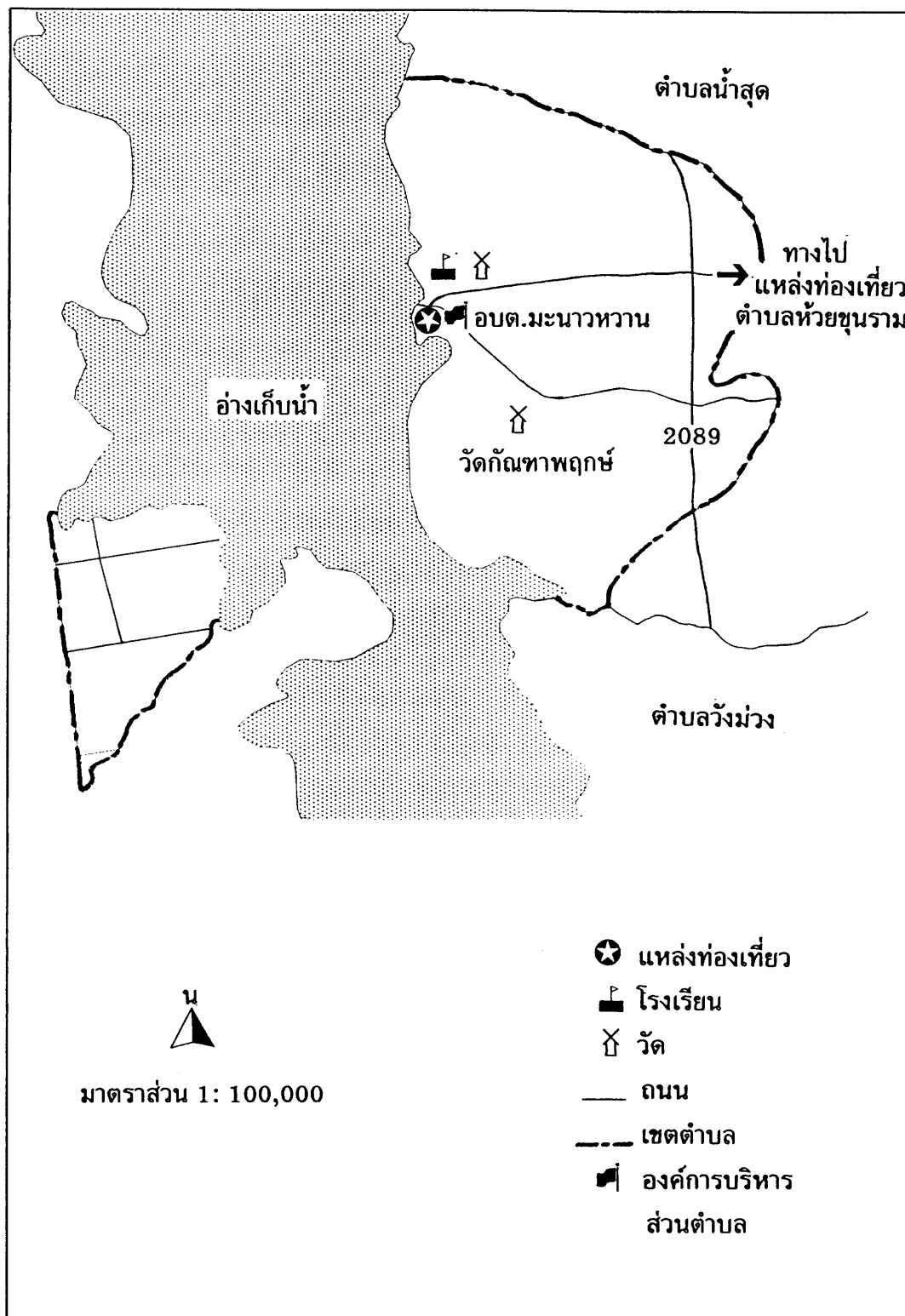
ถนนเลียบอ่างเก็บน้ำ

น้ำตกสวนมะเดื่อ

วัตถุโบราณบ้านโป่งมะนาว

ภาพที่ 10 แหล่งท่องเที่ยวตำบลมะนาวหวานและพื้นที่ใกล้เคียง

ภาพที่ 11 แผนที่ตำบลมะนาวหวาน

1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีบ้านเรือนตั้งอยู่กระจายตามพื้นที่ทำการเกษตร ด้านทิศตะวันออกมีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มๆ และมีการกระจายของบ้านเรือนที่อพยพขึ้นมาอยู่ใหม่ตามแนวถนนสาย 2089 (วังม่วง-ท่าหลวง) มีพื้นที่ทำการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นไร่อ้อยอยู่รอบๆ หมู่บ้าน เนื่องจากมีโรงงานน้ำตาลตั้งอยู่ทั้งในเขตอำเภอท่าหลวง จ.ลพบุรี และอำเภอวังม่วง จ.สระบุรี

1.4 ความสะดวกในการเข้าถึง ใช้เส้นทาง 2089 ประมาณ 10 กิโลเมตร ถึงทางแยกมะนาวหวาน เลี้ยวซ้ายเข้าถนนของหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร จากที่ทำการเชื่อมใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที หรือใช้เส้นทางถนนรอบคันอ่างเก็บน้ำจากด้านท้ายเขื่อนขึ้นไปทางเหนือเป็นถนนลูกรัง จะผ่านบ้านท่าฤทธิ และถึงบ้านมะนาวหวาน มีการลาดยางช่วงบ้านมะนาวหวาน ประมาณ 6 กิโลเมตร และคาดว่าจะต่อไปจะมีการลาดยางถนนรอบคันอ่างในช่วงอื่นๆ เมื่อเส้นทางรอบคันอ่างเป็นถนนลาดยางทั้งหมดแล้วจะทำให้การขับรถชมทิวทัศน์รอบเขื่อนเป็นไปอย่างสะดวก และส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน

1.5 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง บ้านมะนาวหวานมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง อยู่ห่างไปประมาณ 15 กิโลเมตร คือ น้ำตกสวนมะเดื่อ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม เป็นลำน้ำที่กั้นระหว่างอำเภอพัฒนานิคมกับอำเภอวังม่วง น้ำตกสวนมะเดื่อมีต้นกำเนิดจากตาน้ำผุดขึ้นมาจากใต้ดิน ไต่หิน มารวมเป็นลำน้ำไหลลดหลั่นกันมาเป็นลำดับขั้นค้นพบได้ 12 ชั้น มีถ้ำใต้น้ำตก น้ำผุดพิสดารและต้นไม้ยักษ์อายุนับร้อยปี ห่างจาก น้ำตกสวนมะเดื่อไป 3 กิโลเมตร จะพบแหล่งวัดอุโบสถบ้านโป่งมะนาว มีการค้นพบแหล่งวัดอุโบสถและซากโครงกระดูกมนุษย์โบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่วัดโป่งมะนาว

1.6 สินค้าพื้นเมือง มีกลุ่มแม่บ้านผลิตสินค้าหลายชนิด โดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่าใดนัก เช่น การทอเสื่อ แปรรูปอาหาร เป็นต้น

2. ประชาชนท้องถิ่น

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวาน

จากการศึกษาข้อมูลตัวอย่างในตำบลมะนาวหวานจำนวน 104 คน พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.9 และเพศหญิงร้อยละ 47.1 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 45.2 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 68.3 มีอาชีพทำนา ทำไร่และอาชีพรับจ้าง มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท ร้อยละ 54.8 และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมากกว่า 20 ปี (ดังตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวาน

	ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	55	52.9
	หญิง	49	47.1
	รวม	104	100.0
อายุ	20 ปี ลงมา	1	1.0
	21-30 ปี	9	8.7
	31-40 ปี	29	27.9
	41-50 ปี	47	45.2
	51-60 ปี	16	15.4
	61 ปีขึ้นไป	2	1.9
	รวม	104	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	71	68.3
	มัธยมศึกษาตอนต้น	17	16.3
	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	10	9.6
	ปวส., อนุปริญญา	5	4.8
	ปริญญาตรีขึ้นไป	1	1.0
	รวม	104	100.0
อาชีพ	ทำนา, ทำไร่	41	39.4
	เลี้ยงสัตว์	1	1.0
	ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว	10	9.6
	รับจ้าง, ลูกจ้าง	37	35.6
	รับราชการ	6	5.8
	อื่นๆ ได้แก่	9	8.7
	รวม	104	100.0
รายได้ต่อปี	ระหว่าง 10,000-50,000 บาท	57	54.8
	50,001-100,000 บาท	39	37.5
	มากกว่า 100,000 บาท	8	7.7
	รวม	104	100.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	น้อยกว่า 10 ปี	5	4.8
	ระหว่าง 10-20 ปี	5	4.8
	20 ปีขึ้นไป	94	90.4
	รวม	104	100.0

2.2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวาน

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่ในการเดินทาง				รวม
	ไม่เคยไป	1-5 ครั้ง/ปี	6-10 ครั้ง/ปี	มากกว่า 10 ครั้ง/ปี	
1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	45 (43.3)	59 (56.7)	-	-	104 (100.0)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี	80 (76.9)	23 (22.1)	1 (1.0)	-	104 (100.0)
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ	26 (25.0)	77 (74.0)	1 (1.0)	-	104 (100.0)
4. สถานบันเทิงต่างๆ	85 (81.7)	19 (18.3)	-	-	104 (100.0)

จากตารางที่ 30 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และงานประเพณีต่างๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-5 ครั้ง/ปี ถือว่ามีการท่องเที่ยวบ่อย และที่มีการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีกันมาก อาจเป็นเพราะคนไทยมักจะไปร่วมงานประเพณีสำคัญๆ เป็นประจำอยู่แล้วซึ่งไม่ต้องเดินทางไปไกลจากหมู่บ้าน

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านการรับรู้ข่าวสารเชิงนิเวศ

แหล่งข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยุ	2	1.9
2. โทรทัศน์	42	40.4
3. หนังสือพิมพ์/หนังสือต่างๆ	23	22.1
4. ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน	7	6.7
5. เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	2	1.9
6. ไม่เคยได้ยิน	46	44.2

จากตารางที่ 31 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนที่เคยได้ยินนั้นได้ยินจากทางโทรทัศน์มากที่สุด

2.4 การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานในการเป็นสมาชิกกลุ่มท้องถิ่น

กลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มออมทรัพย์	8	7.7
2. กลุ่มอาชีพ	13	12.5
3. กลุ่มแม่บ้าน	21	20.2
4. กองทุนหมู่บ้าน	67	64.4
5. สมาชิกอบต., กรรมการหมู่บ้าน	4	3.8
6. สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ เช่น อสม.	16	15.4
7. ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย	17	16.3

จากตารางที่ 32 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของกลุ่มในท้องถิ่นกันน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นโครงการของทางภาครัฐให้กู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ จึงเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ตารางที่ 33 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น

กิจกรรมในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าร่วมประชุมในการเสนอปัญหา/ความต้องการต่ออบต.	68	65.4
2. เข้าร่วมฝึกอาชีพเสริม	24	23.1
3. ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี/งานบุญต่าง ๆ เป็นประจำ	73	70.2
4. ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและมีการบริหารจัดการกันเอง	6	5.8
5. เป็นกรรมการหมู่บ้าน/กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	10	9.6
6. เคยเป็น/เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน หรือเคยลงสมัครเป็นสมาชิกอบต.	6	5.8
7. มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเสนอความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	23	22.1
8. มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือเสนอแนะให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	17	16.3
9. อื่น ๆ	7	6.7

จากตารางที่ 33 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่นน้อยมาก ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดงานประเพณีงานบุญต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการประชุมชาวบ้าน แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านในชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันแบบไม่เป็นทางการมากกว่า

2.4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ถูก	ผิด
1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น)	49 (47.1)	55 (52.9)
2. สิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีลักษณะอย่างไร (สร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น)	56 (53.8)	48 (46.2)
3. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ใคร (การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของทั้งองค์กรท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว)	81 (77.9)	23 (22.1)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร (มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การควบคุมคุณภาพแหล่งน้ำและการอนุรักษ์ป่าไม้)	102 (98.1)	2 (1.9)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบอย่างไร (ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น)	40 (38.5)	64 (61.5)
6. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคืออะไร (การดำรงความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)	99 (95.2)	5 (4.8)
7. สินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นสินค้าประเภทใดมากที่สุด (สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น)	86 (82.7)	18 (17.3)
8. สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการมาเที่ยวในท้องถิ่นคือ (ความรู้ ความสนุกสนาน และสินค้าที่ระลึก)	93 (89.4)	11 (10.6)
9. คนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด (สร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น)	84 (80.8)	20 (19.2)
10. ใครควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น)	97 (93.3)	7 (6.7)
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน้อยที่สุด (ใช่)	73 (70.2)	31 (29.8)
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น (ใช่)	103 (99.0)	1 (1.0)

ตารางที่ 34 (ต่อ)

คำถาม	ถูก	ผิด
13. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด (เป็นคำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	54 (51.9)	50 (48.1)
14. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยว (ใช่)	103 (99.0)	1 (1.0)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ใช่)	104 (100.0)	-
16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ (ใช่)	40 (38.5)	64 (61.5)
17. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเห็นแก่ผลประโยชน์ที่จะมาสู่ท้องถิ่นมากกว่าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไม่ใช่)	79 (76.0)	25 (24.0)
18. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง (ใช่)	102 (98.1)	2 (1.9)
19. ประชาชนในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหน้าที่ของอบต. เท่านั้น (เป็นคำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	90 (86.5)	14 (13.5)
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ใช่)	103 (99.0)	1 (1.0)

จากตารางที่ 34 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะตอบคำถามได้ถูกต้อง แต่มีบางข้อที่ผู้ตอบยังไม่เข้าใจในประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น รูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ตอบกันมากกว่า คือต้องการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้สวยงามกว่าเดิม ซึ่งอาจเป็นเพราะพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่คล้ายกัน จึงต้องการปรับปรุงพื้นที่ให้สวยงามกว่าเดิมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามามากๆ จึงไม่เห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก

2.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวาน พบว่า ในข้อความเชิงบวกกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเห็นด้วยทั้งในด้านการควบคุมดูแล การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนข้อความเชิงลบส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วย แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างบ้านมะนาวหวานมีความคิดเห็นทางด้านบวกต่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้ามนั้นหากมีการให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องก็เข้าใจการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศได้ (ดังตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลมะนาวหวานด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. หมู่บ้านของท่านสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	104 (100.0)	-
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	104 (100.0)	-
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีกรวางแผนที่ดีจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	97 (93.3)	7 (6.7)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนา สาธารณูปโภคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ	99 (95.2)	5 (4.8)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเน้นให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม	10 (9.6)	94 (90.4)
6. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นได้รับการ พัฒนาด้านสังคมมากขึ้น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น	102 (98.1)	2 (1.9)
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป	92 (88.5)	12 (11.5)
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่างๆ	81 (77.9)	23 (22.1)
9. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม	86 (82.7)	18 (17.3)
10. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นควรมีสถานบันเทิงต่างๆไว้บริการนักท่องเที่ยว	24 (23.1)	80 (76.9)
11. สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น	104 (100.0)	-
12. การดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นและตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย	102 (98.1)	2 (1.9)
13. ท่านยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	103 (99.0)	1 (1.0)
14. ท่านยินดีให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยที่บ้านของท่านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท่านตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับคำตอบแทนตามข้อตกลงของท้องถิ่น	69 (66.3)	35 (33.7)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นจะทำให้ลูกหลานได้รู้คุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	104 (100.0)	-

3. นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 36 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลมะนาวหวาน

กิจกรรม	ตำบลมะนาวหวาน
1. ชมทิวทัศน์	42
2. ซักกรยานเสือภูเขา	4
3. กางเต็นท์พักผ่อน	29
4. ชมแหล่งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ	0
5. ชมสินค้าระลึก	1
6. ชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	33
7. พักร่วมกับชาวบ้าน (Home Stay)	0

จากตารางที่ 36 พบว่า นักท่องเที่ยวสนใจที่จะมาเที่ยวชมทิวทัศน์ที่บ้านมะนาวหวาน กางเต็นท์พักผ่อน และชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ

3. ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนตำบลมะนาวหวาน คือ นางเหวียง คณาฤทธิ ตำแหน่งประธานอบต.มะนาวหวาน ได้ให้ความเห็นว่า ตำบลมะนาวหวานเดิมมีพื้นที่ 84 ตารางกิโลเมตร ต่อมาเมื่อมีการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จึงได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออก มี 983 ครัวเรือน และ ฝั่งตะวันตก มี 227 ครัวเรือน เหลือพื้นที่ 42 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ซึ่งแต่เดิมเป็นที่ทำการเกษตรได้หายไปครึ่งหนึ่งในขณะที่จำนวนประชากรยังมีเท่าเดิม ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานขึ้น ซึ่งเป็นปัญหารุนแรงอันดับหนึ่งของหมู่บ้าน จำนวนผู้ว่างงานร้อยละ 70 ของจำนวนครัวเรือน พื้นที่ที่อพยพขึ้นมาอยู่นั้นเป็นพื้นที่ของ สปก. ซึ่งห้ามมิให้มีการซื้อขาย นอกจากโอนเป็นมรดกให้ลูกหลานได้เท่านั้น ชาวบ้านที่อพยพขึ้นมาจึงไม่สามารถซื้อที่ดินทำการเกษตรเป็นของตัวเองทาง อบต. มะนาวหวานจึงได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ตำบลมะนาวหวาน คือ ขอให้มีการก่อสร้างทำเทียบเรือขนาดกลาง บริเวณชายฝั่งใกล้กับ อบต.มะนาวหวาน ซึ่งทาง อบต.จะเป็นผู้ดูแลทำเทียบเรือ ทางอบต.เห็นว่า การก่อสร้างทำเทียบเรือนี้จะช่วยให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งจากการทำอาชีพประมงและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประชาชนจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ขอให้มีการถมหาดทรายบริเวณแนวตลิ่งชายฝั่งมะนาวหวาน เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยว และจะเป็นตลาดรองรับในการผลิตสินค้าของท้องถิ่น

พื้นที่ตำบลมะนาวหวานสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะพื้นที่ด้านตะวันออกที่ติดเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแนวยาวตลอด คิดว่าเป็นจุดที่สวยงามที่สุดในเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีสินค้าที่เป็นผลผลิตของท้องถิ่น เป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัสดุที่มีในพื้นที่ ถ้ามีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งที่จะต้องพัฒนา ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แน่ใจว่าเมื่อเข้ามาเที่ยวแล้วจะไม่มีอันตรายใดๆ การกำจัดขยะมูลฝอย ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ที่พักของนักท่องเที่ยว พัฒนาสินค้าของท้องถิ่นให้มีคุณภาพดีขึ้น และความร่วมมือของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว

5. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ้านมะนาวหวาน

บ้านมะนาวหวานมีชายฝั่งเลียบบางเก็บน้ำเป็นแนวยาว มีทิวทัศน์ที่สวยงาม การเดินทางเข้าถึงสะดวก ที่บ้านมะนาวหวานมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ คือ น้ำตกสวนมะเดื่อ เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีความร่มรื่น และพิพิธภัณฑสถานเปิดบ้านโป่งมะนาว มีการค้นพบโครงกระดูกของมนุษย์โบราณและข้าวของเครื่องใช้ อายุราว 2,500-2,000 ปีมาแล้ว ซึ่งพื้นที่ตำบลมะนาวหวานสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หลายอย่าง เช่น

5.1 การขี่จักรยานชมทิวทัศน์เลียบบางเก็บน้ำ จะได้เห็นสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม สภาพอากาศของภาคกลางนั้นมีอากาศร้อน ประกอบกับบริเวณอ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่โล่งไม่มีต้นไม้ใหญ่ช่วยบังแดด การขี่จักรยานชมทิวทัศน์จึงเหมาะสำหรับช่วงเช้าหรือช่วงเย็น เพราะอากาศจะไม่ร้อนจนเกินไป เส้นทางถนนเลียบบางเก็บน้ำที่บ้านมะนาวหวานเป็นถนนลาดยางประมาณ 6 กิโลเมตร สามารถขี่จักรยานชมทิวทัศน์ได้อย่างสะดวกสบาย

5.2 การพายเรือในอ่างเก็บน้ำ ทางท้องถิ่นเคยมีโครงการจะจัดล่องเรือ ซึ่งจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประเภทของเรือที่ใช้จึงเป็นเรือพาย เรือแคนู เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสุขสนทนและเพลิดเพลิน ซึ่งทางอบต.อาจเป็นผู้ดำเนินการให้เช่าเรือ ต้องดูแลเรื่องการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบของพื้นที่ และดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวสวมเสื้อชูชีพทุกครั้ง พร้อมทั้งมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบนฝั่งด้วย

5.3 การกางเต็นท์พักแรมบริเวณใกล้อ่างเก็บน้ำ นักท่องเที่ยวสนใจกางเต็นท์พักแรมที่มะนาวหวานจำนวนไม่น้อย ซึ่งหากท้องถิ่นดำเนินการจัดพื้นที่เป็นสถานที่กางเต็นท์จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหารซึ่งจัดการโดยชุมชน ไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จะต้องดูแลการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบของร้านค้า และต้องดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มากางเต็นท์พักแรมด้วย

ตำบลแก่งฝักกูด

1. ด้านพื้นที่

1.1 ความงามของทิวทัศน์ บริเวณด้านทิศตะวันตกของตำบลแก่งฝักกูดเป็นชายฝั่งที่เป็นแนวยาวลงมาทางทิศใต้ มีสภาพทิวทัศน์ที่สวยงาม (ภาพที่ 12) ชายฝั่งด้านเหนือขึ้นไปหากมีปริมาณน้ำน้อยจะพบเห็นต้นไม้ขึ้นระเกะระกะและสภาพบ้านเรือนที่ถูกหรือทิ้งมีสภาพไม่น่าดู

1.2 วัฒนธรรมท้องถิ่น แก่งฝักกูดเป็นพื้นที่ที่ย้ายขึ้นมาตั้งถิ่นฐานใหม่จึงไม่ปรากฏวัฒนธรรมท้องถิ่นใด ๆ ปัจจุบันมีประเพณีการแข่งขันพายเรือช่วงก่อนเทศกาลลอยกระทง

1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน เป็นพื้นที่ทำไร่อ้อยตลอดแนวของอ่างเก็บน้ำ มีแหล่งชุมชนอยู่อาศัยเป็นกลุ่ม ๆ กระจุกตัวอยู่บริเวณริมอ่างเก็บน้ำ และมีการกระจายของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยขึ้นมาอยู่ใหม่ตามแนวถนนสาย 2089 มีพื้นที่ทำการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นไร่อ้อยรอบ ๆ หมู่บ้าน

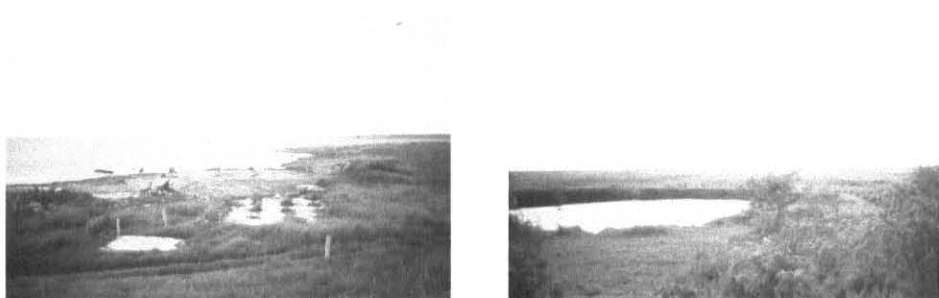
1.4 ความสะดวกในการเข้าถึง ใช้เส้นทาง 2089 เมื่อถึงทางแยกบ้านใหม่ชัยพัฒนา เลี้ยวซ้ายเข้าถนนหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางเข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร จากที่ทำการเขื่อนใช้เวลาไม่เกิน 40 นาที หรือใช้เส้นทางรอบคันอ่างเก็บน้ำจากด้านท้ายเขื่อนผ่านบ้านท่าฤทธิ มะนาวหวาน จนถึงแก่งฝักกูด สามารถใช้เส้นทางนี้ออกสู่อำเภอท่าหลวงได้ แต่ถนนเป็นลูกรัง

1.5 ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง บ้านแก่งฝักกูดมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 10 กิโลเมตร ได้แก่ สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าดินดำ น้ำตกแห่งนี้มีขนาดไม่ใหญ่โต มีน้ำไหลแรงตลอดปี ต้นน้ำของน้ำตกเป็นตาน้ำขนาดใหญ่ผุดขึ้นมาจากใต้ดินอยู่ทางทิศตะวันออกห่างจากบริเวณน้ำตกประมาณ 1.5 กิโลเมตร ธารน้ำตกจะไหลเลาะลงมาปะทะหินผาไม่ต่ำกว่า 10 ชั้นแล้วไหลลงไปบรรจบกับแม่น้ำป่าสักซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่ของอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นอกจากนี้ห่างออกไปประมาณ 20 กิโลเมตรที่บ้านซับจำปายังเป็นที่เดียวที่มีต้นจำปีสิรินธรขึ้นอยู่ที่ป่าพุน้ำจิตป่าซับจำปา

1.6 สินค้าพื้นเมือง มีกลุ่มแม่บ้านผลิตสินค้าในท้องถิ่นหลายชนิดโดยการส่งเสริมอาชีพของพัฒนาชุมชน ให้กับชาวบ้านที่ว่างงานไม่มีที่ดินทำกิน เช่น กลุ่มทอผ้า แปรรูปอาหาร เป็นต้น ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอีกทั้งยังต้องมีการปรับปรุงคุณภาพด้วย เนื่องจากทางกลุ่มอาชีพเพิ่งเริ่มผลิตได้ไม่นาน และยังมีปัญหาด้านการตลาดรองรับสินค้าด้วย

ทิวทัศน์ที่แก่งผักกูด

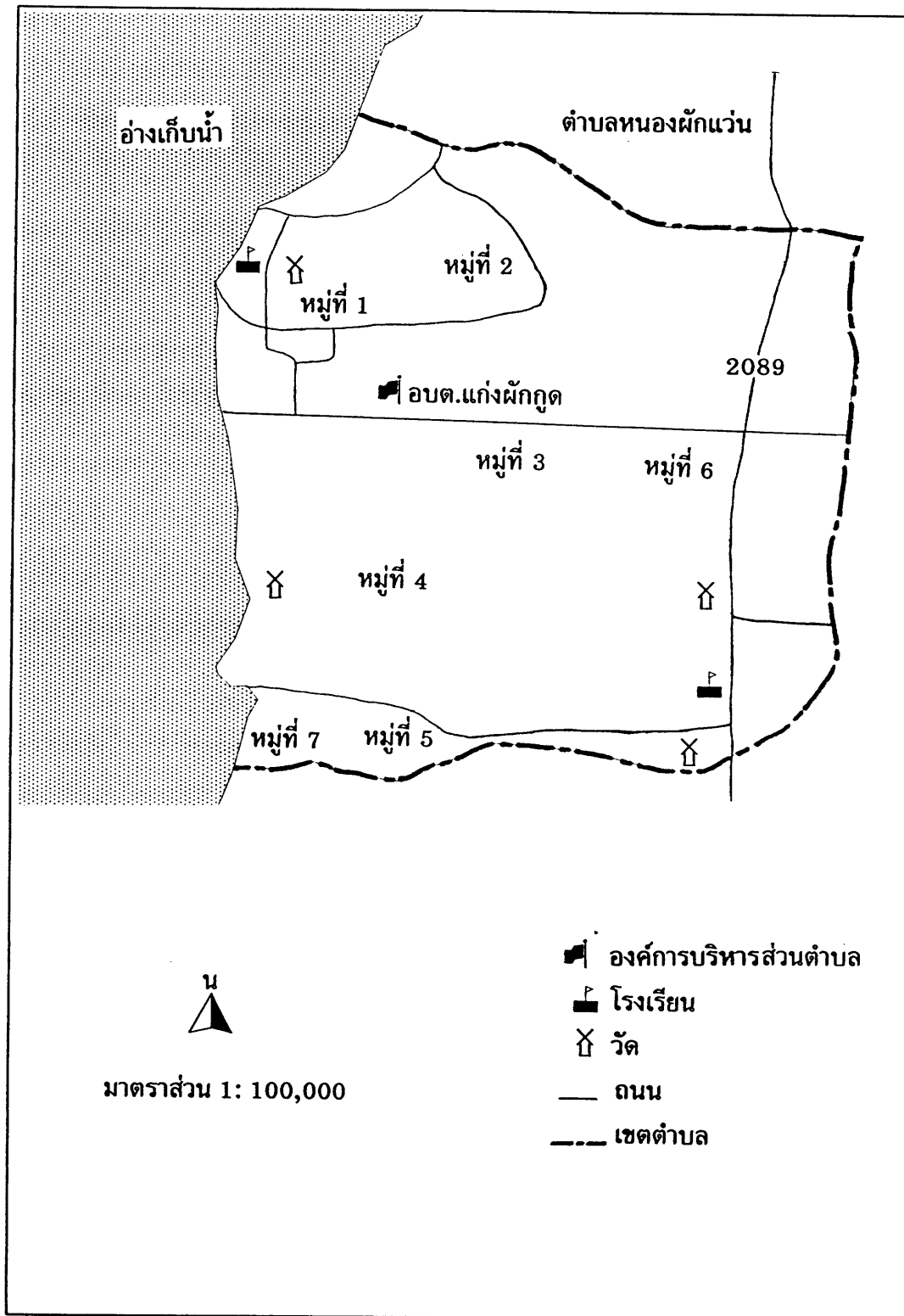

บริเวณอ่างเก็บน้ำเมื่อน้ำลด

น้ำตกวังก้านเหลือง

ภาพที่ 12 แหล่งท่องเที่ยวตำบลแก่งผักกูดและพื้นที่ใกล้เคียง

ภาพที่ 13 แผนที่ตำบลแก่งผักกูด

2. ประชาชนท้องถิ่น

2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูด

ตารางที่ 37 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูด

	ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	25	59.5
	หญิง	17	40.5
	รวม	42	100.0
อายุ	20 ปี ลงมา	-	-
	21-30 ปี	7	16.7
	31-40 ปี	13	31.0
	41-50 ปี	17	40.5
	51-60 ปี	4	9.5
	61 ปีขึ้นไป	1	2.4
	รวม	42	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	23	54.8
	มัธยมศึกษาตอนต้น	10	23.8
	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	7	16.7
	ปวส., อนุปริญญา	2	4.8
	ปริญญาตรีขึ้นไป	-	-
	รวม	42	100.0
อาชีพ	ทำนา, ทำไร่	19	45.2
	เลี้ยงสัตว์	-	-
	ค้าขาย, ธุรกิจส่วนตัว	7	16.7
	รับจ้าง, ลูกจ้าง	8	19.0
	รับราชการ	5	11.9
	อื่นๆ ได้แก่	3	7.1
	รวม	42	100.0
รายได้ต่อปี	ระหว่าง 10,000-50,000 บาท	20	47.6
	50,001-100,000 บาท	19	45.2
	มากกว่า 100,000 บาท	3	7.1
	รวม	42	100.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	น้อยกว่า 10 ปี	2	4.8
	ระหว่าง 10-20 ปี	3	7.1
	20 ปีขึ้นไป	37	88.1
	รวม	42	100.0

ตารางที่ 37 จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดจำนวน 42 คน พบว่า เป็นเพศชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 40.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 54.8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ร้อยละ 45.2 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท ร้อยละ 47.6 และส่วนใหญ่จะอยู่อาศัยในหมู่บ้านนี้มากกว่า 20 ปี

2.2 ประสพการณ์การท่องเที่ยว

ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละความถี่ในการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูด

ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่ใน การเดินทาง				รวม
	ไม่เคยไป	1-5 ครั้ง/ปี	6-10 ครั้ง/ปี	มากกว่า 10 ครั้ง/ปี	
1. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	16 (38.1)	25 (59.5)	1 (2.4)	-	42 (100.0)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติ ศาสตร์ โบราณคดี	36 (85.7)	6 (14.3)	-	-	42 (100.0)
3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ	10 (23.8)	32 (76.2)	-	-	42 (100.0)
4. สถานบันเทิงต่างๆ	32 (76.2)	10 (23.8)	-	-	42 (100.0)

จากตารางที่ 38 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยไปแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และงานประเพณีต่างๆ อาจเป็นเพราะคนไทยมักจะไปร่วมงานประเพณีสำคัญๆเป็นประจำอยู่แล้วซึ่งไม่ต้องเดินทางไปไกลจากหมู่บ้าน และบางส่วนเคยไปแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาจเป็นเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะเคยเดินทางท่องเที่ยวแต่เมื่อดูจากความถี่ในการเดินทางแล้วพบว่าส่วนมากจะอยู่ในช่วง 1 ถึง 5 ครั้งต่อปี เท่านั้น

2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย และผู้ที่เคยได้ยินจะรับรู้ข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด (ดังตารางที่ 39)

ตารางที่ 39 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งฝักกูดด้านการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยุ	-	0.0
2. โทรทัศน์	18	42.9
3. หนังสือพิมพ์/หนังสือต่าง ๆ	15	35.7
4. ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน	8	19.0
5. เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ	3	7.1
6. แหล่งอื่น ๆ	-	0.0
7. ไม่เคยได้ยิน	24	57.1

2.4 การมีส่วนร่วม

ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งฝักกูดในการเป็นสมาชิกกลุ่มท้องถิ่น

กลุ่มต่างๆในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มออมทรัพย์	5	11.9
2. กลุ่มอาชีพ	6	14.3
3. กลุ่มแม่บ้าน	10	23.8
4. กองทุนหมู่บ้าน	21	50.0
5. สมาชิกอบต. กรรมการหมู่บ้าน	2	4.8
6. สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ เช่น อสม.	8	19.0
7. ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย	9	21.4

จากตารางที่ 40 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นโครงการของทางภาครัฐที่ให้กู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ รองลงมา เป็นกลุ่มแม่บ้านซึ่งทางพัฒนาชุมชนได้เข้ามาส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลยก็มีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดงานประเพณีงานบุญต่างๆ มีส่วนร่วมในการประชุมชาวบ้าน และฝึกอาชีพเสริมซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมแบบไม่เป็นทางการมากกว่า เนื่องจากคนในชุมชนชนบทจะมีสังคมที่ใกล้ชิดกันจึงช่วยเหลือกัน (ดังตารางที่ 41)

ตารางที่ 41 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น

กิจกรรมในท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้าร่วมประชุมในการเสนอปัญหา/ความต้องการต่อบต.	19	45.2
2. เข้าร่วมฝึกอาชีพเสริม	16	38.1
3. ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี/งานบุญต่าง ๆ เป็นประจำ	28	66.7
4. ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและมีการบริหารจัดการกันเอง	2	4.8
5. เป็นกรรมการหมู่บ้าน/กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	2	4.8
6. เคยเป็น/เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้นำชุมชน หรือเคยลงสมัครเป็นสมาชิกอบต.	4	9.5
7. มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเสนอความคิดในการพัฒนาการท้องถิ่น	11	26.2
8. มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือเสนอแนะให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	13	31.0
9. อื่น ๆ	5	11.9
10. ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆเลย	-	-

2.4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 42 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งผักกูดด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำถาม	ถูก	ผิด
1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือการท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น)	18 (42.9)	24 (57.1)
2. สิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีลักษณะอย่างไร (สร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น)	27 (64.3)	15 (35.7)
3. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของใคร (การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของทั้งองค์กรท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว)	35 (83.3)	7 (16.7)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร (มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การควบคุมคุณภาพแหล่งน้ำและการอนุรักษ์ป่าไม้)	42 (100.0)	-

ตารางที่ 42 (ต่อ)

คำถาม	ถูก	ผิด
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบอย่างไร (ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น)	24 (57.1)	18 (42.9)
6. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคืออะไร (การดำรงความสวยงามตามธรรมชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)	39 (92.9)	3 (7.1)
7. สินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นสินค้าประเภทใดมากที่สุด (สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น)	34 (81.0)	8 (19.0)
8. สิ่งที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการมาเที่ยวในท้องถิ่นคือ (ความรู้ ความสนุกสนาน และสินค้าที่ระลึก)	38 (90.5)	4 (9.5)
9. คนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด (สร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น)	37 (88.1)	5 (11.9)
10. ใครควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (ภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น)	41 (97.6)	1 (2.4)
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ ระบบนิเวศน้อยที่สุด (ใช่)	34 (81.0)	8 (19.0)
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น (ใช่)	41 (97.6)	1 (2.4)
13. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด (เป็นคำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	29 (69.0)	13 (31.0)
14. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยว (ใช่)	42 (100.0)	-
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ใช่)	42 (100.0)	-
16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ ให้เกิดขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ (ใช่)	22 (52.4)	20 (47.6)
17. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเห็นแก่ผลประโยชน์ที่จะมาสู่ท้องถิ่นมากกว่า ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไม่ใช่)	34 (81.0)	8 (19.0)
18. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในท้องถิ่นของตนเอง (ใช่)	41 (97.6)	1 (2.4)
19. ประชาชนในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ เพราะเป็นหน้าที่ของอบต. เท่านั้น (เป็นคำถามเชิงลบ) (ไม่ใช่)	37 (88.1)	5 (11.9)
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ใช่)	40 (95.2)	2 (4.8)

จากตารางที่ 42 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบคำถามด้านความรู้ความเข้าใจได้ถูก แต่มีบางข้อที่ตอบผิดเป็นจำนวนมาก เช่น รูปแบบการพัฒนาต้องการให้ปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้มีความสวยงามกว่าเดิม และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมาก ๆ ที่มีการตอบเช่นนี้มากอาจเป็นเพราะที่หมู่บ้านแก่งฝักกูดมีความดึงดูดใจด้านพื้นที่น้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ จึงต้องการให้มีการปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้สวยงามกว่าเดิม

2.5 ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 43 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตำบลแก่งฝักกูดด้านความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. หมู่บ้านของท่านสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้	41 (97.6)	1 (2.4)
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น	42 (100.0)	-
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการวางแผนที่ดีจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	36 (14.3)	6 (14.3)
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาสาธาณูปโภคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ	36 (85.7)	6 (14.3)
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเน้นให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม	4 (9.5)	38 (90.5)
6. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น	41 (97.6)	1 (2.4)
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป	35 (83.3)	7 (16.7)
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่าง ๆ	34 (81.0)	8 (19.0)
9. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม	39 (92.9)	3 (7.1)
10. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นควรมีสถานบันเทิงต่าง ๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยว	33 (78.6)	9 (21.4)
11. สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น	42 (100.0)	-

ตารางที่ 43 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
12. การดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นและตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย	41 (97.6)	1 (2.4)
13. ท่านยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น	42 (100.0)	-
14. ท่านยินดีให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยที่บ้านของท่านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท่านโดยได้รับคำตอบแทนตามข้อตกลงของท้องถิ่น	29 (69.0)	13 (31.0)
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นจะทำให้ลูกหลานได้รู้คุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	42 (100.0)	-

จากตารางที่ 43 พบว่า ข้อความเชิงบวกกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเห็นด้วย ทั้งในด้านการควบคุมดูแล การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และข้อความเชิงลบส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วย แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นทางด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้ามนั้นหากมีการให้ความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องก็เข้าใจแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ

3. นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 44 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เลือกไปแหล่งท่องเที่ยวตำบลแก่งฝักกูด

กิจกรรม	ตำบลแก่งฝักกูด
1. ชมทิวทัศน์	18
2. ชี้อกรยานเสือภูเขา	0
3. กางเต็นท์พักแรม	2
4. ชมแหล่งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ	0
5. ชมสินค้าระลึก	0
6. ชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	25
7. พักร่วมกับชาวบ้าน (Home Stay)	0

จากตารางที่ 44 พบว่า มีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อยที่คิดจะมาเที่ยวชมทิวทัศน์ที่ตำบลแก่งฝักกูด และชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง อาจเป็นเพราะแก่งฝักกูดอยู่ไกลจากที่ทำการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ

4. ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนตำบลแก่งผักกูด คือ นายสุวรรณ ชุ่มเข็ม ตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร อบต.แก่งผักกูด มีความคิดเห็นว่า บริเวณแก่งผักกูดสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ บริเวณหมู่ 4 มีทิวทัศน์ที่สวยงาม คิดว่าควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณริมอ่างเก็บน้ำ ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก นอกจากนี้บริเวณ หมู่ 1 มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ถูกน้ำท่วมอยู่ ทางอบต.และชาวบ้านจึงคิดกันว่าน่าจะบูรณะองค์พระและจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยให้มีเรือนำเที่ยวไปนมัสการองค์พระ อีกทั้งที่แก่งผักกูดยังมีการแข่งเรือเป็นประจำทุกปี จึงน่าจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรค คือเส้นทางคมนาคม สิ่งที่ต้องการมากที่สุดคือให้มีการลาดยางถนนรอบคันอ่าง จะทำให้สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ และขาดงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาพื้นที่

5. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ตำบลแก่งผักกูดอยู่ไกลจากที่ทำการเขื่อนพอสสมควร แต่เส้นทางคมนาคมมีความสะดวก ในการเข้าถึง ช่วงระหว่างบ้านมะนาวหวานกับแก่งผักกูดมีทิวทัศน์ที่สวยงาม และเมื่อน้ำลดลงมากจะมีพื้นที่บริเวณชายฝั่งเหลือเยอะมาก ชาวบ้านสามารถทำการเพาะปลูกพืชได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่ สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง บึงบัวที่บ้านทะเลวังวัด และจำปีสิรินธรที่ป่าพรุณ้ำจืดบ้านซำจำปา ซึ่งที่แก่งผักกูดนี้สามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายอย่าง เช่น

5.1 การขี่จักรยานชมทิวทัศน์ จะได้เห็นสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม บริเวณอ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่โล่งไม่มีต้นไม้ใหญ่ช่วยบังแดดประกอบกับมีอากาศร้อน การขี่จักรยานชมทิวทัศน์จึงเหมาะสำหรับช่วงเช้าหรือช่วงเย็น เพราะอากาศจะไม่ร้อนจนเกินไป เส้นทางถนนเลียบบอ่างเก็บน้ำที่บ้านแก่งผักกูดเป็นถนนลูกรัง เหมาะกับผู้ชื่นชอบความตื่นเต้น ผจญภัย

2. การพายเรือในอ่างเก็บน้ำ อาจเป็นเรือพาย เรือแคนู เพื่อชมวิทิวทัศน์ ควรเป็นช่วงปริมาณน้ำมาก หากอบต.จะดำเนินการต้องดูแลเรื่องความสะอาดของอ่างเก็บน้ำและพื้นที่รอบๆ และต้องดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ

นายเลอเกียรติ แก้วศรีจันทร์ ตำแหน่งนายอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีได้ให้ความเห็นว่า นโยบายด้านการท่องเที่ยวของอำเภอพัฒนานิคม ส่งเสริมให้มีการปลูกทานตะวันกัน

มาก ๆ และ เชื่อมโยงกับเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดลพบุรี ยังมีจุดอื่นที่น่าสนใจในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์โครงการกระดุกบ้านโป่งมะนาว มีอายุหลายพันปี ทางกรมศิลปากรได้มาสำรวจและให้คำยืนยันแล้วว่าเป็นยุคเดียวกับบ้านเชียง นอกจากนี้บริเวณรอบ ๆ เขื่อนยังมีอีกหลายแห่งที่มีทิวทัศน์สวยงาม เช่น บ้านโคกสลุงมีพริกน้ำที่สามารถขับรถชมบนนั้นได้ ประกอบกับทางรถไฟเหนือน้ำที่ยาวที่สุดก็อยู่ที่โคกสลุง ทั้งมะนาวหวาน โคกสลุง หนองบัว อาจจะให้นักท่องเที่ยวนั่งเรือชมทิวทัศน์บริเวณเขื่อน โดยให้อบต. รับผิดชอบ ซึ่งทางด้านผู้จัดการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก บอกว่าการดำเนินการลักษณะเช่นนี้ ถ้าให้เอกชนทำคงอนุญาตไม่ได้ เพราะการควบคุมทำได้ยาก แต่ถ้าเป็นทางอบต.ดำเนินการอาจทำได้ การพัฒนาพื้นที่รอบ ๆ อ่างเก็บน้ำ เช่น เขาพระ คิดว่าสามารถพัฒนาได้ แต่ไม่มีพื้นที่ซึ่งพื้นที่รอบ ๆ เป็นของเอกชนทั้งหมด ที่น่าพัฒนามากคือที่โคกสลุง มีทิวทัศน์ที่สวยงาม วัฒนธรรมโบราณ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา คือ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ในช่วงหน้าท่องเที่ยว การจราจรจะติดขัดมาก เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมทุ่งทานตะวันและเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์กันมาก

นายสว่าง ฉวีวรรณ ตำแหน่งนายอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี ได้ให้ความเห็นว่ นโยบายด้านการท่องเที่ยว คือ คนมาเงินมา ทำอย่างไรให้คนมาเที่ยวอำเภอวังม่วง จึงจัดงานทานตะวันเพื่อดึงนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ให้มาเที่ยวที่อำเภอวังม่วง ซึ่งพื้นที่ที่ปลูกทานตะวันมาก คือ เส้นทางจากอำเภอมวกเหล็กผ่านอุโมงค์ต้นไม้ ผ่านเนินพิศวงมาจนถึงทางแยกไปอำเภอแก่งคอย มีนโยบายการซื้อขายผลผลิตล่วงหน้าเพื่อประกันความมั่นคงให้กับผู้ปลูกทานตะวัน ช่วยให้เขยิบบนลำแข้งของตัวเอง นอกจากนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องดูว่าพื้นที่ใดสามารถพัฒนาด้านใดได้บ้าง เช่น การพัฒนาเป็นศูนย์สินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน ในปีที่ผ่านมาผลิตภัณฑ์พิเศษคือ น้ำทานตะวัน ผลิตจากเกสรของดอกทานตะวัน นโยบายอีกประการคือ คนมาต้องเก็บค่าผ่านทาง หมายถึง การขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว เมื่อหักต้นทุนแล้วกำไรก็คือค่าผ่านทาง การพัฒนาหมู่บ้านที่อยู่ริมอ่างเก็บน้ำนั้น มีหมู่บ้านทำฤทธิ์ที่มีกลุ่มหัตถกรรมจักสาน มีวัดฤดูบที่มีมากในท้องถิ่นคือโบราณทอนนำมาสานเป็นหมวก กระเป๋า นโยบายการพัฒนาอีกประการคือ ร้านอาหารต้องสะอาด เมื่อนักท่องเที่ยวมาเห็นห้องครัวต้องสะอาด ห้องน้ำต้องสะอาด การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ สามารถทำได้ในช่วงท้ายเขื่อนลงไป วิถีชีวิตของชาวบ้านริมแม่น้ำป่าสักยังมีให้เห็นอยู่ ตั้งแต่อำเภอวังม่วงถึงอำเภอเสาให้ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา คือ ในช่วงที่ไม้ใช้ฤดูท่องเที่ยว อาจจะขายของไม่ค่อยได้ ชาวบ้านไม่อดทน จึงต้องพยายามหาตลาดให้กับกลุ่มแม่บ้าน

นายชาครีย์ ทองธวัช ตำแหน่งนายอำเภอท่าหลวง และนายเล็ก ศรีเรือง ตำแหน่งปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายปกครองและพัฒนา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี ได้ให้ความเห็นว่

อำเภอท่าหลวงไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นเหมือนที่อื่น ๆ มีสถานที่ท่องเที่ยว คือ สวนรุกขชาติ น้ำตกวังก้านเหลือง มีที่น่านสนใจก็คือพื้นที่ป่าที่บ้านซับจำปา มีการค้นพบต้นจำปีชนิดหนึ่ง ซึ่งภายหลังได้มีการขอพระราชทานชื่อจำปีสิรินธร ซึ่งพบเพียงแห่งเดียวในโลก ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการขอเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ให้มีการลาดยางถนนรอบคันอ่างเก็บน้ำ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว อาจจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ปัญหาด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอท่าหลวงก็คือไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจเท่าที่ควร จึงต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์

นายนิโรจน์ อุบลเจริญ ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มงานก่อสร้าง 1 และผู้ช่วยผู้จัดการโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ให้ความเห็นว่า พื้นที่รอบ ๆ อ่างเก็บน้ำนั้นเมื่อทางเขื่อนทำการเวนคืนเป็นที่ดินของเขื่อนแล้วก็จะมอบให้กรมธนารักษ์เป็นผู้ดูแล หากจะมีการขอใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น ตำบลมะนาวหวาน ต้องการจะทำท่าจอดเรือ ต้องทำเรื่องเสนอต่อผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้อนุญาต เพราะบางครั้งหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบไม่ได้มีเพียงหมู่บ้านเดียว จึงต้องให้ผู้มีอำนาจพิจารณาและตัดสินใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (Cluster Analysis)

นำข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีคำตอบเป็น 0 และ 1 มาทำการจัดกลุ่มโดยเลือกใช้วิธี Within Group Linkage พบว่า สามารถจัดกลุ่มความคิดเห็นของประชาชนทั้ง 5 หมู่บ้านซึ่งมีจำนวน 365 คน ได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 45 การจัดกลุ่มความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามหมู่บ้าน

ตำบล	กลุ่มที่			รวม	คิดเป็นสัดส่วน
	1	2	3		
โคกสูง	25	52	91	168	1:2.08:3.64
หนองบัว	2	9	16	27	1:4.5:8
วังม่วง	1	10	13	24	1:10:13
มะนาวหวาน	19	44	41	104	1:2.32:2.16
แก่งผักกูด	6	12	24	42	1:2:4
รวม	53	127	185	365	1:2.39:3.49

จากตารางที่ 45 กลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนไม่เท่ากันไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ จึงต้องคิดเป็นสัดส่วนของแต่ละกลุ่มก่อน จึงพบว่าจำนวนสัดส่วนของสมาชิกในตำบลหนองบัวและตำบลวังม่วงมีสัดส่วนของสมาชิกแตกต่างจากตำบลอื่น ๆ

จากนั้นจึงพิจารณาความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวของสมาชิกในกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า

กลุ่มที่ 1 ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มนี้ จำนวน 53 คน เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น ถ้าไม่มีการวางแผนที่ดีจะเกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนา ด้านสังคมและด้านสาธารณสุขไปมากขึ้น การพัฒนาต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มนี้ไม่เห็นด้วยหรือไม่เชื่อว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป และไม่เชื่อว่าการขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่าง ๆ

กลุ่มที่ 2 มีสมาชิก 127 คน ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในด้านการควบคุมดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่สมาชิกในกลุ่มที่ 2 นี้จำนวนไม่น้อย ไม่เห็นด้วยหรือไม่เชื่อว่าการควบคุมโดยคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม แสดงว่าคนกลุ่มนี้ขาดความไว้วางใจคนในท้องถิ่น เมื่อขาดความไว้วางใจแล้วการจะขอความร่วมมือในเรื่องต่างๆ อาจทำได้ยาก จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นให้มากขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นจะได้เข้าใจแนวทางการพัฒนาร่วมกัน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนในท้องถิ่น นอกจากนี้คนกลุ่มนี้ยังไม่เห็นด้วยกับการให้นักท่องเที่ยวพักอาศัยที่บ้านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยได้รับค่าตอบแทนตามข้อตกลง อาจเป็นเพราะไม่สะดวก ไม่ไว้วางใจนักท่องเที่ยว ไม่ชอบให้ผู้อื่นมาร่วมชายคา หรือด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม ซึ่งในข้อนี้เป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล ถ้ากลุ่มนี้ไม่เห็นด้วยแสดงว่าหากท้องถิ่นจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ โฮมสเตย์ก็ไม่สามารถจะให้คนกลุ่มนี้มาร่วมด้วยได้

กลุ่มที่ 3 มีสมาชิก 185 คน ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในด้านการควบคุมดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และยินดีที่จะสนับสนุน

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และคำตอบที่เด่นที่สุดของกลุ่มที่ 3 นี้คือ สมาชิก ทั้ง 185 คน เห็นด้วยกับการให้นักท่องเที่ยวพักอาศัยที่บ้านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตาม แนวทางการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ แสดงว่าคนกลุ่มนี้สามารถพัฒนาการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ แต่สมาชิกกลุ่มนี้ไม่เชื่อว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับ การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคเพิ่มมากขึ้น อาจเป็นเพราะหมู่บ้านนั้นมีการพัฒนาสาธารณูปโภค ต่าง ๆ พร้อมแล้วจึงไม่คิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้มีสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความพร้อมของพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยทำการศึกษาใน 3 ด้าน คือ ด้านพื้นที่โดยมีตัวชี้วัด 6 ตัว ได้แก่ ความงามของทิวทัศน์ วัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน ความสะดวกในการเข้าถึง ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และสินค้าพื้นเมือง ด้านชุมชน ทำการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นใน 5 ตำบล จำนวน 365 คน และด้านนักท่องเที่ยว ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน ว่ามีความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนอย่างไร พบว่าพื้นที่บริเวณรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังนี้

ตำบลโคกสูง

ด้านพื้นที่ ตำบลโคกสูงมีความพร้อมด้านพื้นที่ คือ มีทิวทัศน์สวยงาม สามารถชมวิวนกนางแอ่นน้ำได้ มีทางรถไฟที่ยกระดับเหนือน้ำ ยังมีเรือนฝาค้อ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวไทยเบ็งให้ได้ศึกษาที่พิพิธภัณฑสถานไทยเบ็งโคกสูง สินค้าพื้นเมืองเดิมมีแต่ถั่วย่ำกับผ้าขาวม้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวโคกสูง ปัจจุบันผ้าทอของโคกสูงมีคุณภาพดีไม่แพ้ที่อื่น

ด้านชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 168 คน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพอสมควร แต่มีบางประเด็นที่ยังไม่เข้าใจ เช่น การจัดทำมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมาก ๆ และการไม่เห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย สื่อที่รับรู้ข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความร่วมมือในความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ในเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดทางด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้าม ดังนั้นจึงต้องมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นว่า ตำบลโคกสูงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะบนพนักน้ำมีทิวทัศน์ที่สวยงาม มีพิพิธภัณฑสถานไทยเบ็ง วัดโคกสำราญ และผ้าทอของกลุ่มแม่บ้าน ปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดแคลนสาธารณูปโภคต่าง ๆ ทั้งน้ำประปา ไฟฟ้าสาธารณะ ขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น

ด้านนักท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวจะเดินทางไปเที่ยวที่ใดพบว่า มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากสนใจไปเที่ยวชมทิวทัศน์ที่ตำบลโคกสูง สนใจชมวัฒนธรรมท้องถิ่นและชมสินค้าที่ระลึก

จากการศึกษาความพร้อมใน 3 ด้านที่กล่าวมา สามารถนำมาวางรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การเที่ยวชมทิวทัศน์บนพนักน้ำ การเที่ยวชมวัฒนธรรมท้องถิ่นและสินค้าพื้นเมือง การกางเต็นท์พักแรมบริเวณชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ การขี่จักรยานบนพนักน้ำ

ตำบลหนองบัว

ด้านพื้นที่ ตำบลหนองบัวมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านเขาพระ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับที่ทำการเขื่อนมากที่สุด ฝั่งตะวันตกของเขื่อนเป็นพื้นที่ทำการเกษตรมีการปลูกทานตะวัน เมื่อถึงฤดูทานตะวันบานมองจากที่ทำการเขื่อนมาจะเห็นทานตะวันบานสะพรั่งหลายร้อยไร่

ด้านชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพอสมควร แต่มีบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจ เช่น การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบในการพัฒนา การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวมาก ๆ และการไม่เห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย สื่อที่รับรู้ข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ รองลงมาเป็นหนังสือพิมพ์และหนังสือต่าง ๆ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความร่วมมือในความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ในเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกและไม่เห็นด้วยกับข้อความเชิงลบ แสดงว่าประชาชนมีความคิดทางด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่มีบางกลุ่มที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้าม ดังนั้นจึงต้องมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าบริเวณเขาพระสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงามขึ้น ให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อนชมทิวทัศน์

ด้านนักท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยสนใจจะไปเที่ยวชมทิวทัศน์ที่บ้านเขาพระ ขี่จักรยานเสือภูเขาและกางเต็นท์พักแรม

จากการศึกษาความพร้อมใน 3 ด้านที่กล่าวมา สามารถนำมาวางรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การเที่ยวชมทิวทัศน์บริเวณเขาพระ การขี่จักรยานเสือภูเขารอบเขาพระ การกางเต็นท์พักแรมบริเวณชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ

ตำบลวังม่วง

ด้านพื้นที่ ตำบลวังม่วงมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านท่าฤทธิ ซึ่งมีทิวทัศน์บริเวณริมอ่างเก็บน้ำสวยงามโดยเฉพาะช่วงเวลาในตอนเย็นแดดร่มลมตกเหมาะแก่การพักผ่อน มีความสะดวกในการเข้าถึงทั้งเส้นทางจากถนนด้านท้ายเขื่อนที่เลียบริมชายฝั่ง หรือเส้นทาง 2089 นอกจากนี้บ้านท่าฤทธิยังมีชื่อเสียงในการผลิตสินค้าพื้นเมืองจากใบลานที่มีอยู่มากในท้องถิ่น และมีการอนุรักษ์ต้นลานให้คงอยู่ในหมู่บ้านตลอดไป

ด้านชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพอสมควร แต่มีบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจ เช่น ลักษณะของสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวก รูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมาก ๆ และการไม่เห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประชาชนมีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย สื่อที่รับรู้ข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย ในเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกและไม่เห็นด้วยกับข้อความเชิงลบ แสดงว่าประชาชนมีความคิดทางด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้ามมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นจึงต้องมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องพัฒนาคนหมู่บ้านท่าฤทธิมีการจักสานใบลาน และมีการอนุรักษ์ต้นลานทอง มีโครงการปลูกลานทองสองข้างทางเข้าหมู่บ้าน ด้านพื้นที่นั้นหมู่บ้านท่าฤทธิสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะมีทัศนียภาพที่สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อนและสามารถกางเต็นท์พักแรมได้

ด้านนักท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยสนใจจะไปเที่ยวชมทิวทัศน์ที่บ้านท่าฤทธิ ชมสินค้าสินค้าที่ระลึกและกางเต็นท์พักแรม

จากการศึกษาความพร้อมใน 3 ด้านที่กล่าวมา สามารถนำมาวางรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้ การเที่ยวชมทิวทัศน์ที่บ้านท่าฤทธิ การขี่จักรยานชมทิวทัศน์ การพายเรือในอ่างเก็บน้ำ การกางเต็นท์พักแรม การเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวบ้านและชมการผลิตสินค้าพื้นเมือง

ตำบลมะนาวหวาน

ตำบลมะนาวหวาน มีชายฝั่งเลียบอ่างเก็บน้ำเป็นแนวยาว มีทิวทัศน์สวยงาม การเดินทางเข้าถึงสะดวก มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ คือ น้ำตกสวนมะเดื่อ และพิพิธภัณฑสถานบ้านโป่งมะนาว มีการค้นพบโครงกระดูกของมนุษย์โบราณและข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ

ด้านชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 คน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพอสมควร แต่มีบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบผิดมาก เช่น ลักษณะของสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวก รูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมาก ๆ และไม่เห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย สื่อที่รับรู้ข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ในเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกและไม่เห็นด้วยกับข้อความเชิงลบ แสดงว่าประชาชนมีความคิดทางด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีบางส่วนที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้าม ดังนั้นจึงต้องมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องจะทำให้ประชาชนเข้าใจแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน จะได้ไม่เกิดการต่อต้านการพัฒนา ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาตำบลมะนาวหวานมีปัญหาการว่างงานมาก ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อที่ชาวบ้านจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทางอบต.มะนาวหวานมีนโยบายในการสร้างท่าเทียบเรือขนาดกลาง เพื่อที่จะจัดเรือท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวชมทัศนียภาพบริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

ด้านนักท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่า นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยสนใจจะไปเที่ยวชมทิวทัศน์ที่ตำบลมะนาวหวาน และกางเต็นท์พักแรม

จากการศึกษาความพร้อมใน 3 ด้านที่กล่าวมา สามารถนำมาวางรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การขี่จักรยานชมทิวทัศน์เลียบชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ การพายเรือในอ่างเก็บน้ำ และการกางเต็นท์พักแรม

ตำบลแก่งผักกูด

ด้านพื้นที่ ตำบลแก่งผักกูดเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านพื้นที่น้อย มีความสะดวกในการเข้าถึง ช่วงระหว่างมะนาวหวานกับแก่งผักกูดมีทิวทัศน์ที่สวยงาม แต่ทางด้านเหนือขึ้นไปถ้ามีปริมาณน้ำน้อยจะมีต้นไม้ขึ้นระเกะระกะ และซากบ้านเรือนเก่าๆให้เห็นมีสภาพไม่น่าดู อาจต้องมีการปรับปรุง มีแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่ สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง และจำปาลีรินทรที่ป่าพรุน้ำจืดบ้านซับจำปา

ด้านชุมชน จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 42 คน พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพอสมควร แต่มีบางข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบผิดไปจากแนวทางการพัฒนาแบบเชิงนิเวศ เช่น รูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องการให้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้สวยงามกว่าเดิม การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมากๆ และไม่เห็นด้วยกับการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างยังขาดความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่จากการที่ประชาชนท้องถิ่นตอบเช่นนี้อาจเป็นเพราะแก่งผักกูดมีความดึงดูดใจด้านพื้นที่น้อย จึงต้องการให้มีการปรับปรุงพื้นที่ให้สวยงามกว่าเดิม และต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย สื่อที่รับรู้ข่าวสารมากที่สุดคือ โทรทัศน์ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ในเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อความเชิงบวกและไม่เห็นด้วยกับข้อความเชิงลบ แสดงว่าประชาชนมีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีบางส่วนที่มีความคิดเห็นในทางตรงข้าม ดังนั้นจึงต้องมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในท้องถิ่นเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้ประชาชนเข้าใจแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นไปในทิศทางเดียวกัน จะได้ไม่เกิดการต่อต้าน ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นว่า ตำบลแก่งผักกูดต้องมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ แต่ขณะนี้ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งต้องการมากที่สุดคือ ให้มีการลาดยางถนนรอบคันอ่างเก็บน้ำ

ด้านนักท่องเที่ยว จากการสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่า นักท่องเที่ยวสนใจจะมาเที่ยวตำบลแก่งผักกูดกันน้อย อาจเป็นเพราะแก่งผักกูดอยู่ไกลจากที่ทำการเขื่อนมากที่สุด ในบรรดาพื้นที่ที่ให้นักท่องเที่ยวเลือกตอบ

จากการศึกษาความพร้อมใน 3 ด้านที่กล่าวมา สามารถนำมาวางรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การชั่งจักรยานชมทิวทัศน์เลียบชายฝั่งอ่างเก็บน้ำ และการพายเรือในอ่างเก็บน้ำ

การวิเคราะห์จัดกลุ่มประชาชนท้องถิ่นตามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า สามารถจัดกลุ่มประชาชนท้องถิ่น 365 คนได้เป็น 3 กลุ่ม เมื่อดูการกระจายของสมาชิกในแต่ละกลุ่มพบว่า สัดส่วนของสมาชิกแต่ละกลุ่มในแต่ละตำบลนั้นใกล้เคียงกัน กล่าวคือ มีสมาชิกกลุ่มที่ 3 มากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 1 มีน้อยที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาด้านความคิดเห็นนั้นประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ความคิดเห็นที่แตกต่างกันของสมาชิกทั้ง 3 กลุ่มนี้ กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 ซึ่งมีสมาชิกน้อยที่สุดเท่ากับ 53 คน ความคิดเห็นที่เด่นของสมาชิกกลุ่มนี้ คือ ไม่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวที่ไม่มีการจัดการที่ดีจะทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นหายไปและไม่คิดว่าเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้วจะทำให้ถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่าง ๆ กลุ่มที่ 2 มีสมาชิก 127 คน เห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ไม่เห็นด้วยที่การพัฒนาโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงควรส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆให้มากขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่น และกลุ่มที่ 3 มีสมาชิก 185 คน ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยว และความคิดเห็นที่เด่นของกลุ่มนี้ คือ ทุกคนเห็นด้วยที่จะให้นักท่องเที่ยวพักอาศัยและศึกษาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เพราะฉะนั้นหากท้องถิ่นต้องการจัดให้มีการพักอาศัยแบบโฮมสเตย์สามารถพัฒนาหรือขอความร่วมมือจากคนกลุ่มนี้ได้

สรุปได้ว่าการศึกษาความพร้อมของพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยศึกษาใน 3 ด้าน คือ พื้นที่ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว นั้นพบว่าแต่ละตำบลมีความพร้อมด้านพื้นที่ต่างกัน ตำบลที่มีความพร้อมด้านพื้นที่มากกว่าจะได้เปรียบตำบลที่มีความพร้อมด้านพื้นที่น้อย เนื่องจากความพร้อมด้านชุมชนนั้นไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ด้านชุมชนแต่ละตำบลประชาชนมีความเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไปทางบวก กล่าวคือ ประชาชนท้องถิ่นที่อยู่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น แต่ต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มเติม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อที่การพัฒนาการท่องเที่ยวจะได้นำประโยชน์มาสู่คนในท้องถิ่น เพราะฉะนั้นพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ คงสภาพความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้มากที่สุด มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมใดๆ ต้องดูความเหมาะสมและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมด้วย และสิ่งที่สำคัญคือ การพัฒนาใดๆก็ตามต้องอำนวยความสะดวกต่อคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวไม่เสื่อมโทรม นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมไม่ขาด คนในท้องถิ่นอยู่ได้ จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ควรมีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย ควรมีการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะทางโทรทัศน์ เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนมากที่สุด

1.3 ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อยมาก จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นให้มากขึ้น

1.4 วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นในบางพื้นที่กำลังจะหมดไป จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามให้คงอยู่สืบไป

1.5 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเชื่อมป่าสักชลสิทธิ์ไม่ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวอยู่รอบ ๆ เชื่อมป่าสักชลสิทธิ์ จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ หรือจัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวไว้บริเวณที่ทำการเชื่อมป่าสักชลสิทธิ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 กลุ่มตัวอย่างของประชาชนแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนไม่เท่ากันจึงไม่อาจเปรียบเทียบกัน หากต้องการจะเปรียบเทียบด้านชุมชนของแต่ละหมู่บ้านควรใช้จำนวนตัวอย่างในสัดส่วนที่เท่ากัน

2.2 การสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเชื่อมป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 100 คน อาจจะน้อยเกินไปในการนำมาใช้ตัดสินความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวรอบเชื่อมป่าสักชลสิทธิ์ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ดังนั้นหากจะมีการศึกษาด้านความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อไป ควรจะใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่านี้

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านงบประมาณ นโยบายหลักในแผนพัฒนา และด้านบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. 2536. การศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการเขื่อนเก็บกักน้ำแม่ น้ำป่าสัก จังหวัดสระบุรีและจังหวัดลพบุรี รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

..... 2542. โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เอกสารพิมพ์เผยแพร่.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2530. การสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี. กรุงเทพฯ. กองวางแผนโครงการ.

..... 2533. คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

..... 2540ก รายงานขั้นสุดท้าย: การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพฯ. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

..... 2540ข โครงการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพแผนการลงทุนของจังหวัดทั่วประเทศด้านการท่องเที่ยว: รายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ. สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

..... 2540ค สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ. กรุงเทพฯ: กองวางแผนโครงการ.

..... 2541. 36 ปี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบญจ.

..... 2542. การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ.

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543. รายงานฉบับสมบูรณ์ : โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) และสภาตำบล(สต.). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวง, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย.
- จุฬามาศย์ นิลเช่น. 2531. การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสระบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง(ลพบุรี). กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. 2542. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิววัฒน์ รัตนเกตุ. 2542. การศึกษาศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา อ่างเก็บน้ำคลองระโงกจังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณพร วณิชชานกร. 2540. นิเวศท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: หจก. ทรรปณ์ศิลป์.
- วรรณมา วงษ์วานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วินิจ วีรยางกูร. 2532. การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจ, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หม่อมหลวงดุษฎี ชุมสาย และ ญิบพันธ์ พรหมโยธี. 2527. ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สภาวัฒนธรรมอำเภอพัฒนานิคม. 2541. โครงการวิจัยวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตำบลโคกสูง. ลพบุรี: คณะกรรมการจัดทำโครงการวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลโคกสูง อ.พัฒนานิคม.
- สฤกษ์ แสงอรัญญา. 2541. ศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์. 2542. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา
ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุมาลี ภาวสุทธิไพสิฐ. 2541. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. 2544. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. (พิมพ์ครั้งที่ 11).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุชา เล็กสกุลติก. มปป. แนวความคิด นโยบาย และแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
กรุงเทพฯ. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- อาธิป เหมือนสุดใจ. 2541. การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวางแผนการใช้
ที่ดินเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Beeton, S. 2000. Ecotourism : A Practical Guide for Rural Communities. Victoria:
Landlinks Press.
- Burns, P. and A. Holden. 1995. Tourism a New Perspective. London: Prentice Hall
International Ltd.
- Camp, W.G. and T.B. Daugherty. 1997. Managing Our Natural Resources. New York:
Delmar Publishers.
- Ecotourism Association of Australia. 1995. Newsletters. Australia. Cited in S. Beeton.
2000. Ecotourism: A Practical Guide for Rural Communities. Victoria: Landlinks
Press.
- Fennell, D.A. 1999. Ecotourism: An Introduction. London: Routledge.

- Inskeep, E. 1991. Tourism Planning : An Integrated and Sustainable Development Approach. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Mathieson, A. and G. Wall. 1982. Tourism: Economic, Physical, and Social Impact. London: Longman. Cited in E. Inskeep. 1991. Tourism: An integrated and Sustainable Development Approach. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Middleton, V.T.C. and R. Hawkins. 1998. Sustainable Tourism: A Marketing Perspective. Oxford: Butterworth–Heinemann.
- Richards, G. and D. Hall. 2000. Tourism and Sustainable Community Development. London: Routledge.
- Yamane, T. 1960. Statistics: An Introductory Analysis. Singapore: Harper International.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น

แบบสอบถามประชาชนท้องถิ่น

เรื่องความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สาขามิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บ้านเลขที่..... หมู่บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ..... จ.

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัยเท่านั้น ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ กรุณาตอบข้อมูลตามความเป็นจริง โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในคำตอบที่คิดว่าถูกต้องที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร

1. เพศ 1 ชาย 2 หญิง
2. อายุ

☐ 1 ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 2 อายุ 21 – 30 ปี
☐ 3 อายุ 31 – 40 ปี	☐ 4 อายุ 41 – 50 ปี
☐ 5 อายุ 51 – 60 ปี	☐ 6 อายุ 61 ปี ขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา

☐ 1 ประถมศึกษา	☐ 2 มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย ,ปวช.	☐ 4 ปวส. , อนุปริญญา
☐ 5 ปริญญาตรีขึ้นไป	☐ 6 อื่นๆ ระบุ.....
4. อาชีพ

☐ 1 ทำนา, ทำไร่	☐ 2 เลี้ยงสัตว์
☐ 3 ค้าขาย	☐ 4 รับจ้าง
☐ 5 รับราชการ	☐ 6 อื่นๆ ระบุ
5. รายได้ บาท ต่อ ปี

6. ระยะเวลาที่ท่านอยู่อาศัยในชุมชนแห่งนี้

- 1 น้อยกว่า 10 ปี 2 ระหว่าง 10 – 20 ปี
 3 มากกว่า 20 ปี

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์การท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสาร และการมีส่วนร่วม

1. ใน 5 ปีที่ผ่านมา ท่านเดินทางไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง ประมาณปีละกี่ครั้ง

	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่ในการเดินทาง
1	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ทะเล ฯลฯ	ครั้ง/ปี
2	แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน	ครั้ง/ปี
3	แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่างๆ	ครั้ง/ปี
4	สถานบันเทิงต่างๆ	ครั้ง/ปี

2. ท่านเคยได้ยินข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 วิทยุ
 2 โทรทัศน์
 3 หนังสือพิมพ์
 4 ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน
 5 เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ
 6 อื่นๆ โปรดระบุ

7 ไม่เคยได้ยิน

3. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดในท้องถิ่นบ้างหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 กลุ่มออมทรัพย์
 2 กลุ่มอาชีพเกษตรกร
 3 กลุ่มแม่บ้าน
 4 กองทุนหมู่บ้าน
 5 สมาชิกสภาเทศบาล, สมาชิกอบต.
 6 อื่นๆ โปรดระบุ

7 ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย

4. ท่านเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดของท้องถิ่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 เข้าร่วมประชุมชาวบ้านในการเสนอปัญหา/ความต้องการต่อบต.หรือเทศบาล
- 2 เข้าร่วมฝึกอาชีพเสริมกับชาวบ้านคนอื่น ๆ
- 3 ให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณี/งานบุญต่าง ๆ เป็นประจำ
- 4 ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มและบริหารจัดการกันเอง
- 5 เป็นกรรมการหมู่บ้าน, กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 6 เคยเป็น/เป็นผู้ใหญ่บ้าน, กำนัน, ผู้นำชุมชน หรือเคยลงสมัครเป็นสมาชิก อบต.
- 7 มีส่วนร่วมในการวางแผน/เสนอความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น
- 8 มีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือเสนอแนะให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น
- 9 อื่น ๆ โปรดระบุ
- 10 ไม่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆเลย

ส่วนที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ

- 1 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ
- 2 การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 3 การท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4 การท่องเที่ยวที่มุ่งศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

2. ท่านคิดว่าสิ่งก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวก(เช่น ห้องน้ำ, ร้านขายของที่ระลึก)ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีลักษณะอย่างไร

- 1 สร้างให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและท้องถิ่น
- 2 สวยงามหรูหราและทันสมัย
- 3 สร้างให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด
- 4 สร้างเพียงชั่วคราวไม่ต้องคงทนถาวร

3. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของใคร
- 1 องค์กรท้องถิ่น (อบต.)
 - 2 ประชาชนในท้องถิ่น
 - 3 นักท่องเที่ยว
 - 4 ทุกฝ่ายที่กล่าวมา
4. ท่านคิดว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง
- 1 มีการจัดการด้านขยะมูลฝอยที่ดี
 - 2 มีการจัดการด้านคุณภาพแหล่งน้ำ
 - 3 มีการอนุรักษ์ป่าไม้
 - 4 ถูกทุกข้อ
5. ท่านคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีรูปแบบอย่างไร
- 1 ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
 - 2 ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวมาก ๆ
 - 3 จัดให้มีสถานบันเทิงต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว
 - 4 ปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้มีความสวยงามมากกว่าเดิม
6. ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ
- 1 การดำรงความสวยงามตามธรรมชาติ
 - 2 ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้าน
 - 3 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
 - 4 ทุกข้อที่กล่าวมา
7. สินค้าที่ระลึกที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวควรเป็นสินค้าประเภทใดมากที่สุด
- 1 สินค้าที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ
 - 2 ของดีของจังหวัดต่าง ๆ นำมารวมไว้ทีเดียว
 - 3 ซากพืชซากสัตว์ในท้องถิ่น
 - 4 ของหายากจากป่า

8. สิ่งที่น่าทึ่งที่ท่องเที่ยวควรได้รับจากการมาเที่ยวในท้องถิ่นของท่านคือ

- 1 ความรู้ในเรื่องต่างๆของท้องถิ่น
- 2 ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 3 สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น
- 4 ทุกข้อที่กล่าวมา

9. ถ้าท้องถิ่นของท่านมีการพัฒนาการท่องเที่ยวท่านคิดว่าคนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์ในข้อใดมากที่สุด

- 1 สร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น
- 2 ชาวบ้านได้พัฒนาตัวเองให้มีความรู้มากขึ้น
- 3 หมู่บ้านมีความเจริญมากขึ้น
- 4 วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป

10. ท่านคิดว่าใครควรเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของท่าน

- 1 ภาครัฐบาล
- 2 ภาคเอกชน
- 3 องค์กรท้องถิ่น
- 4 ทุกฝ่ายร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น

กรุณาภาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านคิดว่าถูกต้อง

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน้อยที่สุด		
12. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจูงใจนักท่องเที่ยวให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น		
13. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีคือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด		
14. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และความพึงพอใจจากประสบการณ์การท่องเที่ยว		
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรดำเนินการควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
16. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะสามารถรองรับได้		
17. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเห็นแก่ผลประโยชน์ที่จะมาสู่ท้องถิ่นมากกว่าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
18. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง		
19. ประชาชนในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะเป็นหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น(อบต.)เท่านั้น		
20. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การพัฒนา การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน		

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. หมู่บ้านของท่านสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้		
2. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น		
3. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการวางแผนที่ดีจะทำให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		
4. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ ฯลฯ		
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะเน้นให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นให้มากที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม		
6. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาด้านสังคมมากขึ้น เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น		
7. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมจะทำให้วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นหายไป		
8. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและขาดการจัดการที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของท่านถูกรบกวนจากนักท่องเที่ยวและสถานบริการต่างๆ		
9. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการควบคุมของคนในท้องถิ่นจะทำให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม		
10. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นควรมีสถานบันเทิงต่างๆ ไว้บริการนักท่องเที่ยว		
11. สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น		
12. การดูแลและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นและตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย		
13. ท่านยินดีสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น		
14. ท่านยินดีให้นักท่องเที่ยวได้พักอาศัยที่บ้านของท่านและศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท่านตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้รับคำตอบแทนตามข้อตกลงของท้องถิ่น		
15. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่นจะทำให้ลูกหลานได้รู้คุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น		

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเชื่อมป่าสัก

เรื่องความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่รอบเชื่อมป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สาขาภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบการศึกษาวิจัยเท่านั้น ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ กรุณาตอบข้อมูลตามความเป็นจริง กาเครื่องหมาย ✓ ลงในคำตอบที่ถูกต้อง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ 1 ชาย 2 หญิง

2. อายุ ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ 1 ประถมศึกษา	☐ 2 มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ 3 มัธยมศึกษาตอนปลาย ,ปวช.	☐ 4 ปวส. , อนุปริญญา
☐ 5 ปริญญาตรีขึ้นไป	☐ 6 อื่น ๆ ระบุ.....

4. อาชีพ

☐ 1 ทำนา, ทำไร่	☐ 2 เลี้ยงสัตว์
☐ 3 ค้าขาย	☐ 4 รับจ้าง
☐ 5 รับราชการ	☐ 6 นักเรียน นักศึกษา
☐ 7 ธุรกิจส่วนตัว	☐ 8 อื่น ๆ ระบุ

5. รายได้ บาท ต่อ ปี

6. ภูมิลำเนาเดิม (ท่านเดินทางมาจากที่ใด)

☐ 1 ลพบุรี, สระบุรี
☐ 2 กรุงเทพมหานคร
☐ 3 จังหวัดอื่น ๆ ระบุ

ส่วนที่ 2 ประสพการณ์การท่องเที่ยว การรับรู้ข่าวสาร

1. ใน 5 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยเดินทางไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง

	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	เคย	ไม่เคย
1	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ทะเล ฯลฯ		
2	แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน		
3	แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม งานประเพณีต่าง ๆ		
4	สถานบันเทิงต่าง ๆ		

1. เมื่อท่านไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ท่านเคยทำเช่นนี้หรือไม่

	กิจกรรม	บางครั้ง	ประจำ	ไม่เคย
1	เก็บก้อนหิน/ของป่ากลับไปเป็นที่ระลึก			
2	ทิ้งขยะลงสู่น้ำตก แม่น้ำ ลำคลอง			
3	ขีดเขียนหรือสลักชื่อตัวเองบนผนังถ้ำ/ต้นไม้			
4	เก็บต้นไม้/กล้วยไม้ป่ากลับมาปลูกที่บ้าน			
5	ชอบรับประทานอาหารป่า/สัตว์ป่า			
6	ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก			

3. ท่านเคยได้ยินหรือรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 วิทยุ
- 2 โทรทัศน์
- 3 หนังสือพิมพ์
- 4 ผู้นำกลุ่ม/ผู้นำชุมชน
- 5 เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ
- 6 อื่น ๆ โปรดระบุ
- 7 ไม่เคยได้ยิน

4. ท่านเคยรู้จักหรือได้ยินเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังต่อไปนี้บ้างหรือไม่
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1 บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน
- 2 บ้านคีรีวง อุทยานแห่งชาติเขาลวก จ.นครศรีธรรมราช
- 3 หมู่บ้านทรงไทยบ้านโคกเกตุ ต.ปลายโพงพาง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม
- 4 บ้านโบราณ อำเภออุ้มผาง จ.ตาก
- 5 บ้านปราสาท จ.นครราชสีมา
- 6 อื่นๆ โปรดระบุ
- 7 ไม่เคยรู้จัก

ส่วนที่ 3 จากแผนที่แหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสักที่ท่านคิดว่าจะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใดบ้าง

1. กรุณาภาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านคิดว่าจะเดินทางไปท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยว	โคกสูง	เขาพระ	ท่าฤทธิ	มะนาวหวาน	แก่งผักกูด
1. ชมทิวทัศน์					
2. ซี่जरยานเสือภูเขา					
3. กางเต็นท์พักผ่อน					
4. ชมแหล่งวัฒนธรรม					
5. ชมสินค้าที่ระลึก					
6. ชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง					
7. พักกับชาวบ้าน(โฮมสเตย์)					

2. ปัญหา/ข้อเสนอแนะ

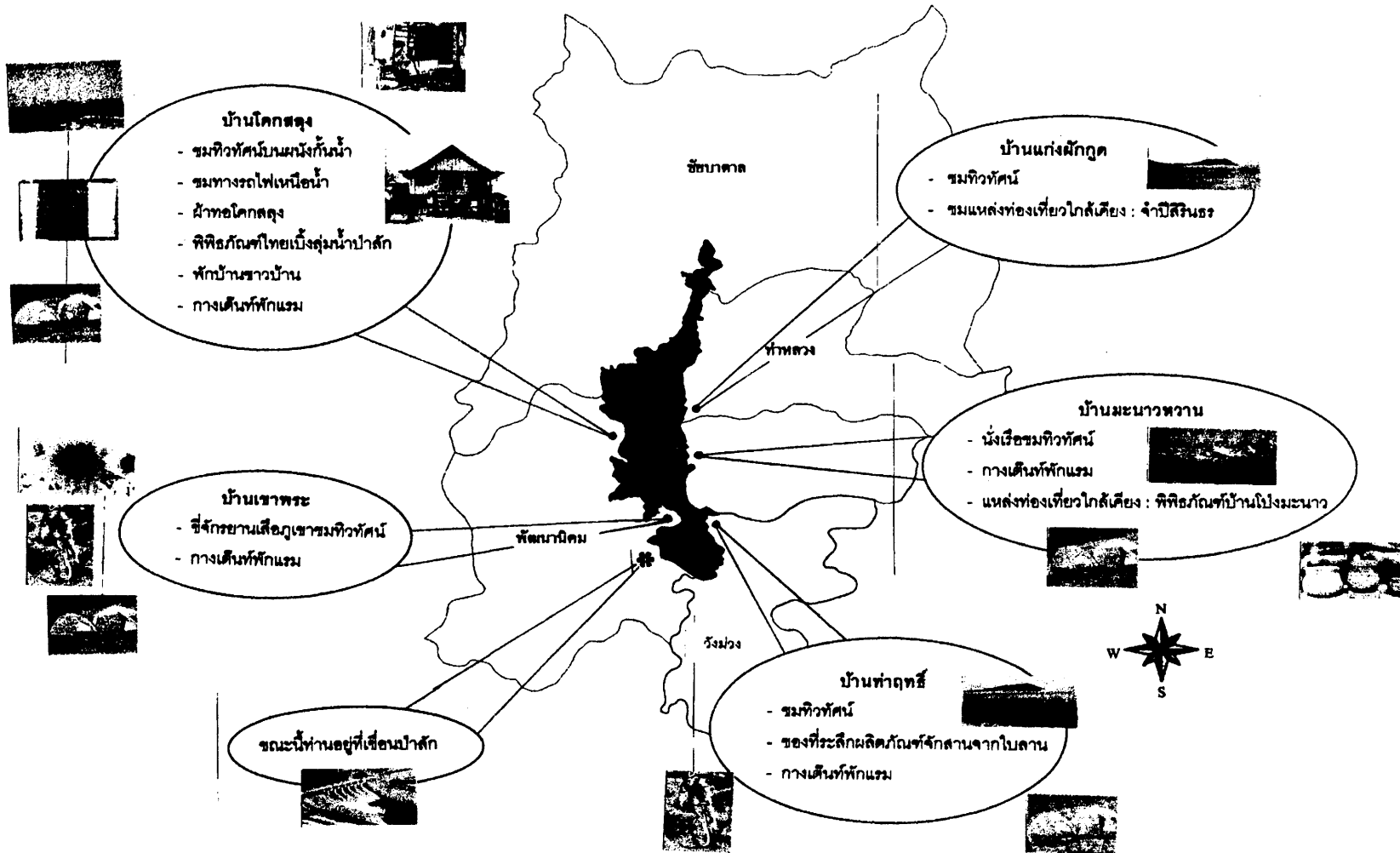
.....

.....

.....

.....

แหล่งท่องเที่ยวรอบเขื่อนป่าสัก

ภาคผนวก ค

ข้อมูลนักท่องเที่ยว

ข้อมูลนักท่องเที่ยว

1. ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตารางผนวกที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

	สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	46	46.0
	หญิง	54	54.0
	รวม	100	100.0
อายุ	น้อยกว่า 20 ปี	10	10.0
	20-29 ปี	24	24.0
	30-39 ปี	25	25.0
	40-49 ปี	18	18.0
	50-59 ปี	16	16.0
	60 ปีขึ้นไป	7	7.0
	รวม	100	100.0
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	25	25.0
	มัธยมศึกษาตอนต้น	10	10.0
	มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	16	16.0
	ปวส., อนุปริญญา	18	18.0
	ปริญญาตรีขึ้นไป	31	31.0
	รวม	100	100.0
อาชีพ	ทำนา, ทำไร่	12	12.0
	ค้าขาย	17	17.0
	รับจ้าง	17	17.0
	รับราชการ	8	8.0
	นักเรียน นักศึกษา	15	15.0
	ธุรกิจส่วนตัว	11	11.0
	อื่นๆ ได้แก่ พนักงานบริษัท แม่บ้าน	20	20.0
	รวม	100	100.0
รายได้ต่อปี	ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	2.0
	10,000-50,000 บาท	33	33.0
	50,001-100,000 บาท	25	25.0
	100,001-500,000 บาท	38	38.0
	มากกว่า 500,000 บาท	2	2.0
	รวม	100	100.0

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

	สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิลำเนา	ลพบุรี สระบุรี	26	26.0
	กรุงเทพมหานคร	34	34.0
	จังหวัดอื่นๆ ได้แก่ ปทุมธานี ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา อุดรธานี	40	40.0
	รวม	100	100.0

ตารางผนวกที่ 1 จากการสำรวจนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน พบว่า เพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-39 ปี กลุ่มตัวอย่างมีอายุสูงสุด 75 ปี และอายุน้อยที่สุด 12 ปี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาคือชั้นประถมศึกษา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและรับจ้าง รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษา ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีระหว่าง 10,000 ถึง 50,000 บาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ และนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลพบุรี สระบุรี ส่วนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่น ๆ ส่วนมากเป็นจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา ปทุมธานี สมุทรปราการ เป็นต้น

2. ประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ตารางผนวกที่ 2 ประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	เคยไป	ไม่เคยไป	รวม
1. ธรรมชาติ	84	16	100
2. ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน	63	37	100
3. วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ	86	14	100
4. สถาบันเชิง	41	59	100

จากตารางผนวกที่ 2 พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ แสดงกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวพอสมควร

ตารางผนวกที่ 3 พฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

กิจกรรม	เคยทำ	ไม่เคย	รวม
1. เก็บก้อนหิน/ของป่ากลับไปเป็นที่ระลึก	8	92	100
2. ทิ้งขยะลงสู่น้ำลำคลอง	5	95	100
3. ซีดเขียนหรือสลักชื่อตัวเองบนผนังถ้ำ/ต้นไม้	5	95	100
4. เก็บต้นไม้/กล้วยไม้ป่ากลับมาปลูกที่บ้าน	3	97	100
5. ขอบรับประทานอาหารป่า/สัตว์ป่า	28	72	100
6. ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก	87	13	100

จากตารางผนวกที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยทำพฤติกรรมเชิงลบ

3. การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางผนวกที่ 4 การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

แหล่งข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	เคยได้ยิน	ไม่เคย	รวม
1. วิทยุ	5	95	100
2. โทรทัศน์	43	57	100
3. หนังสือพิมพ์	11	89	100
4. ผู้นำกลุ่ม	3	97	100
5. อื่น ๆ ได้แก่ หนังสือท่องเที่ยว, โบรชัวร์	18	82	100

จากตารางผนวกที่ 4 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนผู้ที่เคยได้ยินข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะได้ยินจากทางโทรทัศน์มากที่สุด

ตารางผนวกที่ 5 การรับรู้ข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	รู้จัก/เคยได้ยิน	ไม่เคย	รวม
1. บ้านถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	10	90	100
2. บ้านคีรีวง อ.เขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช	12	88	100
3. บ้านโคกเกตุ อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม	10	90	100
4. บ้านโบราณ อ.อัมพวา จ.ตาก	8	92	100
5. บ้านปราสาท จ.นครราชสีมา	5	95	100

จากตารางผนวกที่ 5 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักหรือได้ยินข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการแบบเชิงนิเวศ มีผู้รู้จัก/เคยได้ยินน้อยมาก

แหล่งท่องเที่ยวตำบลโคกสูง

1. ประวัติความเป็นมา

ตำบลโคกสูงเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้คนอาศัยกันเป็นหมู่บ้านใหญ่ เชื่อกันว่าที่แห่งนี้มีคนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยและได้สร้างวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ตั้งแต่ศตวรรษที่ 13-14 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีหลักฐานที่บ่งบอกถึงร่องรอยทางโบราณคดีปรากฏให้เห็น ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านมีการสันนิษฐานเป็น 2 นัย คือ

1.1 **หลักฐานทางประวัติศาสตร์** หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่าที่ตำบลโคกสูงแห่งนี้มีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ได้แก่ วัดโคกระฆัง เสาหงส์ที่วัดโคกสำราญ โบสถ์เก่าวัดโคกสำราญ ฐานโยนี บัวกลีบขนุน และบริเวณหนองนฤพัฒนาผจง(หนองใหญ่) ซึ่งบริเวณนี้ จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่สันนิษฐานว่าเป็นสถานที่ถลุงแร่ของชาวบ้านในสมัยก่อน จนเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “หมู่บ้านโคกถลุง” ต่อมาได้เกิดการเพี้ยนเสียงกลายเป็น “หมู่บ้านโคกสูง” มาจนถึงปัจจุบัน

1.2 **หลักฐานทางภูมิปัญญามุขปาฐะ** อีกนัยหนึ่งจากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่สืบสานตำนานพื้นบ้านเป็นนิทานเล่าต่อกันมาว่าชื่อบ้านโคกสูงนั้นเกิดจากการเพี้ยนเสียง จากชื่อเดิม “บ้านโคกสาวหลง” เป็นบ้านโคกสูงซึ่งมีนิทานเล่าต่อกันมาว่า มีนายพรานสองคนเข้าไปล่าสัตว์ในป่า นั่งห้างรอยิงสัตว์ตอนกลางคืน พอตกกลางคืนมีหญิงสาวคนหนึ่งมาร้องขอความช่วยเหลือ นายพรานเข้าใจว่าเป็นเสือสมิง เลยตัดสินใจยิงหญิงสาวผู้นั้น พอสว่างจึงลงมาดูพบว่าเป็นหญิงสาวจริงๆ ไม่ใช่เสือสมิงนอนตายอยู่ ต่อมาจึงตั้งชื่อบริเวณนั้นว่าโคกสาวหลง แล้วเพี้ยนเสียงเปลี่ยนเป็นโคกสูงจนถึงปัจจุบัน

2. แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ

วัดโคกสำราญเป็นวัดที่สร้างมานาน เดิมชื่อวัดราชบูรณะ ต่อมาเปลี่ยนเป็นวัดโคกสูง และเปลี่ยนเป็นวัดโคกสำราญในสมัยพระครูวิลาสคุณาทรเป็นเจ้าอาวาส วัดโคกสำราญมีสิ่งก่อสร้างหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีมาช้านาน ทั้งโบสถ์เก่า บัวกลีบขนุน ฐานโยนี ชากหินทราย ศิลานาง เสาหงส์ พระพุทธรูป ลายสลักบนแผ่นหิน ฯลฯ ปัจจุบันหลักฐานทางประวัติศาสตร์เหล่านี้บางอย่างได้สูญหายไปแล้ว แต่ยังมีเหลือให้ชมบ้าง

ฐานโยนี เป็นสิ่งก่อสร้างที่ทำจากหินทราย มีลักษณะเป็นฐานสี่เหลี่ยม พบอยู่รอบๆ โบสถ์เก่าในวัดโคกสำราญในสภาพไม่สมบูรณ์

บัวกลีบขนุน ทำจากหินทรายมีลักษณะคล้ายกลีบดอกบัว พบบริเวณโบสถ์เก่าในวัดโคกสำราญ

เสาหงส์ เป็นเสาที่ทำด้วยแก่นไม้ บริเวณยอดจะแกะสลักเป็นกลีบบัวคว่ำบัวหงายและประดับด้วยตัวหงส์ที่ทำด้วยสำริด มีคำบอกเล่าว่าเป็นศิลปะที่แสดงการยอมรับอำนาจจากหงสาวดี ถ้าสถานที่ใดมีหงส์ประดับแสดงว่าอำนาจของพม่าแผ่ขยายไปถึงที่นั่น ปัจจุบันตัวหงส์ได้สูญหายไปเหลือเพียงเศษแก่นไม้ ยาวประมาณ 1 ฟุต จำนวน 2 ท่อน

โบสถ์เก่าวัดโคกสำราญ เป็นบริเวณที่มีซากหินศิลาแลงเป็นจำนวนมาก และศิลาแลงในบริเวณนี้มีลักษณะคล้ายโบราณสถาน โบราณวัตถุหลายๆ แห่งในจังหวัดลพบุรี จากการบอกเล่าทราบว่าในการสำรวจครั้งแรกนั้น โบสถ์หลังนี้มีเพียงฐาน หลังคามุงด้วยหญ้าคา ฝาเป็นฝาค้อ ประมาณปี พ.ศ. 2460 ได้มีการบูรณะโดยสร้างกำแพงด้านข้างและหลังคาโบสถ์ โดยใช้ศิลปะสมัยใหม่ครอบฐานโบสถ์เดิม ปัจจุบันฐานโบสถ์เดิมจะถูกถมด้วยดินและหินเนื่องจากมีสิ่งก่อสร้างใหม่เพิ่มมากขึ้น จึงเหลือให้เห็นเพียงซากศิลาแลงรอบๆ โบสถ์ให้ชมไม่มากนัก

3. วัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทยเบิ่ง ลุ่มน้ำป่าสัก

3.1 วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัย

คนไทยเบิ่งโคกสูง ลุ่มแม่น้ำป่าสัก มีมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัย เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สร้างไว้เป็นลักษณะเฉพาะของโคกสูงจริง ๆ ได้แก่ เรือนฝาค้อ รูปร่างลักษณะของเรือนฝาค้อ

รูปร่างลักษณะทั่วไปคล้ายเรือนไทยภาคกลาง คือเป็นบ้านใต้ถุนสูง เสาเป็นไม้เต็ง นิยมสร้างตามแนวตะวันออก-ตะวันตกหันไปทางทิศตะวันออกหรือทิศเหนือ ไม้หันไปทางทิศตะวันตก เพราะเชื่อว่าไม่ดี หลังคาทรงสูงเหมือนเรือนไทย มุงด้วยแฝก มีกั้นลม มีจั่ว มีกั้นลาด หน้าต่างด้านละ 1 บาน ประตูห้องนอน 1 ประตู ลักษณะประตูทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มี 2 บานเหมือนประตูโบสถ์ การต่อไม้ใช้วิธีการเจาะ ฝากันด้วยใบค้อ ใช้ไม้ไผ่ประกบใบค้อทั้งสองด้าน เรียกว่า เรือนฝาค้อ พื้นปูด้วยกระเบื้อง นิยมให้มีระเบียงด้านหน้า มีนอกชาน และครัวต่อจากนอกชาน บ้านใดทำด้วย

ไม้ไผ่เจาะรู 5-7 ชั้น ถ้าต่อบ้านออกด้านข้างเรียกว่า พะ ถ้าต่อออกไปด้านหลังเรียกว่า เฝิง บริเวณที่เป็นเฝิงจะไม่มีพื้น สร้างไว้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของวัว ควาย

ฝาค้อ คือ ฝาค้อที่ทำมาจากใบค้อประกบด้วยไม้ไผ่ ใบค้อ คือใบพืชชนิดหนึ่งคล้ายต้นปาล์มหรือต้นหมาก ต้นค้อจะขึ้นอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก คนโคกสูงจะไปตัดใบค้อจากทุ่งมะนาวหวานและทำตัดลาน ซึ่งบริเวณนี้จะมีใบค้อเป็นจำนวนมาก

ระเนือก คือ พื้นของเรือนฝาค้อ ทำจากไม้ไผ่เหลาให้แบน แต่ละอันกว้าง 1 หรือ 2 นิ้ว ความยาวแล้วแต่ความกว้างของบ้าน แล้วนำมาผูกด้วยหวาย หรือเชือกบันไดลิง ให้เป็นแผงขนาดเท่าความกว้างของเรือน แล้วนำมาปูเป็นพื้นเรือนฝาค้อ (ลักษณะคล้ายฝือก)

เรือนฝาค้อ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวโคกสูงโดยเฉพาะ มีอายุราว 100 ปี หลังจากสมัยเรือนฝาค้อ ชาวโคกสูงค่อยๆเปลี่ยนแปลงการสร้างที่อยู่อาศัยไปเรื่อย เปลี่ยนจากพื้นระเนือกมาเป็นพื้นไม้กระดาน จากหลังคามุงแฝกเป็นมุงด้วยสังกะสี จากฝาค้อเปลี่ยนเป็นฝาฟาก

ฝาฟาก คือ ฝาค้อที่ทำจากไม้ไผ่ลำใหญ่ๆตัดมาจากกอไผ่ป่า สับด้วยมีดเห็บแล้วแผ่ออกให้แบนมีความกว้างเหมือนไม้กระดาน แล้วใช้ไม้ไผ่สานกันบ้าน พอทำฝาฟากจะไม่มีหน้าต่าง

รูปร่างลักษณะเรือนปั้นหยา ราว 90-100 ปีที่ผ่านมา ชาวโคกสูงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการสร้างที่อยู่อาศัยที่ต่างจากเรือนฝาค้อมากขึ้น ลักษณะเรือนปั้นหยาที่นี้จะคล้ายกับเรือนปั้นหยาทั่วไป คือ ตัวบ้านทำด้วยไม้จริงทั้งหมด ไม้ใช้ไม้ไผ่ ใต้ถุนสูง นิยมใช้เสาไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้แดง ไม้มะค่า พื้นปูด้วยไม้กระดาน นิยมทำหน้าต่างด้านละ 1 บาน ช่วงแรกๆมุงหลังคาด้วยหญ้าแฝก บางหลังมุงด้วยสังกะสี ไม่มีกันลม ปูพื้นด้วยไม้กระดานแผ่นใหญ่และหนา กันฝาค้อด้วยไม้กระดานแผ่นใหญ่ในช่วงแรกๆ ต่อมาใช้กระดานบางแผ่นเล็ก เริ่มใช้ตะปูในการต่อหรือตีฝา มุงหลังคาสังกะสี นิยมกันห้องนอน 1 ห้องนอน เรียกว่าในเรือน มีระเบียงด้านหน้า มีนอกชานต่อออกไปจากกระเบื้อง นอกชานไม่มุงหลังคา มีครัวต่อกับนอกชาน บันได 5-7 ชั้น ทำจากไม้เนื้อแข็ง

ปัจจุบันสามารถหาชมเรือนฝาค้อได้ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญ หมู่ 3 บ้านโคกสูง ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของชาวโคกสูงที่ต้องการจะสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และชาวบ้านโคกสูงได้ช่วยกันบริจาคข้าวของเครื่องใช้ที่มีมาแต่โบราณเพื่อเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญโคกสูง ให้ลูกหลานได้ศึกษาต่อไป

3.2 วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

การทอผ้าของชาวโคกสูง เป็นวิธีการทอผ้าแบบโบราณ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น การทอเป็นวิธีการของโคกสูงโดยเฉพาะ โดยใช้กี่แบบโบราณ ลายผ้าเฉพาะแบบของโคกสูง ชาวโคกสูงจะทอผ้าใช้เองมาตั้งแต่ราว 150-200 ปีมาแล้ว สมัยโบราณจะทอผ้าถุง ทำผ้าโจงกระเบนทั้งหญิงและชาย ผ้าของผู้หญิงจะย้อมสีเขียวเข้ม ผู้ชายย้อมสีเขียวอ่อน (สีทองอ่อน) ทอผ้าเพื่อตัดเสื้อ ทอผ้าขาม้า ทอลูกข่าม ในปัจจุบันยังมีการทอผ้าขาม้าและทอลูกข่ามเพื่อประโยชน์ใช้สอยภายในครัวเรือนอยู่ และจากการที่การทอผ้าของชาวโคกสูงเป็นมรดกล้ำค่า นำภาคภูมิใจจึงมีการทอผ้ากันจนทุกวันนี้และได้มีการเพิ่มเติมลวดลาย สี สัน เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการทอผ้า โดยไม่ทิ้งวิธีการแบบโบราณ ซึ่งเทคนิคใหม่ๆ ที่นำเข้ามาทำให้ผ้ามีคุณภาพ ลวดลาย สีสันสวยงามมากกว่าเดิม เหมาะสำหรับซื้อหาเป็นของที่ระลึกของท้องถิ่น การรวมกลุ่มแม่บ้านทอผ้าของโคกสูง นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมแล้วยังทำให้กลุ่มแม่บ้านมีรายได้จุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย

3.3 นามสกุลของคนโคกสูง

เอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาวโคกสูงที่เห็นได้ชัด ประการแรก คือ สำเนียงภาษาพูดแบบไทยเบิ่ง ประการที่สอง คือ การทอผ้าและลูกข่าม และประการที่สาม คือ นามสกุลของคนโคกสูง คนโคกสูงนิยมตั้งนามสกุลตามภูมิลำเนาที่เกิดหรือที่อยู่อาศัย โดยใช้ชื่อตำบลเป็นส่วนท้ายหรือส่วนหน้าของนามสกุล เช่น สสูงอยู่ เกิดสูง เดิมสูง เป็นต้น ส่วนคำท้ายนั้นมาจากชื่อของ บรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย หรือได้มาจากการตั้งขึ้นเอง

3.4 สถานที่ท่องเที่ยว

พนักเขื่อนกั้นน้ำแม่ป่าสัก เป็นแนวคันดินที่สร้างขึ้นรอบหมู่บ้านโคกสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก คันดินนี้มีความสูงประมาณ 10 เมตร หลังคันลาดยางกว้าง 10 เมตร ยาว 4,279 เมตร สามารถขั้บรถยนต์ขึ้นบนพนักเพื่อชมทิวทัศน์ที่สวยงามของเขื่อนป่าสักได้

แหล่งท่องเที่ยวตำบลห้วยขุนราม

1. แหล่งท่องเที่ยว

1.1 น้ำตกสวนมะเดื่อ

น้ำตกสวนมะเดื่อตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม ลำน้ำกั้นระหว่าง อำเภอพัฒนานิคมกับอำเภอวังม่วง น้ำตกสวนมะเดื่อมีต้นกำเนิดจากตาน้ำผุดขึ้นมาจากใต้ดิน ไต่หิน แล้วมารวมเป็นลำน้ำไหลลดหลั่นกันมาเป็นลำดับชั้น ปัจจุบันค้นพบได้ 12 ชั้น ซึ่งน้ำตกสวนมะเดื่อนั้นถึงแม้จะเป็นแค่น้ำตกเล็กๆ แต่ก็มีความสวยงาม ร่มรื่น เหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ยังมีความแปลก อาทิเช่น ถ้าได้น้ำตก น้ำผุดพิสดารและต้นไม้ยักษ์ อายุนับร้อยปี

1.2 ถ้ำตะเพียนทอง

เป็นถ้ำขนาดกลาง มี 2 ชั้น ภายในถ้ำประดิษฐานพระพุทธรูป มีหินงอกหินย้อย และภายในถ้ำชั้นในมีแสงสว่าง สามารถมองเห็นท้องฟ้าได้

1.3 บ่อน้ำเดือด

เป็นลักษณะน้ำผุดขึ้นมาจากใต้ดินตลอดเวลา แม้จะเป็นช่วงฤดูแล้ง ทั้ง ๆ ที่บริเวณใกล้เคียงไม่มีแม่น้ำ ลำคลองหรือแหล่งน้ำอื่นใด

1.4 พิพิธภัณฑสถานเปิดบ้านโป่งมะนาว

สถานที่ตั้ง : บ้านโป่งมะนาว หมู่ที่ 7 ตำบลห้วยขุนราม อ. พัฒนานิคม จ. ลพบุรี
 พิพิธภัณฑสถานเปิดบ้านโป่งมะนาว อยู่ห่างจากน้ำตกสวนมะเดื่อ 3.5 กิโลเมตร ประมาณมากกว่า 3,500 ปีที่ผ่านมาในสมัยบ้านเชียง ตลอดแนวเขตรอยต่อตั้งแต่เนินบ้านสี่ชัย หมู่ 6 ถึงบ้านสวนมะเดื่อ หมู่ 4 ตำบลห้วยขุนราม เป็นเขตแนวรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีกลุ่มชนโบราณ ซึ่งสันนิษฐานกันว่าอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณดังกล่าว ได้เลือกพื้นที่เนินดินซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำและมีความอุดมสมบูรณ์ตลอด แนวสองฝั่งคลอง เป็นที่สร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย กลุ่มคนเหล่านี้มีความสามารถในการผลิตภาชนะดินเผาคุณภาพดี รูปแบบสวยงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นคือภาชนะดินเผารูปทรงต่างๆ ซึ่งเคลือบผิวด้วยน้ำดินสีแดง

บางใบตบแต่งผิวด้วยลายเชือกทาบ หรือลายเชือกกดทาบเป็นจุดอย่างง่าย ๆ นอกจากผลิตเครื่องปั้นดินเผาแล้วยังรู้จักการปั้นด้าย เพื่อนำไปทอเป็นผ้ารู้จักการทำเครื่องมือเครื่องใช้ หรือเครื่องประดับตกแต่งร่างกายจากวัสดุธรรมชาติต่างๆ เช่น ขวานหิน กำไลหินขัด กำไลลูกปัด กำไลเชี้ยวเลื้อย กำไลจากหอยทะเล ต่างหูแก้วสีเชี้ยวมรกต ฯลฯ มีการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นอื่นๆ เช่น ชุมชนชายทะเล หรือชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีการติดต่อกับชาวต่างชาติ เช่น ประเทศอินเดีย ประเทศในแถบเปอร์เซีย ยูนนาน รวมทั้งรู้จักการเลี้ยงสัตว์จำพวก หมู วัว ควาย สุนัข และการจับสัตว์น้ำ เช่น ปลา เต่า หรือล่าสัตว์บก เช่น ละอง ละมั่ง เก้ง กวาง เนื้อทราย เพื่อเป็นอาหารยังชีพ

จากนั้นต่อมาในราว 500 ปีต่อมา พบว่ามีพัฒนาการในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะรูปแบบของภาชนะดินเผา ปรากฏมีภาชนะดินเผาอีกแบบหนึ่งเข้ามาแทน มีลักษณะผิวสีน้ำตาลเข้ม เนื้อหยาบบาง มักตกแต่งผิวด้านในและด้านนอกด้วยลายเส้นขีดมันใส พัฒนาการอีกส่วนหนึ่งที่ปรากฏชัดเจนคือ การรู้จักนำโลหะสำริด(แร่ทองแดงผสมกับแร่ดีบุก) มาทำเครื่องใช้และเครื่องประดับ ซึ่งได้แก่ กำไล ต้มหู กระพรวน แหวน เป็นต้น ต่อมารู้จักการถลุงเหล็กสามารถนำมาผลิตเป็นเครื่องมือเหล็กที่มีความแข็งแรงกว่าสำริด ส่วนเครื่องประดับประเภทกำไลหินได้หมดไป และเปลี่ยนเป็นลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว หรือลูกปัดดินเผาเข้ามาแทน นอกจากความก้าวหน้าในการทำเครื่องมือเครื่องใช้แล้ว ยังพบว่าคนรุ่นนี้รู้จักการเพาะปลูกข้าว เพื่อใช้เป็นอาหารยังชีพด้วย

พิธีกรรมในการฝังศพ เมื่อมีการเสียชีวิตก็จะฝังศพผู้เสียชีวิตไว้ภายใต้บริเวณที่อยู่อาศัยนั่นเอง ต่อมาเมื่อจำนวนคนที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น จึงมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับฝังศพ แต่จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันบ้างในแต่ละช่วงสมัย ดังปรากฏให้เห็นในแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว อายุและส่วนสูงของคนโบราณที่ค้นพบ คนยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่พบที่บ้านโป่งมะนาว ชายมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 165-170 เซนติเมตร หญิงสูงเฉลี่ยประมาณ 155-160 เซนติเมตร พบว่าเด็กวัยไม่เกิน 5 ปี เสียชีวิตในอัตราที่ค่อนข้างสูง ชายอายุเฉลี่ย 36 ปี หญิง 34 ปี

โครงกระดูกมนุษย์โบราณที่เปิดหลุมไว้ให้ศึกษาภายในหลุมพบทั้งหมด 46 โครงกระดูกหลุมที่ 2 พบ 15 โครงกระดูก นอนตายซ้อนทับกันมากจนน่าพิศวง ทุกโครงกระดูกถูกฝังอย่างมีพิธีกรรม

ข้อมูลจาก พิพิธภัณฑสถานเปิดบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อ. พัฒนานิคม จ. ลพบุรี
ขอขอบคุณ ชมรมอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีและทรัพยากรธรรมชาติตำบลห้วยขุนราม

แหล่งท่องเที่ยวอำเภอท่าหลวง

1. สวนรุกขชาติน้ำตกวังก้านเหลือง

ตั้งอยู่รอยต่อระหว่างตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล และตำบลท่าหลวง น้ำตกแห่งนี้มีขนาดไม่ใหญ่โต ต้นน้ำของน้ำตกแห่งนี้เป็นตาน้ำขนาดใหญ่ผุดขึ้นมาจากใต้ดินอยู่ทางทิศตะวันออกห่างจากบริเวณน้ำตกประมาณ 1.5 กิโลเมตร ธารน้ำตกจะไหลเลาะลงมาปะทะหินผาไม่ต่ำกว่า 10 ชั้นแล้วไหลลงไปบรรจบกับแม่น้ำป่าสักซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่ของอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสัก และน้ำตกแห่งนี้ยังมีน้ำไหลแรงตลอดปี

2. โบราณสถานเมืองชัยจำปา

แหล่งโบราณสถานเมืองชัยจำปา เป็นเมืองโบราณซึ่งยังสามารถพบเห็นร่องรอยอารยธรรมในยุคนั้นได้จากกำแพงเมือง คูเมือง ซากโบราณสถานและสระน้ำ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบจำปีสิรินธรที่บริเวณป่าพรุน้ำจืดที่ตำบลชัยจำปาอีกด้วย

3. จำปีสิรินธร

3.1 ประวัติการค้นพบ “จำปีสิรินธร”

เมื่อประมาณพ.ศ. 2543 ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น นักวิชาการ 10 ฝ่ายเทคโนโลยีเกษตร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(วท.) ได้ค้นพบจำปีชนิดใหม่ของโลก โดยได้รับทุนการวิจัยจากโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทำการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุกรรมพืชในวงศ์ไม้จำปา ตั้งแต่ปี 2539 ได้ทำการสำรวจทั่วประเทศ จนกระทั่งมาค้นพบพืชชนิดใหม่ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือป่าพรุน้ำจืด ที่บ้านชัยจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี และได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้อัญเชิญพระนามาภิไธยเป็นพืชชนิดใหม่ว่า “จำปีสิรินธร” โดยมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Magnolia Sirindhorniae* Noot. & Chalermglin

พรรณไม้ในวงศ์จำปา หรือที่เรียกกันว่า Magnoliaceae ถือได้ว่าเป็นพรรณไม้ที่มีความเก่าแก่ดึกดำบรรพ์มากที่สุดในกลุ่มของพืชชั้นสูงหรือที่เรียกกันว่า พืชมีดอก เป็นพืชที่ยังมีลักษณะใกล้เคียงกับบรรพบุรุษเดิมเมื่อหลายล้านปีมาแล้ว จึงถือว่าเป็นพืชที่มีการปรับตัวน้อยที่สุดและในเวลาเดียวกันก็เป็นพืชที่มีโอกาสสูญพันธุ์ได้มากที่สุดในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ทั่วโลกมีพรรณไม้ในวงศ์จำปาอยู่ 5 สกุล รวมทั้งหมด 224 ชนิด(ตามการจำแนกในปี พ.ศ. 2543) ในประเทศไทยพบพรรณไม้ในวงศ์จำปาพื้นเมืองอยู่ 4 สกุล รวมทั้งหมด 21 ชนิด ได้แก่ แก้วมหาวัน จำปา จำปาป่า จำปาหลวง จำปี จำปีเขา จำปีช้าง จำปีดอย จำปีป่า จำปีหลวง จำลา มณฑา มณฑาดอย มณฑาป่า มณฑาภู มณฑิรา มะตูมเขา ยี่หุบปลี เล็งแก้งและชนิดสุดท้ายที่พบในปี พ.ศ. 2543 คือ จำปีสิรินธร

จำปีสิรินธร เป็นพืชเฉพาะถิ่นที่มีในประเทศไทย มีเพียงชนิดเดียวในโลกที่ขึ้นอยู่ในป่าพรุที่ป่าซับจำปาแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งมีแนวโน้มการสูญพันธุ์ได้ง่ายเนื่องจากความอ่อนแอต่อสภาพแวดล้อมไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติได้ ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำเมื่อเมล็ดแก่ก็จะร่วงหล่นลงสู่พื้นน้ำไม่สามารถสัมผัสดินได้ ทำให้ยากแก่การขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ อีกทั้งเมล็ดของดอกมีสีแดงเป็นที่ดึงดูดและขึ้นชอบของนกชนิดต่าง ๆ

3.2 ลักษณะของจำปีสิรินธร (สำนักงานป่าไม้จังหวัดลพบุรี)

ลักษณะทั่วไป: จำปีสิรินธรเป็นต้นไม้ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 20-30 เมตร อาจสูงถึง 40 เมตร ขนาดลำต้นเส้นผ่านศูนย์กลางวัดที่ระดับอก (1.30 ม.) 30-100 เซนติเมตร เปลือกมีสีเทา มีรูอากาศเป็นรอยน้ำตา

ลักษณะใบ: แข็งกระด้าง รูปรีหรือยาวรี ปลายใบมนเมื่อแห้งจะโค้งกลับ ใบกว้าง 6-10 เซนติเมตร ยาว 14-30 เซนติเมตร ใบอ่อนมีขนปกคลุมมากทั้งสองด้านและมีน้อยลงเมื่อใบแก่

ลักษณะดอก: มีสีขาวนวล กลีบดอกมี 12-15 กลีบ ยาว 4.5-5 เซนติเมตร เมื่อแรกแย้มด้านนอกมีสีเขียวอ่อนและหอม บานประมาณ 2 วัน เมื่อใกล้โรยกลีบดอกจะเป็นสีเหลืองหรือน้ำตาล ดอกจะบานช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม

ลักษณะผล: เป็นช่อยาว 4-6 เซนติเมตร มีผลย่อย 15-25 ผล แต่ละผลมี 1-6 เมล็ด ผลจะแก่ประมาณเดือนตุลาคม

นิเวศวิทยา: พบขึ้นในป่าพรุน้ำจืดที่ป่าซับจำปา ตำบลซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรีเพียงแห่งเดียว

ลักษณะพิเศษ: แหล่งกำเนิดเป็นป่าพรุที่มีดินเป็นต่าง ซึ่งต่างจากพรุทั่วไปที่มีดินเป็นกรด จากลักษณะดังกล่าวประกอบกับลักษณะภูมิอากาศทำให้จำปีสิรินธรเป็นพันธุ์ไม้ในวงศ์จำปาจำปีที่แตกต่างจากจำปีชนิดอื่น